

Sipoon kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma 2016

Nimi Sipoon kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma
2016

Kunta Sipoo

Hyväksymispäivämäärä 1.6.2016

SISÄLTÖ

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen.	1
2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat.	3
3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus.	5
4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus.	6
5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet.	7
6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua.	9
7. Arvoperusta.	11
8. Oppimiskäsitys.	12
9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa.	13
10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet.	16
11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa.	18
12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa.	19
13. Koulun aloittaminen ja kouluvalmiuden arviointi.	23
13.1. Pidennetty oppivelvollisuus.	24
14. Monipuoliset työtavat.	27
15. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena.	28
16. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet.	30
16.1. Ilmaisun monet muodot.	31
16.2. Kielen rikas maailma.	33
16.3. Minä ja meidän yhteisömme.	34
16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni.	35
16.5. Kasvan ja kehityn.	36
17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.	39
18. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen.	45
19. Yleinen tuki.	51
20. Tehostettu tuki.	53
21. Erityinen tuki.	55
22. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot.	59
23. Oppilashuolto.	61
23.1. Oppilashuollon ja kolmiportaisen tuen ryhmät kunta- ja esikoulutasolla Sipoossa.	67

1. Opetussuunnitelman laadinta, arviointi ja kehittäminen

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Opetuksen järjestäjä hyväksyy opetussuunnitelman erikseen suomenkielistä, ruotsinkielistä, saamenkielistä sekä tarvittaessa muulla kielellä annettavaa esiopetusta varten. Paikallinen esiopetuksen opetussuunnitelma voidaan laatia kaikille opetuksen järjestäjän esiopetuksen yksiköille yhteisenä tai siten, että suunnitelma sisältää opetuksen järjestäjän yhteisiä sekä yksikkökohtaisia osia sen mukaan kuin opetuksen järjestäjä päättää. Opetuksen järjestäjät voivat myös sopia järjestäjärajat ylittävistä yhteistyöstä opetussuunnitelmaa laadittaessa, sitä arvioitaessa ja kehitettäessä. Lisäksi opetuksen järjestäjän tulee laatia esiopetuksen opetussuunnitelmaan perustuva vuosittainen suunnitelma ja tiedottaa huoltajille ennalta siinä päätetyistä keskeisistä asioista. Suunnitelmassa tarkennetaan, miten paikallista opetussuunnitelmaa kussakin esiopetuksen yksikössä kyseisen vuoden aikana toteutetaan.

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että esiopetuksen henkilöstö sekä huoltajat voivat osallistua opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen. Myös lasten näkemyksiä kuullaan ja hyödynnetään kehittämisessä. Huoltajien ja lasten kannalta mielekkäisiin osallistumis- ja vaikuttamistapoihin kiinnitetään erityistä huomiota. Perusopetuslaki velvoittaa laatimaan esiopetuksen opetussuunnitelman yhteistyössä kunnan sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä hoitavien viranomaisten kanssa. Lasten eheän oppimisen polun turvaamiseksi on tärkeää, että muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstö saa mahdollisuuden tutustua ja osallistua esiopetuksen opetussuunnitelman laatimiseen ja kehittämiseen.

Esiopetuksessa olevalla lapsella on perusopetuslain turvaama oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta sekä suotuisan kehityksen ja oppimisen edellyttämää tukea jokaisena esiopetuksen työpäivänä. Tämän oikeuden turvaamiseksi jokainen esiopetuksessa olevan lapsen kanssa työskentelevä noudattaa opetuksen järjestäjän vahvistamaa opetussuunnitelmaa ja muita toimintaa ohjaavia normeja. Myös lapsen kasvun ja oppimisen tukeen kuuluvat lasten yksilölliset suunnitelmat laaditaan yhteisen opetussuunnitelman pohjalta.

Opetuksen järjestäjän tehtävänä on arvioida antamaansa esiopetusta ja sen vaikuttavuutta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Arvioinnin tarkoitus on esiopetuksen laadun kehittäminen ja lasten oppimisen edellytysten parantaminen. Paikallisen opetussuunnitelman ja sitä tarkentavan vuosittaisen suunnitelman toteutumisen seuranta ja arviointi on osa arviointitehtävää ja siihen perustuvaa kehittämistä. Opetuksen järjestäjän ja esiopetuksen yksiköiden tuottaman tiedon lisäksi esiopetuksen arvioinnissa voidaan hyödyntää kansallisten

arviointien ja kehittämishankkeiden tuloksia. Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa edistää avointa ja rakentavaa itsearviointia.

Muutokset opetussuunnitelman perusteissa edellyttävät vastaavien muutosten tekemistä paikalliseen opetussuunnitelmaan ja viemistä käytäntöön. Opetuksen järjestäjä voi tarkistaa opetussuunnitelmaansa ja parantaa sen laatua ja toimivuutta myös paikallisista tarpeista lähtien ja kehittämistyön tuloksia hyödyntäen.

Esiopetussuunnitelma on laadittu Sipoon kunnassa Opetushallituksen esiopetuksen opetussuunnitelman 2014 perusteiden mukaan ja seuraten Opetushallituksen aikataulua. Työ on aloitettu perusteiden kommentoinnilla, johon osallistuivat lapset, vanhemmat ja työntekijät. Työstä on tehty moniammatillisesti ja kunnan eri osastoja ja työntekijöitä osallistaen. Opetussuunnitelmatyö on rakentunut ohjausryhmän ja työryhmän pohjalle, joita on johtanut koordinaattori. Esiopetuksen lapsia on kuultu ja järjestetty osallistava tehtävä esiopetukseen liittyvien kysymysten pohjalta. Myös vanhemmille on järjestetty sähköinen kysely. Opetussuunnitelmatyössä on ollut Kehittämispäiviä, joissa on osallistettu lapsia, vanhempia, poliittisia päättäjiä sekä kunnan työntekijöitä.

- Yhtenäinen opetussuunnitelma laaditaan samansisältöisenä suomeksi ja ruotsiksi.
- Opetussuunnitelma laaditaan kuntakohtaisena.
- Rakenteena on Opetushallituksen rakenne ja kirjaus on tehtyn sähköiseen opetussuunnitelmapohjaan. Sipoon esiopetuksen opetussuunnitelma julkaistaan kunnan kotisivuilla.
- Paikalliset erityispiirteet ja erilaiset järjestämistavat kirjataan Sipoon esiopetuksen opetussuunnitelmaan.
- Esiopetusta järjestetään kunnan palveluverkkosuunnitelman linjausten mukaan tulevaisuudessa.
- Sipoon kunnan lapsia koskevat suunnitelmat otetaan huomioon opetussuunnitelmaa valmisteltaessa: Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, Oppilashuollon- käsikirja, Sipoon kunnan varhaiskasvatussuunnitelma, Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma / Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelma.
- Opetussuunnitelmaa toteutetaan yksikkökohtaisen työsuunnitelman avulla ja arvioidaan yksikkökohtaisella toimintakertomuksella vuosittain.
- Työsuunnitelmat ja Toimintakertomukset hyväksytään koulutusjaostoissa.
- Mikäli mahdollista Työsuunnitelmat ja Toimintakertomukset tehdään yhteistyössä lähikoulun kanssa.
- Vuosittaiset yksikkökohtaiset suunnitelmat käydään läpi vanhempainilloissa ja ovat saatavilla Wilmassa.

2. Paikalliset erityispiirteet ja esiopetuksen erilaiset järjestämisen tavat

Opetuksen järjestäjällä on vastuu paikallisen esiopetuksen opetussuunnitelman laadinnasta ja kehittämisestä. Paikallisessa opetussuunnitelmassa päätetään esiopetuksen kasvatus- ja opetustyön, oppilashuollon, huoltajien ja esiopetuksen yhteistyön sekä esiopetuksen muun toiminnan järjestämisestä ja toteuttamisesta esiopetuksen kansallisten perusteiden pohjalta. Opetussuunnitelma laaditaan siten, että se määrittelee, ohjaa ja tukee esiopetuksen järjestämistä kaikissa esiopetuksen yksiköissä. Opetuksen järjestäjä ottaa huomioon paikalliset erityispiirteet, lasten tarpeet sekä esiopetusta koskevan arviointitiedon ja kehittämistyön tulokset opetussuunnitelmaa laatiessaan.

Opetussuunnitelman laadinnassa otetaan huomioon myös muut paikalliset suunnitelmat, kuten:

- mahdollinen varhaiskasvatuksen suunnitelma
- perusopetukseen valmistavan opetuksen suunnitelma
- perusopetuksen opetussuunnitelma
- mahdollinen perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan suunnitelma
- lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma
- yhdenvertaisuuslain mukainen yhdenvertaisuussuunnitelma
- mahdollinen kestävän kehityksen tai kulttuurikasvatuksen suunnitelma sekä muut opetuksen järjestäjän tekemät koulutusta, lapsia ja perheitä koskevat suunnitelmat ja päätökset.

Paikalliset erityispiirteet

Sipoo on laaja luonnonläheinen kaksikielinen kunta, jossa esiopetusta järjestetään sekä suomeksi että ruotsiksi. Kieliryhmittäin järjestettävän opetuksen lisäksi meillä on kielikylpyopetusta esiopetuksesta yhdeksännen luokan loppuun.

Esiopetuksen järjestäminen

Esiopetus tulee järjestää lapsen iän ja edellytyksien mukaisesti niin että se edistää lapsen tervettä kasvua ja kehitystä. Sipoon kunnassa esiopetusta järjestetään päiväkotien kokopäiväryhmissä ja koulujen yhteydessä. Esiopetusryhmät muodostetaan pääsääntöisesti koulujen oppilaaksiottoalueiden mukaisesti. Kielikylpyopetuksen oppilaaksiottoalueena on koko kunta. Esiopetuksen kokopäiväryhmässä työskentelee pääsääntöisesti kaksi lastentarhanopettajaa ja yksi lastenhoitaja. Ryhmässä voi lisäksi toimia avustaja tukea tarvitsevia lapsia varten. Tämän lisäksi moniammatillinen yhteistyö ja tuki lapsen ympärillä tulee tarvittaessa toimia luonnollisena osana lapsen arkea, tukien lasta hänen omassa toimintaympäristössään.

Lapsella on oltava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omaansa ja ryhmän työskentelyyn sekä toimintaympäristöön. Lapsen mielipiteitä tulee kuunnella ja ne tulee huomioida mahdollisuuksien mukaan suunnittelu, toteutus ja arviointivaiheessa; esimerkiksi leikkejä, työtehtäviä, työtapoja tai materiaaleja valittaessa. Osallisuuden kautta tuetaan lapsen päätöksentekokykyä, itsenäistä toimintaa sekä kokonaisvaltaista kasvua ja kehitystä vastuulliseksi yhteiskunnan jäseneksi kasvamisessa.

Esiopetus koulun yhteydessä

Koulun yhteydessä sijaitsevassa esiopetusryhmässä hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan toiminnassa ja työskentelyssä koulun toimintaa ja monipuolisia tiloja. Fyysiseen toimintaympäristöön tutustuminen madaltaa osaltaan esiopetusvuoden jälkeen lapsen kouluun siirtymistä. Erilaiset esi- ja perusopetuksen yhteiset tapahtumat ja juhlat luovat osaltaan pohjaa yhteistyölle ja tiedonsiirto esiopetuksesta alkuopetukseen on luontevaa.

Esiopetus päivähoidon yksiköissä

Esiopetus ja koulu tekevät yhteistyötä muun muassa järjestämällä koulun ja päiväkodin välisiä erilaisia tapahtumia. Tapahtumien tarkoitus on vahvistaa yhteisöllisyyttä ja tarjota esiopetuksessa oleville lapsille ensimmäinen katsaus koulumaailmaan. Kun koulu järjestää jonkin tilaisuuden, kutsutaan esiopetusryhmä usein mukaan. Kyse voi olla esimerkiksi joulujuhlien kenraaliharjoituksista tai jostain muusta tilaisuudesta, jossa järjestetään ohjelmaa, laulamista tai tanssia.

Koulun ja esiopetuksen välisen yhteistyön perustavoite on, että lapsi jo esiopetusvuotensa aikana tulisi tutuksi koulumaailman kanssa. Esiopetusryhmä saa tutustua kouluun muun muassa sellaisen liikuntatoiminnan kautta, jota sisäliikuntakaudella järjestetään koulun liikuntasalissa.

Toimintavuoden aikana käydään tutustumassa kouluun, opettajiin ja koulun rutiineihin. Käyntien yhteydessä lapset saavat tutustua siihen, millaisia koulun oppitunnit, välitunnit ja ruokailutilanteet ovat.

Esiopetuksen ja koulun tavoite on luoda läheinen yhteistyösuhde. Yhteistyön tarkoitus on varmistaa, että esiopetuksesta kouluun siirtyminen sujuisi jokaisella lapsella parhaalla mahdollisella tavalla. Esiopetuksen ja koulun yhteinen erityisopettaja edistää tiedonkulkua. Oppilaat tulevat myös tutuiksi opettajan kanssa, joten lapsilla on tuttu ja luotettava aikuinen, johon he voivat turvautua aloittaessaan koulutiensä.

Esiopetus joustavassa opetusryhmässä

Sipoon kunnassa esiopetusta toteutetaan joustavin opetusjärjestelyin (esiopetus/alkuopetus). Tavoitteena on tarjota laadukasta kasvatusta ja opetusta, jossa huomioidaan lasten erilaiset lähtökohdat. Joustavilla opetusjärjestelyillä tarkoitetaan variaatioita ryhmien muodostamisessa, oppimisympäristössä, sisällöissä ja työtavoissa. Kaikissa tapauksissa noudatetaan opetussuunnitelman perusteita. Joustavat opetusjärjestelyt mahdollistavat vuosiluokkiin sitomattoman opetuksen, jossa esiopetus voi olla mukana.

3. Opetussuunnitelmaan liittyvä tiedotus

- Sipoon kunnan esiopetuksen opetussuunnitelma löytyy Sipoon kotisivuilla.
- Opetussuunnitelmaa toteutetaan yksikkökohtaisen työsuunnitelman avulla ja arvioidaan yksikkökohtaisella toimintakertomuksella vuosittain.
- Työsuunnitelmat ja Toimintakertomukset hyväksytään koulutusjaostoissa.
- Mikäli mahdollista Työsuunnitelmat ja Toimintakertomukset tehdään yhteistyössä lähikoulun kanssa.
- Vuosittaiset yksikkökohtaiset suunnitelmat käydään läpi vanhempainilloissa ja ovat saatavilla Wilmassa.

4. Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva esiopetus

Valtioneuvosto voi myöntää rekisteröidylle yhdistykselle tai säätiölle luvan esiopetuksen järjestämiseen. Järjestämisluvassa opetuksen järjestäjälle voidaan määrätä erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuva erityinen koulutustehtävä.

Erityiseen maailmankatsomukseen tai kasvatusopilliseen järjestelmään perustuvassa esiopetuksessa toiminnan, kasvatuksen ja opetuksen tulee noudattaa esiopetukselle asetettuja yleisiä tavoitteita sekä oppimiskokonaisuuksien toteuttamiselle asetettuja yhteisiä tavoitteita. Esiopetuksessa noudatetaan näitä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita sitouttamatta lapsia tiettyyn opetuksen taustalla olevaan maailmankatsomukseen tai kasvatusjärjestelmän taustalla olevaan arvo- ja kasvatustalofilosofiseen järjestelmään. Poikkeamista ja painotuksista määrätään järjestämisluvassa ja valtioneuvoston asetuksessa.

Sipoossa ei tällä hetkellä toimi erityiseen maailmankatsomukseen liittyviä arvoperusteita käyttäviä yksiköitä. Perheet voivat hakeutua kuntarajojen yli tällaiseen toimintaan.

5. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet

Huoltajan on huolehdittava siitä, että lapsi osallistuu esiopetukseen tai muuhun esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kunta on velvollinen järjestämään sen alueella asuville lapsille oppivelvollisuutta edeltävänä vuonna esiopetusta. Esiopetusta voidaan järjestää päiväkodeissa ja kouluissa. Esiopetuksen järjestämistä ohjaavat velvoitteet perustuvat Suomen perustuslakiin, perusopetuslakiin ja -asetukseen ja sen nojalla annettuun valtioneuvoston asetukseen, oppilas- ja opiskelijahuoltolakiin sekä esiopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin. Suomen perustuslain mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Opetuksen järjestämisessä on otettava huomioon myös velvoitteet, jotka tulevat muusta lainsäädännöstä sekä kansainvälisistä sopimuksista, joihin Suomi on sitoutunut. Tällaisia ovat muun muassa yhdenvertaisuuslaki, tasa-arvolaki, Euroopan ihmisoikeuksien sopimus ja YK:n lapsen oikeuksien sopimus.

Esiopetuksen opetuskieli on joko suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Lisäksi osa opetusta voidaan antaa muulla kuin edellä mainituilla perusopetuslain mukaisilla opetuskielillä, jos se ei vaaranna lasten mahdollisuuksia seurata opetusta. Tästä määrätään tarkemmin kohdassa Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksen tavoitteena on osaltaan tukea lasten kasvua ihmisyyteen ja eettisesti vastuukykyiseen yhteiskunnan jäsenyyteen sekä antaa heille elämässä tarpeellisia tietoja ja taitoja. Laissa säädetään, että esiopetuksen tavoitteena on osana varhaiskasvatusta parantaa lasten oppimisedellytyksiä. Esiopetuksella on myös sivistystehtävä ja tasa-arvoisuuden edistämisen tehtävä ja opetuksen tulee turvata riittävä yhdenvertaisuus koko maassa. Opetuksen ja kasvatuksen tarkemmista tavoitteista säädetään valtioneuvoston asetuksessa.

Esiopetus kestää yleensä yhden lukuvuoden, ja sitä annetaan vähintään 700 tuntia. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetuksen toteuttamisen vaihtoehdot kuvataan Lapsen kasvun ja oppimisen tuen yhteydessä. Esiopetusta järjestettäessä otetaan huomioon, että opetukseen osallistuvilla lapsilla on mahdollisuus käyttää muita varhaiskasvatuspalveluja.

Esiopetus toteutetaan esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaisesti. Esiopetuksessa otetaan myönteisellä tavalla huomioon lasten erilaiset kielelliset, kulttuuriset, katsomukselliset ja uskonnolliset taustat. Lasten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän identiteettiensä kehittymistä tuetaan.

Esiopetusta koskeva lainsäädäntö korostaa huoltajien osallisuutta. Huoltajilla on oikeus saada tietoa esiopetuksen tavoitteista ja toiminnasta jo ennen esiopetukseen ilmoittautumista sekä lapsensa esiopetuspäivästä esiopetuksen aikana. Huoltajien mielipiteitä ja tietoja kuullaan sekä heidän antamaansa palautetta hyödynnetään esiopetuksen kehittämisessä.

Esiopetus, opetuksessa käytettävät oppimateriaalit ja välineet sekä tarvittava oppilashuolto ovat maksuttomia. Lapsille on tarjottava jokaisena esiopetuspäivänä tarkoituksenmukaisesti järjestetty, täysipainoinen, maksuton ateria, ja ruokailutilanteen on oltava ohjattu.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Turvallisuus otetaan huomioon oppimisympäristöissä ja kaikessa esiopetuksen toiminnassa. Lasten kokeman turvallisuuden perustana ovat keskinäiseen kunnioitukseen ja huolenpitoon perustuva toimintakulttuuri ja esiopetukseen soveltuvat oppimisympäristöt. Turvallisuuteen liittyviä tehtäviä käsitellään tarkemmin Kasvua ja oppimista tukevan toimintakulttuurin sekä Oppilashuollon yhteydessä. Opetuksen järjestämisessä otetaan lisäksi huomioon työsuojeluun liittyvät säännökset, henkilötietoja koskevat säännökset sekä lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämistä ohjaavat määräykset. Esiopetuksessa käytetään tarvittaessa perusopetuslain mukaisia kasvatustieteellisiä ja kurinpidollisia keinoja esiopetukseen soveltuvalla tavalla. Opetuksen järjestäjä huolehtii lain edellyttämän suunnitelman laatimisesta joko erillisenä tai osana paikallista opetussuunnitelmaa.

Kunta tai esiopetuksen järjestämiseen luvan saanut muu opetuksen järjestäjä voi hankkia esiopetuspalvelut julkiselta tai yksityiseltä palveluiden tuottajalta. Opetuksen järjestäjä vastaa siitä, että sen hankkimat palvelut järjestetään esiopetusta koskevien säädösten, järjestämisluvan sekä näiden opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti.

Esiopetus on velvoittavaa kaikille vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua. Sipoossa esiopetusta annetaan sekä suomenkielellä että ruotsinkielellä. Esiopetusryhmiä on sekä koulujen yhteydessä että omina yksiköinä päivähoidon puolella (kts. 1.2). Palvelua tarjotaan kunnallisena ja ostopalveluna.

Sipoossa esiopetusta järjestetään myös kielikylyopetuksena (kts. 4.4).

6. Esiopetuksen tehtävä osana oppimisen polkua

On tärkeää, että varhaiskasvatus, siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat lasten kasvun ja oppimisen kannalta johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden. Laadukkaan kokonaisuuden lähtökohtana on, että opettajat sekä muu henkilöstö tuntevat oppimisen polun eri vaiheet, niiden keskeiset tavoitteet, ominaispiirteet ja käytännöt. Lasten kasvun tukemisen ja oppimisen sujuvuuden vuoksi siirtymävaiheet suunnitellaan ja niitä arvioidaan yhdessä osiossa. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa kuvatulla tavalla. Opetus- ja muu henkilöstö tekevät huoltajien kanssa yhteistyötä lasten oppimisen polun kaikissa vaiheissa. Tavoitteena on, että kunkin lapsen oppimisen polku varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja edelleen perusopetukseen jatkuu joustavasti lapsen tarpeista lähtevänä. Tämän varmistamisessa henkilöstön yhteistyön ja osaamisen suunnitelmallisella johtamisella esiopetusyksiköissä ja opetuksen järjestäjän tasolla on tärkeä merkitys.

Valtioneuvoston asetuksen mukaan esiopetuksen erityisenä tavoitteena on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä sekä vahvistaa lasten sosiaalisia taitoja ja tervettä itsetuntoa leikin ja myönteisten oppimiskokemusten avulla. Esiopetuksessa käytetään varhaiskasvatukseen soveltuvaa pedagogiikkaa ja kunnioitetaan lasten mielenkiinnon kohteita opetuksen järjestämisessä. Leikki eri muodoissaan on vahvasti läsnä esiopetuksen toiminnassa. Huoltajat ovat tärkeitä yhteistyökumppaneita toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kasvun ja oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisessä tehdään tarvittaessa yhteistyötä monialaisesti.

Esiopetus on tavoitteellista toimintaa. Opetuksen tavoitteet määrittyvät opetussuunnitelman perusteiden ja niiden pohjalta laaditun paikallisen opetussuunnitelman mukaan. Lasten osaamistasolle ei opetussuunnitelmassa aseteta yhteisiä tavoitteita. Yksilöllisesti pohditut tavoitteet hyödyttävät lasten kasvua ja oppimista, joten opettaja keskustelee kunkin lapsen yksilöllisistä tarpeista, toiveista ja oppimisen tavoitteista lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Esiopetuksen henkilöstö ottaa nämä tarpeet ja toiveet huomioon opetusta suunniteltaessa sekä oppimisympäristöjen kehittämisessä. Tavoitteellisuuden lisäämiseksi opettaja voi yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa laatia kullekin lapselle oppimissuunnitelman. Oppimissuunnitelma on laadittava, mikäli lapsi saa tehostettua tukea. Erityisen tuen piirissä oleville lapsille laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS).

Esiopetuksessa seurataan ja tuetaan kunkin lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista kehitystä sekä hänen tietojensa ja taitojensa kehittymistä. Tavoitteena on samalla pyrkiä ennaltaehkäisemään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia. Lapsen minäkäsitys vahvistuu arvostavan vuorovaikutuksen, monipuolisten oppimiskokemusten sekä kannustavan palautteen avulla. Esiopetuksen aikana lapset tutustuvat lähiympäristöön, sen ihmisiin ja luontoon sekä näiden moninaisuuteen. Leikillä ja mielikuvituksen käytöllä on tärkeä merkitys lasten myönteisen kehityksen sekä uusien tietojen ja taitojen opettelun kannalta. Esiopetus tarjoaa lapsille tilaisuuksia vuorovaikutukseen, ilmaisun eri muotoihin ja uusiin kokemuksiin. Lasten mielenkiinnon kohteisiin tutustutaan yhdessä erilaisissa oppimisympäristöissä. Näin lapsille avautuu mahdollisuuksia ystävyyteen, oppimisen iloon ja uusiin kiinnostuksen kohteisiin.

Kun huoltaja on ilmoittanut lapsen esiopetukseen, lähtökohtana on, että lapsi osallistuu kaikkeen toimintaan. Opetuksen järjestäjä päättää ja tiedottaa huoltajille lapsen sairaudesta tai muusta syystä johtuvan vapautuksen hakemiseen liittyvistä käytännöistä. Huoltaja, opettaja sekä esiopetuksen järjestämiseen osallistuva henkilöstö huolehtivat yhteistyössä lasten säännöllisestä osallistumisesta esiopetukseen.

Palveluverkkoa suunniteltaessa otetaan huomioon lapsen yhtenäinen oppimispolku varhaiskasvatuksesta perusopetukseen. Siirtymävaiheissa noudatetaan sovitun rakenteita ja pidetään huolta tiedonsiirrosta ja siihen tarvittavista dokumenteista (kts.3.3).

Keväällä esiopetukseen ilmoittautumiseen liittyen on huoltajilla ja tulevalla esiopetuslapsella mahdollisuus tutustua tulevaan esiopetuspaikkaan. Tutustumisen yhteydessä voidaan siirtää ja jakaa tarvittavaa tietoa sekä lapsesta että esiopetusyksikön toiminnasta. Huoltajien kanssa käydään vuosittain kehityskeskusteluja, järjestetään vanhempainiltoja ja erilaisia teematapaamisia, jotta osallisuus varmennetaan. Päivittäisten keskustelujen, erilaisten kyselyjen, palautteiden, arviointien ja Wilma viestinnän kautta mahdollistetaan osallisuus, vaikuttaminen ja tiedonsiirto.

7. Arvoperusta

Esiopetus perustuu käsitykseen lapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen lapsi on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella lapsella on oikeus tulla kuulluksi, nähdäksi, huomioon otetuksi ja ymmärretyksi yksilönä ja yhteisönä jäsenenä. Lapsilla on oikeus oppia sekä rakentaa käsitystään itsestään ja maailmasta omien lähtökohtiensa mukaisesti.

Lapsilla on oikeus oppia leikkien ja iloita oppimastaan. Lasten aikaisemmat kokemukset ja taidot ovat osa heidän oppimisen polkuaan. Lasten erilaisuutta sekä erilaisia tapoja toimia ja oppia arvostetaan. Lasten käsityksiä ja mielipiteitä pidetään tärkeinä, ja he osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen sekä edellytystensä mukaan toiminnan suunnitteluun ja arviointiin. Lapsia rohkaistaan yhdessä tekemiseen ja yhteisöllisyyteen.

Jokaisella lapsella on oikeus hyvään opetukseen. Kannustava palaute ja oikeudenmukainen kohtelu kuuluvat hyvään esiopetukseen. Lapsilla on oikeus ilmaista itseään ja ajatuksiaan, käsitellä tunteita ja ristiriitoja sekä kokeilla ja opetella uusia asioita. Esiopetus tukee lasten kykyä ymmärtää arvoja, noudattaa terveellisiä elämäntapoja sekä kehittää tunteita ja kauneudentajuun.

Esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien yhteistyö auttaa turvaamaan lasten hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön avoin ja kunnioittava suhtautuminen erilaisiin perheisiin sekä kotien erilaisiin katsomuksiin, uskontoihin, perinteisiin ja kasvatukseen on rakentavan vuorovaikutuksen ja opetuksen perusta.

Esiopetuksessa noudatetaan kestävän elämäntavan periaatteita ja otetaan huomioon sen eri ulottuvuudet: sosiaalinen, kulttuurinen, taloudellinen ja ekologinen. Esiopetus toimintaympäristönä tukee lasten tasa-arvoisuutta. Siihen sisältyvät muun muassa mielipiteiden ja sukupuolten tasa-arvo. Esiopetus edistää lasten mahdollisuuksia kehittää kykyjään ja tehdä valintoja ilman sukupuolesta johtuvia ennako-odotuksia ja rajoituksia. Tasa-arvopyrkimyksiä täydentää laaja-alainen yhdenvertaisuuden periaate. Opetus on lapsia puoluepoliittisesti, uskonnollisesti ja katsomuksellisesti sitouttamaton. Esiopetusta ei saa käyttää kaupallisen vaikuttamisen kanavana.

Perusteissa mainittua arvoperustaa tuetaan lisäksi Sipoon varhaiskasvatuksen arvoperustalla, jossa arvoina ovat:

- turvallisuus
- kiireettömyys
- toisten ihmisten ja luonnon kunnioittaminen ja niistä välittäminen
- suvaitsevaisuus

Esiopetuksen arvoperustassa otetaan myös huomioon huoltajilta esiin nousseet arvot:

- oppimisen ilo
- hyvä vuorovaikutus
- positiivinen ajattelu

Kaksikielisen ja luonnonriikkaan Sipoon painopisteinä ovat kieli, liikunta ja luonto, joiden avulla lasten hyvinvointia ylläpidetään.

8. Oppimiskäsitys

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet on laadittu perustuen oppimiskäsitykseen, jonka mukaan lapset omaksuvat uusia tietoja ja taitoja vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajien, eri yhteisöjen ja lähiympäristön kanssa. Oppiminen on kokonaisvaltainen tapahtuma, jossa toiminta, tunteet, aistihavainnot, keholliset kokemukset ja ajattelu yhdistyvät. Olennaista oppimisessa on lasten oma toiminta ja luottamus omiin mahdollisuuksiinsa oppijana. Lisäksi lasten tahdolla ja kehittyvällä taidolla toimia yhdessä on merkitystä oppimiselle. Lapset oppivat esiopetuksessa leikkien, liikkuen, tutkien, erilaisia työtehtäviä tehden, itseään ilmaisten sekä taiteisiin perustuvassa toiminnassa. Myönteiset tunnekokemukset, ilo ja uutta luova toiminta edistävät oppimista ja innostavat kehittämään omaa osaamista.

Oppimisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen aiemmat kokemukset ja hänen osaamisensa. On tärkeää, että uusilla opittavilla tiedoilla ja taidoilla on yhteys lasten arkeen ja kokemusmaailmaan. Esiopetuksen ohjatussa toiminnassa ja leikissä lapset opettelevat toimimaan yhteistyössä muiden kanssa ja asettamaan tavoitteita omalle ja yhteiselle toiminnalle. Lapsia kuunnellaan, kuullaan ja heidän kanssaan keskustellaan sekä ohjataan heitä ottamaan huomioon toiset. Näin lapsille syntyy kokemus ryhmän ja yhteisön jäsenyydestä. Tavoitteena on, että uusien tietojen ja taitojen oppiminen herättää lapsissa halun oppia lisää.

9. Laaja-alainen osaaminen esiopetuksessa

Laaja-alaisella osaamisella tarkoitetaan tietojen, taitojen, arvojen, asenteiden ja tahdon muodostamaa kokonaisuutta. Osaaminen tarkoittaa myös kykyä käyttää tietoja ja taitoja tilanteen edellyttämällä tavalla. Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen alkaa varhaislapsuudessa ja jatkuu läpi elämän. Se vahvistuu vähitellen oppimisen polun aikana eri tiedon- ja taidonaloihin liittyvässä opiskelussa sekä arjen toiminnassa ja vuorovaikutuksessa. Laaja-alaisen osaamisen tarve korostuu ympäröivän maailman muuttuessa. Ihmisenä kasvaminen, opiskelu ja työn teko sekä kansalaisena toimiminen edellyttävät nyt ja tulevaisuudessa laaja-alaista, tiedonalarajat ylittävää osaamista.

Laaja-alaisen osaamisen kehittämisen tehtävä otetaan huomioon kaikessa esiopetuksen toiminnassa: toimintakulttuuria ja oppimisympäristöjä kehitettäessä sekä kasvatus- ja opetustyössä. Tehtävä perustuu valtioneuvoston asetuksen periaatteelle tarkastella opetusta kokonaisuutena. Sen toteutuminen edellyttää suunnitelmallista työskentelyä ja tavoitteiden toteutumisen arviointia sekä esi- ja perusopetuksen yhteistyötä.

Laaja-alaisen osaamisen kehittyminen edistää lasten kasvua yksilöinä ja yhteisönsä jäseninä. Laaja-alaisen osaamisen osa-alueet tukevat heidän valmiuttaan suuntautua elinikäisen oppimisen polulle ja luovat pohjaa kestäväen elämäntavan omaksumiselle. Esiopetuksessa painopisteinä ovat kestäväen elämäntavan sosiaaliset ja kulttuuriset näkökulmat. Lasten laaja-alaisen osaamisen kehittämiseen vaikuttaa opeteltavia tietosisältöjä enemmän se, miten esiopetuksessa työskennellään, millaisiksi oppimisympäristöt rakennetaan sekä miten lasten oppimista ja hyvinvointia tuetaan.

Ajattelu ja oppiminen

Ajattelun ja oppimisen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa ja muodostavat perustan muun osaamisen kehittymiselle ja elinikäiselle oppimiselle. Tiedon määrä ja sen nopea uudistuminen edellyttävät taitoja uuden omaksumiseen sekä oman oppimisen ohjaamiseen. Tiedon jäsentäminen ja uuden luominen edellyttävät luovaa ja kriittistä ajattelua. Esiopetuksen tehtävä on rohkaista ja auttaa lapsia kehittämään ajattelun ja oppimisen taitojaan sekä vahvistaa lasten luottamusta omaan osaamiseensa.

Lasten muistin ja mielikuvituksen kehittymistä tuetaan esimerkiksi lorujen, musisoinnin ja draamatoiminnan avulla. Leikin, pelien ja erilaisten ongelmanratkaisu- ja tutkimustehtävien käyttö tarjoaa lapsille elämyksiä sekä oivaltamisen ja uuden löytämisen iloa. Monipuolinen liikkuminen ja havaintomotoriset harjoitukset tukevat lasten oppimista. Lapsia kannustetaan kokeilemaan ja opettelemaan myös heille vaativia asioita ja heitä ohjataan kysymään ja kyseenalaistamaan. Heitä rohkaistaan iloitsemaan onnistumisista ja kannustamaan toisia sekä samalla olemaan lannistumatta epäonnistumisista. Toimintaa dokumentoidaan, siitä keskustellaan, ja sen onnistumista pohditaan yhdessä lasten kanssa. Samalla autetaan lapsia havaitsemaan edistymistään ja oppimistaan.

Kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu

Vuorovaikutustaidoilla sekä kyvyllä ilmaista itseään ja ymmärtää muita on tärkeä merkitys yksilön toimintakyvylle ja hyvinvoinnille kulttuurisesti monimuotoisessa maailmassa. Taito kuunnella, tunnistaa ja ymmärtää eri näkemyksiä kuuluu hyvään vuorovaikutukseen ja kulttuuriseen osaamiseen. Myönteisten ihmissuhteiden luominen ja ongelmatilanteiden rakentava ratkaiseminen edellyttävät yhteistyötaitoja. Esiopetuksen tehtävä on tarjota lapsille mahdollisuuksia harjoitella vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja turvallisesti vertaisryhmän ja lähiyhteisön aikuisten kanssa.

Lapsia rohkaistaan tutustumaan toisiin ihmisiin ja toimimaan heidän kanssaan. Juhlat, leikit ja yhteistyöhön perustuva toiminta luovat mahdollisuuksia harjoitella käyttäytymistä eri tilanteissa ja erilaisten ihmisten kanssa. Lapsia kohdellaan arvostavasti ja heitä ohjataan ystävällisyyteen ja hyviin tapoihin. Lasten kanssa tutustutaan lähiympäristöön ja sen kulttuuriseen

monimuotoisuuteen. Lapsia ohjataan arvostamaan oman ja toisten perheiden perinteitä ja tapoja. Lasten kielitietoisuuden kehittymistä tuetaan ja heitä rohkaistaan ilmaisemaan itseään eri keinoin.

Itsestä huolehtiminen ja arjen taidot

Itsestä huolehtiminen, terveyteen ja turvallisuuteen sekä arjen teknologian hallintaan liittyvät taidot ovat tärkeitä kaikille. Kyse on yksilön hyvinvoinnista sekä kestävään elämäntapaan sitoutumisesta. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten hyvinvointiin liittyviä taitoja sekä ohjata heitä tekemään kestävä elämäntavan mukaisia valintoja. Esiopetuksessa tuetaan lasten myönteistä suhtautumista tulevaisuuteen.

Esiopetuksessa lapsia ohjataan edellytystensä mukaan huolehtimaan itsestään, toisista, omista tavaroista ja yhteisestä ympäristöstä. Opetuksessa ja yhteistyössä huoltajien kanssa käsitellään lasten arkielämän rytmiä sekä ruokailun ja levon merkitystä. Erityisesti kiinnitetään huomiota monipuoliseen ja riittävään liikuntaan lasten hyvinvoinnin ja oppimisen edellytyksenä. Lasten kanssa pohditaan heidän hyvää oloaan edistäviä ja haittaavia tekijöitä. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti lähiliikenteessä. Heitä ohjataan pyytämään ja hakemaan apua tarvittaessa. Lasten kanssa kokeillaan teknologisia ratkaisuja ja harjoitellaan laitteiden ja välineiden turvallista käyttöä.

Monilukutaito

Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkinna ja tuottamisen taitoja. Se liittyy kiinteästi ajattelun ja viestinnän taitoihin ja kykyyn hankkia, muokata, tuottaa, esittää, arvioida ja arvottaa tietoa erilaisissa ympäristöissä ja tilanteissa. Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, numeeristen tai muiden symbolijärjestelmien tai näiden yhdistelmien avulla. Monilukutaito sisältää erilaisia lukutaitoja, kuten peruslukutaidon, numeerisen lukutaidon, kuvalukutaidon ja medialukutaidon. Monilukutaitoon liittyy laaja tekstikäsitelmä, jonka mukaan tekstit voivat olla muun muassa kirjoitettuja, puhuttuja, audiovisuaalisia tai digitaalisia. Monilukutaidon eri osa-alueet ovat yksilön, ihmisten keskinäisen vuorovaikutuksen, yhteiskunnan, kansalaisuuden ja työelämän näkökulmasta keskeisiä perustaitoja. Monilukutaidon kehittyminen luo perustaa muulle oppimiselle ja opiskelulle. Monilukutaidon kehittyminen alkaa jo varhaislapsuudessa ja jatkuu koko elämän ajan. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten monilukutaidon kehittymistä yhteistyössä huoltajien kanssa.

Lapsia kannustetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan erilaisia viestejä. Niiden avulla opetellaan ilmaisua ja vuorovaikutusta ja niiden herättämiin ajatuksiin ja tunteisiin eläydytään yhdessä. Lasten kuvalukutaidon, kirjoittamisen, lukemisen ja numeerisen lukutaidon sekä medialukutaidon kehittymistä tuetaan. Monilukutaitoisiksi kehittyäkseen lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä, lasten tuottamaa kulttuuria sekä lapsille soveltuvia kulttuuripalveluja, kuten elokuvia, leikkiloruja ja musiikkia. Lasten osallisuus vahvistuu monilukutaidon kehittymisen myötä. Samalla lasten maailma avautuu, jäsentyy ja saa uusia merkityksiä.

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen

Tieto- ja viestintäteknologinen osaaminen on tärkeä kansalaistaito. Sitä tarvitaan lasten ja perheiden arjessa, ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja yhteiskunnallisessa osallistumisessa. Se on osa monilukutaitoa sekä media- ja opiskelutaitoja, joita tarvitaan opiskelussa ja työelämässä. Esiopetuksen tehtävä on kotien rinnalla edistää lasten tieto- ja viestintäteknologista osaamista.

Opetuksessa tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, palveluihin ja peleihin. Tieto- ja viestintäteknologian avulla tuetaan lasten vuorovaikutustaitoja, oppimisen taitoja sekä vähitellen kehittyvää kirjoitus- ja lukutaitoa. Mahdollisuudet kokeilla ja tuottaa itse edistävät lasten luovan ajattelun ja yhteistoiminnan taitoja. Lapsia ohjataan omaksumaan turvallisia ja ergonomisia käyttötaitoja.

Osallistuminen ja vaikuttaminen

Aktiivinen ja vastuullinen osallistuminen ja vaikuttaminen luovat perustaa demokraattiselle ja kestäväälle tulevaisuudelle. Tämä edellyttää yksilöltä taitoa ja halua osallistua yhteisön toimintaan sekä luottamusta omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa. Lasten oikeuksiin kuuluvat

kuulluksi tuleminen ja osallisuus omaan elämäänsä vaikuttavissa asioissa. Esiopetuksessa kunnioitetaan näitä demokratian toteutumisen keskeisiä periaatteita. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten vähitellen kehittyviä osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja.

Esiopetuksen toimintaa suunnitellaan, toteutetaan ja arvioidaan yhdessä lasten, esiopetuksen henkilöstön ja huoltajien kanssa. Kun lapset ovat mukana vaikuttamassa, he oppivat samalla hahmottamaan yhteisten sääntöjen, sopimusten ja luottamuksen merkitystä. Lasten arvostava kohtaaminen, heidän ajatustensa kuunteleminen ja yhdessä toisten lasten ja aikuisten kanssa toimiminen vahvistavat lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja. Lapsia kannustetaan auttamaan toisia ja pyytämään tarvittaessa apua. Lasten on tärkeä saada kokea ja tietää, että he lapsina ovat oikeutettuja aikuisten apuun ja suojeluun.

10. Toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavat periaatteet

Toimintakulttuuria arvioidaan ja kehitetään siten, että se tukee esiopetuksen tavoitteiden toteutumista. Kehittämisessä otetaan huomioon, että toimintakulttuuriin vaikuttavista seikoista osa on kirjoitettuja ja tiedostettuja, osa tiedostamattomia ja joskus myös tahattomia. Toimintakulttuuri vaikuttaa sen piirissä oleviin riippumatta siitä, tunnustetaanko sen merkitys ja vaikutukset vai ei. Lasten kanssa työskentelevien aikuisten on tärkeä tiedostaa, että heidän tapansa toimia ja olla vuorovaikutuksessa välittyy mallina lapselle.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää toimintatapojen ja pedagogiikan johtamista, henkilöstön ja lasten osallisuuden turvaamista ja sitoutuneisuutta yhteisiin toimintatapoihin. Vastuu kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä ja esiopetusta johtavilla henkilöillä. Toimintakulttuuria kehitetään muun muassa kokeilemalla monipuolisia työtapoja, uusia ratkaisuja oppimisympäristöihin sekä kehittämällä ammatillista osaamista yhteistyöverkostoissa. Järjestelmällinen itsearviointi ja jatkuva kehittäminen ovat luonteva osa esiopetuksen arkea.

Kehittämistyössä on tärkeää hyödyntää sekä lasten että huoltajien kokemuksia ja mielipiteitä. Yhteistyö muun varhaiskasvatuksen, perusopetuksen sekä tuen ja oppilashuollon ammattilaisten kanssa on välttämätöntä lasten sujuvan oppimisen polun ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kaikille yhteinen esiopetus

Toimintakulttuurin kehittämisen lähtökohdaksi on kaikille yhteinen esiopetus, jossa kukin lapsi voi toimia, kehittyä ja oppia omana ainutlaatuisena yksilönään sekä yhteisön jäsenenä. Toimintaa kehitetään inklusiiviseen ja kulttuurista monimuotoisuutta tukevaan suuntaan. Jokaiselle lapselle suunnitellaan sopivia oppimisen haasteita sekä turvataan tarvittava kasvun ja oppimisen tuki. On tärkeää, että lapset saavat kokemuksia siitä, että heistä ollaan kiinnostuneita, heitä arvostetaan ja heidän mielipiteillään ja toiminnallaan on merkitystä.

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymistä. Esiopetuksen toiminnassa näkyvät lapsiryhmässä edustettuna olevat kielet ja kulttuurit sekä uskonnot ja katsomukset. Lapsia rohkaistaan vuorovaikutukseen ja toimimaan osana vertaisryhmää. Heitä ohjataan ottamaan muut huomioon sekä kunnioittamaan toisten yksilöllisyyttä. Näin luodaan pohjaa monimuotoisessa yhteiskunnassa toimimiselle.

Oppimisen ja oivalluksen ilo

Esiopetuksen toimintakulttuuri edistää kaikkien esiopetusyhteisössä toimivien oppimista. Esiopetusyhteisö kannustaa kokeilemaan, yrittämään ja erehtymään sekä havaitsemaan asioiden positiivisia puolia. Onnistumisista ja oivalluksista iloitaan yhdessä. Erilaiset tapahtumat, retket ja juhlat värittävät esiopetuksen kulttuurista vuodenkiertoa.

Esiopetus toteutetaan siten, että lasten leikille, aloitteille ja kokeiluille on sijaa. Lapsia rohkaistaan ilmaisemaan itseään, harjoittelemaan ja opettelemaan erilaisia taitoja, tietoja ja työtapoja omaan tahtiinsa. Leikillä on tärkeä merkitys muun muassa lasten kielen kehityksessä, uusien taitojen oppimisessa, tunteiden käsittelyssä ja kulttuuri-identiteetin muodostumisessa. Esiopetuksessa lapsilla on mahdollisuus leikkiä omaehtoisesti sekä opetella uusia leikkejä ja pelejä. Leikkiä eri muodoissaan hyödynnetään opetuksessa monipuolisesti.

Lapsi osallisena ja oman elämänsä toimijana

Toimintakulttuuri tukee yhteistyötä, yhteistä vastuunottoa ja osallisuutta. Henkilöstön tehtävä on varmistaa, että kaikki lapset saavat ilmaista näkemyksiään ja mielipiteitään ja että lasten ideoita ja aloitteita otetaan huomioon toiminnassa. He saavat kokemuksia esiopetusryhmää koskevasta päätöksenteosta ja erilaisista työtehtävistä. Lasten tekemiä päätöksiä ja toimintaa arvioidaan yhdessä ja samalla lapsia ohjataan vähitellen kantamaan yhdessä vastuuta. Näin lapsille syntyy kokemuksia osallisuudesta ja toimijuudesta.

Hyvinvointi ja turvallinen arki

Toimintakulttuuri tukee avointa vuorovaikutusta lasten kesken, lasten ja henkilöstön välillä sekä aikuisten keskuudessa. Keskinäinen kunnioitus, huolenpito ja välittämisen asenne toisia ja ympäristöä kohtaan näkyvät toiminnassa. Lapsia rohkaistaan ja ohjataan tunnistamaan, ilmaisemaan ja säätämään erilaisia tunteita. Lapsia ohjataan toimimaan toiset huomioon ottaen erilaisissa ristiriitatilanteissa.

Esiopetuksessa kiinnitetään huomiota terveisiin elämäntapoihin. Lasten kanssa liikutaan monipuolisesti sekä sisällä että ulkona ja heitä ohjataan välttämään yhtäjaksoista istumista sekä vaihtamaan työskentelyasentoja. Esiopetuspäivään kuuluu myös mahdollisuus rauhoittumiselle. Lapsia ohjataan toimimaan turvallisesti oppimisympäristöissä. Turvallisen arjen käytännöissä noudatetaan Oppilashuollon yhteydessä kuvattuja turvallisuuteen liittyviä oppilashuollon periaatteita sekä suunnitelmia.

Sipoossa toimintakulttuuria koskevat periaattet, sisällöt ja toimintatavat kirjataan yksikkökohtaisiin Työsuunnitelmiin. Toimintakulttuurin arviointia tehdään sekä Toimintakertomuksessa että kehityskeskusteluissa lasten ja huoltajien kanssa. Arviointia tehdään päivittäin sekä arviointirakenteiden mukaan itsearviointina, vertaisarviointina että huoltajien tekemän arvioinnin ja henkilökunnan arvioinnin avulla (kts. 4.2).

11. Oppimisympäristöt esiopetuksessa

Oppimisympäristöillä tarkoitetaan esiopetuksessa tiloja, paikkoja, välineitä, yhteisöjä ja käytäntöjä, jotka tukevat lasten kasvua, oppimista ja vuorovaikutusta. Oppimisympäristöt muodostavat pedagogisesti monitahoisia ja joustavia kokonaisuuksia. Ne tarjoavat mahdollisuuksia leikkiin, luoviin ratkaisuihin ja asioiden monipuoliseen tarkasteluun lapsia motivoivia ja toiminnallisia työtapoja käyttäen.

Kehittämistä ohjaavat näissä perusteissa määritellyt arvoperusta, oppimiskäsitys sekä toimintakulttuurin kehittämiseksi asetetut tavoitteet. Lisäksi otetaan huomioon lasten osaaminen, heidän kiinnostuksen kohteensa ja yksilölliset tarpeensa sekä esiopetuksen toteuttamisen periaatteet. Oppimisympäristöjen tulee olla turvallisia ja terveellisiä. Ne tarjoavat myös mahdollisuuksia leikkiä ja työskennellä rauhassa ja kiireettömässä ilmapiirissä. Oppimisympäristöissä kiinnitetään huomiota ergonomiaan, ekologisuuteen, esteettisyyteen, esteettömyyteen ja sekä tilojen valaistukseen, sisäilman laatuun, siisteyteen ja viihtyisyyteen.

Oppimisympäristöjä kehitetään niin, että ne edistävät vuorovaikutusta ja yhteisöllistä tiedon rakentumista. Yhteisesti sovitut säännöt ja toimintatavat luovat ilmapiiriltään turvallisen ja muita kunnioittavan oppimisympäristön. Monipuoliset oppimisympäristöt tukevat lasten aktiivisuutta, terveen itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittymistä sekä oppimaan oppimisen taitoja ja tasa-arvoa. Lapset osallistuvat oppimisympäristöjen rakentamiseen. Heidän ideansa ja tuotoksensa näkyvät oppimisympäristöissä. Tämä tukee lasten osallisuutta ja antaa heille onnistumisen kokemuksia sekä vahvistaa vuorovaikutusta vertaisryhmän kanssa.

Oppimisympäristöinä käytetään ulko- ja sisätiloja, lähiluontoa ja rakennettua ympäristöä. Esiopetuksessa käytetään ja sovelletaan myös tieto- ja viestintäteknologiaa tarkoituksenmukaisella tavalla. Lisäksi hyödynnetään eri yhteistyökumppaneiden, kuten kirjasto-, kulttuuri- ja liikuntatoimen tarjoamia mahdollisuuksia. Lasten omia leikkikaluja, tieto- ja viestintäteknologisia laitteita ja muita välineitä voidaan käyttää huoltajien kanssa sovitulla tavalla. Tavoitteena on, että oppimisympäristöt muodostavat lapsille kokonaisvaltaisen oppimaiseman ja kannustavat aktiiviseen, yhteisölliseen ja itsenäiseen oppimiseen.

Sipoossa esiopetusta antavat niin koulujen yhteydessä olevat kuin omana yksikkönään toimivat esiopetuspaikat. Lähellä olevia laajoja metsä- ja piha-alueita käytetään oppimisympäristöinä sisätilojen lisäksi. Oppimisympäristöä arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten ja huoltajien kanssa ja työstöä tehdään tiimi- ja työpalavereissa, kehittämispäivillä ja yksikkökohtaisen toimintakertomuksen avulla. Lasten ja huoltajien antamaa palautetta ja arviointeja hyödynnetään toiminnan kehittämisessä. Osallisuutta tuetaan ottamalla lapset ja vanhemmat mukaan toiminnan suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaiheessa.

12. Yhteistyö esiopetuksen aikana ja siirtymävaiheissa

Yhteistyön tavoitteina on, että esiopetus, muu varhaiskasvatus ja perusopetus muodostavat johdonmukaisen, lapsen kasvua ja oppimista tukevan jatkumon. Yhteistyöllä varmistetaan esiopetuksen laatua sekä vahvistetaan lasten ja huoltajien osallisuutta. Yhteistyön tulee olla suunnitelmallista. Yhteistyötä kehitetään ja arvioidaan yhdessä opetuksen järjestäjän johdolla.

Yhteistyö esiopetuksessa

Oppimisen polun eri vaiheiden tavoitteiden ja käytäntöjen tunteminen on laadukkaan opetuksen perusta. Esiopetuksen, muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen henkilöstön yhteistyöllä opetussuunnitelmien laatimisessa ja kehittämisessä edistetään varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja perusopetuksen laatua. On tärkeää, että varhaiskasvatuksen, esiopetuksen ja alkuopetuksen henkilöstöllä on myös mahdollisuus tutustua toistensa toimintaan ja oppimisympäristöihin käytännössä. Lasten kasvun ja oppimisen tukemiseksi tulee opetuksen ja tuen käytäntöjen olla yhdenmukaisia.

Esiopetuksen henkilöstö tekee yhteistyötä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön kanssa lasten hyvinvoinnin, kasvun ja oppimisen tukemiseksi. Lasten kasvun ja oppimisen tuen sekä esiopetuksen oppilashuollon käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään monialaisessa yhteistyössä. Esiopetuksen henkilöstön yhteistyöllä lähiympäristön toimijoiden kanssa edistetään oppimisympäristöjen monipuolisuutta. Näin lasten oppimisympäristöt avautuvat ympäröivään yhteisöön ja maailmaan.

Henkilöstön keskinäinen yhteistyö esiopetuksessa on välttämätöntä opetuksen laadun ja esiopetussyhteisön hyvinvoinnin kannalta. Yhteistyö esiopetussyhteisön aikuisten kesken toimii samalla esimerkkinä lapsille. Lasten yhteistyötaitojen vahvistaminen on yksi keskeisistä esiopetuksen tavoitteista. Esiopetuksessa käytetään erilaisia yhteistyömuotoja ja pienryhmätuomintaa. Lapsia kannustetaan ja ohjataan toimimaan ryhmän jäsenenä ja kehittämään omia yhteistyötaitojaan. Lapsia kuullaan toiminnan suunnittelun, toteuttamisen ja arvioinnin yhteydessä heille sopivalla tavalla.

Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö

Vastuu huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön kehittämisestä on opetuksen järjestäjällä. Yhteistyön lähtökohtana on luottamuksen rakentaminen sekä osapuolten tasa-arvoinen vuorovaikutus ja keskinäinen kunnioitus. Yhteistyö edellyttää esiopetuksen henkilöstön aloitteellisuutta sekä henkilökohtaista vuorovaikutusta huoltajien kanssa. Yhteistyössä otetaan huomioon perheiden moninaisuus, yksilölliset tarpeet ja huoltajuuteen liittyvät kysymykset. Yhteistyössä hyödynnetään eri viestintävälineitä ja käytetään tarpeen mukaan tulkkia tai kieliavustajaa. Huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö tarjoaa myös mahdollisuuksia huoltajien väliselle keskustelulle.

Huoltajien kokemukset lastensa aiemmasta kasvuympäristöistä, kehityksestä, oppimisesta ja mielenkiinnon kohteista otetaan esiopetuksessa huomioon. Opettaja keskustelee kunkin lapsen huoltajan kanssa perheen ja esiopetuksen arvoista, kasvatuskäytännöistä ja tavoitteista. Lasten ja huoltajien näkemyksiä otetaan huomioon opetuksen toteuttamisessa ja mahdollisen lapsikohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa. Huoltajille tarjotaan mahdollisuuksia tutustua ja osallistua lapsensa esiopetuspäivään. Keskustelulle huoltajien kanssa varataan riittävästi aikaa. Huoltajien kieli- ja kulttuuritietoutta sekä muuta asiantuntemusta voidaan hyödyntää esiopetuksen toteuttamisessa.

Huoltajien kanssa keskustellaan lasten kasvun ja oppimisen etenemisestä. Erityisen tärkeää yhteistyö huoltajien kanssa on lasten kasvun ja oppimisen tukea suunniteltaessa ja toteutettaessa. Huoltajien tulee saada tietoa kuljetuksista ja oppilashuollosta esiopetuksen aikana sekä lapsille esiopetuksen lisäksi tarjolla olevista muista varhaiskasvatuspalveluista. Huoltajien ja lasten palaute otetaan huomioon opetusta, tuen muotoja ja toimintakulttuuria kehitettäessä.

Yhteistyö siirtymävaiheissa

Siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun ovat lapsille tärkeitä elämäntapahtumia. Onnistunut siirtyminen edistää lasten turvallisuuden tunnetta ja hyvinvointia sekä heidän kasvu- ja oppimisedellytyksiään. Siirtymävaiheiden käytäntöjen tulee olla suunnitelmallisia. On tärkeää, että paikallisissa varhaiskasvatusta ja perusopetusta koskevissa suunnitelmissa on yhtenäinen linja siirtymävaiheisiin liittyvistä käytännöistä. Käytäntöjä arvioidaan ja kehitetään henkilöstön yhteistyössä. Huoltajilta saatu palaute otetaan kehittämisessä huomioon.

Opetuksen järjestäjä luo yhteistyön ja tiedon siirron käytänteet, joiden avulla lasten siirtyminen kotoa tai aiemmasta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja sieltä perusopetukseen tapahtuu mahdollisimman joustavasti lasten kasvua ja oppimista tukevalla tavalla. Tavoitteena on, että opetuksen, oppimisen tuen sekä oppilashuollon järjestämisen kannalta keskeinen tieto siirtyy lapsen siirtyessä yksiköstä toiseen tai koulutusasteelta toiselle. Tiedon siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä. Esiopetuksen tai perusopetuksen siirtymävaiheissa ja erityisesti poikkeuksellisesta aloittamisajankohdasta päätettäessä hyödynnetään aikaisempien ja tulevien opettajien asiantuntemusta lapsen kasvun ja oppimisen etenemisestä ja tukemisesta.

Lapsen ja huoltajan kanssa keskustellaan esiopetukseen ja kouluun siirryttäessä alkavan opetuksen tavoitteista, tehtävästä sekä toimintatavoista. Tavoitteena on, että lapset ja huoltajat tutustuvat esi- ja alkuopetuksen oppimisympäristöihin, toimintaan ja henkilöstöön jo ennen opetuksen alkua. Perusopetukseen siirtyville lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnasta.

Sipoossa siirtymävaiheista on sovittu seuraavaa:

1. Siirtymävaihe varhaiskasvatus - esiopetus

Siirtyminen varhaiskasvatuksesta esiopetukseen

Tuen tarpeessa olevien lasten lapsikohtainen palaveri:

Lapsikohtaisessa palaverissa käydään läpi ne lapset, joilla on päivähoiton puolella ollut jotakin tuen tarvetta.

Ajankohta	maalis-huhtikuu
Koollekutsuja	varhaiskasvatuksenerityisopettaja
Läsnäolijat	hallinnollinen päiväkodinjohtaja/rehtori, perhepalvelukeskuksen psykologi, varhaiskasvatuksenerityisopettaja, lähettävä ja vastaanottava lastentarhanopettaja, laaja-alainen erityisopettaja
Läsnäolivat tarvittaessa	muut yhteistyötahot
Tarvittavat luvat	huoltajien luvat
Tiedonsiirto	varhaiskasvatuksenerityisopettaja lähettää koosteen tuen tarpeista opetusjohtajille

Tiedonsiirtopalaveri ryhmien muodostamisen tueksi:

Tämä on lopullinen siirtopalaveri, jossa käydään ryhmäkohtaisesti läpi kaikki esiopetukseen siirtyvät lapset, myös ne esiopetukseen ilmoitetut lapset, jotka eivät siirry päiväkodista.

Ajankohta	huhti-toukokuu
Koollekutsuja	varhaiskasvatuksenerityisopettaja
Läsnäolijat	hallinnollinen päiväkodinjohtana/rehtori, varhaiskasvatuksenerityisopettaja, laaja-alainen erityisopettaja, lähettävä ja vastaanottava lastentarhanopettajat,
Läsnäolijat tarvittaessa	muut yhteistyötahot
Tarvittavat luvat	huoltajien luvat

Seurantapalaveri:

Palaverissa käydään yhdessä läpi, kuinka syksy on alkanut näiden lasten kohdalla, ja voidaan vielä tarkentaa mahdollisia esiin tulleita kysymyksiä.

Ajankohta	lokakuu/marraskuu
Koollekutsuja	esiopetusryhmän lastentarhanopettaja
Läsnäolijat	rehtori/ hallinnollinen päiväkodinjohtaja, laaja-alainen erityisopettaja, lastentarhanopettaja
Läsnäolijat tarvittaessa	muut yhteistyötahot
Tarvittavat luvat	huoltajien luvat
Lomake	Valmis lomake johon on jo koottu kaikki aikaisemmat palaveritsekä huoltajien luvat.

Lapsihavainnointi tai kuvaus lapsesta SINETTI

2. Siirtymävaihe esiopetus - alkuopetus

Siirtyminen esiopetuksesta perusopetukseen

Tiedonsiirtopalaveri ryhmien muodostamisen tueksi:

Tässä siirtopalaverissa käydään ryhmäkohtaisesti läpi kaikki alkuopetukseen siirtyvät lapset.

Ajankohta	toukokuu
Koollekutsuja	vastaanottavan koulun rehtori
Läsnäolijat	lastentarhanopettajat, alkuopettajat
Läsnäolijat tarvittaessa	koulunkäynninohjaaja, muut asiantuntijat
Tarvittavat luvat	ei tarvitse

Oppilaskohtainen palaveri tarvittaessa:

Palaverin tarkoituksena on yksittäisen oppilaan tuen tarpeen arvioiminen ja suunnittelu.

Ajankohta	kevätlukukauden aikana
Koollekutsuja	laaja-alainen erityisopettaja ja lastentarhanopettaja yhteistyössä
Läsnäolijat	laaja-alainen erityisopettaja, huoltaja, lastentarhanopettajat, alkuopettaja
Läsnäolijat tarvittaessa	asiantuntija(t), koulunkäynninohjaaja
Tarvittavat luvat	Huoltajan suostumus

Seurantapalaveri:

Palaverissa käydään yhdessä läpi, kuinka syksy on uusilla ekaluokkalaisilla alkanut ja voidaan vielä tarkentaa mahdollisia esiin tulleita kysymyksiä.

Ajankohta	lokakuu/marraskuu
Koollekutsuja	alkuopettajat
Läsnäolijat	alkuopettajat, lastentarhanopettajat, laaja-alainen erityisopettaja
Läsnäolijat tarvittaessa	oppilashuollon henkilöstö, asiantuntijat, koulunkäynninohjaaja
Tarvittavat luvat	ei tarvitse

13. Koulun aloittaminen ja kouluvalmiuden arviointi

Pääsääntöisesti lapset aloittavat koulunkäynnin sinä vuonna, jona he täyttävät seitsemän vuotta. Lapsen koulunkäynnin aloitusta voidaan tarvittaessa lykätä yhdellä vuodella. Lykkäyksen tulee perustua lääkärin tai psykologin asiantuntija-arvioon, päätöksen lykkäyksestä tekee rehtori. Ns. kouluvalmiusarviointi tehdään yleensä sellaiselle lapselle, jonka kohdalla on perusteltua pohtia koulun aloittamisen lykkäämistä tai jolle harkitaan koulun aloittamista pienryhmässä. Tällöin tarvittavat tutkimukset suorittaa koulupsykologi tai perhepalvelukeskuksen psykologi ja ne ovat perheelle maksuttomia. Lapset, joilla on mahdollisesti ennakoitavissa tuen tarvetta, mutta koulun aloittaminen omassa lähikoulussa on mahdollista, voidaan tutkia tarvittaessa esim. ensimmäisen kouluvuoden aikana.

Lapsella on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoriutua opiskelusta. Lausuntoa varten tehtyjä tutkimuksia eivät tee sipoolaiset koulupsykologit, vaan asianmukaiset testaukset ja lausunnot huoltajien tulee hankkia ja kustantaa itse. Opetuksen järjestäjä voi mainittujen selvitysten perusteella antaa lapselle myös luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin. Koulun aloituksen aikaistaminen ja lykkääminen tehdään vanhempien anomuksesta. Anomus tehdään lähikoulun rehtorille, joka tekee asiasta päätöksen.

Opetuksen aloittamisajankohdasta säättää Perusopetuslaki seuraavasti: [27 § Opetuksen poikkeava aloittamisajankohta](#)

Kouluvalmiuden arviointi

Kouluvalmiusarvioinnin tarpeen selvittäminen tehdään tiiviissä yhteistyössä esiopetuksen henkilökunnan, lapsen huoltajien, esiopetuksen erityisopettajan, perhepalvelukeskuksen psykologin ja koulupsykologien sekä johtavien erityisopettajien kesken. Lähtökohtana on ajatus siitä, että koulun tulisi olla valmis ottamaan vastaan erilaiset oppijat ja järjestää kulloinkin tarvittavat tukitoimet. Joskus on lapsen edun mukaista lykätä koulunkäynnin aloittamista tai aloittaa koulupolku pienemmässä ryhmässä, ja tätä varten on tarpeen tehdä selvitykset kouluvalmiudesta.

Lastentarhanopettajat, esiopetuksen erityisopettajat tai muut asiantuntijat tekevät esityksen lapsista joille kouluvalmiustutkimus tulisi tehdä. Erityisopettajat keräävät tiedon em. lapsista tammikuun aikana ja täyttävät lapsen huoltajien sekä lastentarhanopettajien kanssa lomakkeen [Esitys kouluvalmiustutkimukseen osallistumisesta](#), jolla esitetään kouluvalmiusarviointiin osallistumista. Asia käsitellään oppilashuoltoryhmässä.

Mikäli lapselle on tehty erikoissairaanhoidossa, Sipoon kunnassa tai muualla jo aiemmin kouluvalmiutta tai sitä sivuavia selvityksiä, niitä ei useimmiten ole tarkoituksenmukaista uusia. Tällöin kouluvalmiustutkimuksen sijaan kootaan tietoja ja arvioidaan kokonaistilannetta. Palaverissa käydään läpi myös lapset, joille pohditaan koulun aloittamisen lykkäystä tai [pienuokkapaikkaa](#) sekä lapset, joille tutkimukset on tehty muualla jo aiemmin.

Huoltajilta pyydetään lupa arvioinnin suorittamiseen sekä lapsen asian käsittelyyn arviointipalaverissa. Tämän jälkeen pidetään koulupsykologien ja johtavien erityisopettajien kesken palaveri, jossa päätetään kouluvalmiusarviointiin osallistuvat lapset. Samalla saadaan oleellista tietoa muualla tutkituista sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevista oppilaista, jotka mahdollisesti tarvitsevat pienuokkapaikkaa tai muita erityisiä tukitoimia tulevana syksynä. Tämä on välttämätöntä opetusryhmien muodostamisen ja resurssien ennakoinnin vuoksi, kun johtavat erityisopettajat huolehtivat pienuokkapaikkaa jonottavien oppilaiden koordinoinnista. Kielitaidon riittävyteen (suomen-/ruotsin kieli) liittyvät arviot tekee lähikoulun erityisopettaja tai muu sovittu taho.

Aikataulu ja prosessin eteneminen

Esiopetusvuoden aikana tuetaan ja seurataan lapsen fyysistä, psyykkistä, sosiaalista, kognitiivista ja emotionaalista kehitystä sekä ennalta ehkäistään mahdollisesti ilmeneviä vaikeuksia.

Vuoden aikana lapset tekevät erilaisia tehtäviä ja heille tehdään kartoituksia. Lapsen kehityksestä keskustellaan säännöllisesti huoltajien kanssa. Erityisopettaja tapaa lapsia sekä yksittäin että ryhmätilanteissa esiopetusvuoden syksyllä.

Esiopetuksessa teetetään tammikuussa yhteinen tehtäväpaketti kaikille lapsille. Tehtäväpaketin käy teettämässä erityisopettaja. Ryhmän lastentarhanopettaja, tarvittaessa muut henkilökunnan jäsenet ja koulupsykologi ovat mukana havainnoimassa tilannetta, jotta saadaan näkemys siitä, miten lapsi toimii testitilanteessa ryhmässä. Ryhmätehtävän lisäksi erityisopettaja tapaa jokaisen esioppilaan kahden kesken. Oppilashuoltoryhmässä käydään läpi tulokset sekä tehdään päätös niistä lapsista, joille esitetään kouluvalmiusarviointia tai muita tukitoimia.

Lasten ja lapsiperheiden psykologi huolehtii tutkimiansa lasten osalta luvasta luovuttaa tietoja. Kaikki lapset ilmoittautuvat normaalisti kouluun helmikuussa, vaikka heille esitettäisiinkin kouluvalmiuden arviointiin liittyviä tutkimuksia.

Koulupsykologi tapaa huoltajat ennen kouluvalmiustutkimuksia. Vanhempien tapaamiset pyritään pitämään helmikuussa tai maaliskuun alussa, jolloin saadaan tärkeää lisätietoa lapsesta ja päätetään kouluvalmiustutkimusten aloittamisesta yhdessä vanhempien kanssa. Vanhempien kanssa käytävä puhelinkeskustelu voi joskus korvata tapaamisen. Kouluvalmiustutkimukseen sisältyy yleensä 2-5 tutkimuskertaa. Osana kouluvalmiustutkimuksia koulupsykologi käy yleensä havainnoimassa esiopetuksessa lapsen toimintaa. Psykologi on yhteydessä suoraan opetusyksiköihin aikataulu- ym. kysymyksistä. Tutkimusten päätyttyä koulupsykologi kutsuu huoltajat palauteneuvotteluun, jossa käydään läpi tulokset ja sovitaan jatkotoimenpiteistä. Tulosten perusteella koulupsykologi voi suositella koululykkäystä tai puoltaa koulun aloitusta.

Kuva 1. Kouluvalmiustutkimusprosessi ([PDF-kuvasta](#))

Koulun aloituksen aikaistaminen ja lykkääminen

Lapsella on oikeus aloittaa perusopetus vuotta säädettyä aikaisemmin, jos lapsella psykologisten ja tarvittaessa lääketieteellisten selvitysten perusteella on edellytykset suoritua opiskelusta. Opetuksen järjestäjä voi mainittujen selvitysten perusteella antaa lapselle myös luvan aloittaa perusopetus vuotta säädettyä myöhemmin. Koulun aloituksen aikaistaminen ja lykkääminen tehdään vanhempien anomuksesta. Anomus tehdään lähikoulun rehtorille, joka tekee asiasta päätöksen.

Opetuksen aloittamisajankohdasta säättää Perusopetuslaki seuraavasti: [27 § Opetuksen poikkeava aloittamisajankohta](#)

13.1. Pidennetty oppivelvollisuus

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos lapsen ei ole vammaisuuden tai sairauden perusteella mahdollista saavuttaa perusopetuksen tavoitteita yhdeksässä vuodessa, hänellä on perusopetuslain mukaan oikeus pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Tällöin oppivelvollisuus alkaa sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää kuusi vuotta ja se voi kestää 11 vuotta (PoL 25§). Oppivelvollisuus päättyy sinä vuonna, kun sen alkamisesta on kulunut 11 vuotta tai kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu.

Syitä pidennettyyn oppivelvollisuuteen voivat olla:

- vakava vamma (esim. näkö- tai kuulovamma, fyysinen tai vakava psyykinen vamma tai kehitysviivästymä)
- vaikea sairaus

Lapselle, joka kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, tehdään aina samanaikaisesti myös päätös erityisestä tuesta, yleensä ennen oppivelvollisuuden alkamista, eli kun lapsi täyttää 5 vuotta. Lapsella on oikeus aloittaa vapaaehtoisessa esiopetuksessa sinä vuonna, jolloin hän täyttää 5 vuotta. Tämän menettelyn tarkoituksena on parantaa lapsen koulunkäyntivalmiuksia, jotta lapsi selviäisi koulunkäynnistään parhaalla mahdollisella tavalla.

Lapsen huoltajille tulee antaa ajoissa riittävästi tietoa pidennettyä oppivelvollisuutta koskevista vaihtoehdoista ja eri valintojen seurauksista.

Mikäli opetusryhmässä on pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevia oppilaita, säätää laki ryhmäkoosta seuraavaa:

- opetusryhmässä, joka koostuu pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevista oppilaista, ei saa olla enempää kuin 8 oppilasta.
- vaikeasti vammaisista oppilaista koostuvassa opetusryhmässä saa olla enintään 6 oppilasta.
- mikäli opetusryhmä koostuu oppilaista, jotka kuuluvat pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin ja erityisen tuen piiriin kuuluvista oppilaista, määräytyy opetusryhmän koko enemmistön mukaan
- mikäli pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluvaa oppilasta opetetaan ryhmässä, jossa ei ole muita erityisen tuen tarpeessa olevia oppilaita, saa opetusryhmässä olla korkeintaan 20 oppilasta

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta ja erityisestä tuesta

Päätös pidennetystä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Päätöksen tekee opetusjohtaja. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen voidaan kuitenkin siirtää myös silloin, kun oppilas on jo aloittanut perusopetuksessa. Tällöin oppilaan hyödyksi tulee pienempi opetusryhmä (enintään 20 oppilaan ryhmä) sekä mahdollisuus opetuksen järjestämiseen valtioneuvoston asetuksen (2001/1435) 9 §:ssä säädetyn erityissäännöksen mukaan perusopetuksen tuntijakoasetuksesta poikkeavalla tavalla. Oppivelvollisuutta ei kuitenkaan pidennetä perusopetuksen loppuvaiheesta, vaan pidennys muodostuu aina oppivelvollisuuteen kuuluvasta esiopetuksesta. Oppilaalla on myös mahdollisuus kerrata yksi vuosiluokka.

Vapaaehtoinen esiopetus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on oikeus osallistua vapaaehtoiseen, maksuttomaan esiopetukseen vuosi ennen oppivelvollisuuden alkamista (PoL 26a §). Tämä oikeus alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta.

Vapaaehtoiseen esiopetukseen osallistuvalla erityistä tukea tarvitsevalle lapselle tulee laatia henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) yhdessä huoltajan ja tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Koulun laaja-alainen erityisopettaja vastaa lapsen erityisen tuen antamisesta esiopetuksessa. Suunnitelman tulee sisältää lapsen kasvulle ja kehitykselle asetettavat tavoitteet sekä arvio lapsen vahvuuksista ja oppimiseen liittyvistä riskitekijöistä ja vaikeuksista. Suunnitelmaan kirjataan lapsen oppimisympäristöön liittyvät muutostarpeet sekä opetukseen osallistumisen edellyttämät tuki- ja oppilashuoltopalvelut, niistä vastaavat tahot ja edistymisen seuranta ja arviointi.

Opetuksen järjestäjä on joku kunnan esiopetusta antava yksikkö päiväkodissa tai koulussa. Päätöksen esiopetuspaikasta tekee joko opetusjohtaja tai päiväkodinjohtaja riippuen siitä, järjestetäänkö esiopetus koulussa vai päivähoidon yhteydessä. [Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet](#).

Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen tulee osallistua oppivelvollisuuden alkamisvuonna järjestettävään esiopetukseen (PoL 26 §). Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevien oppilaiden opetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti seuraavilla tavoilla:

Lapsi aloittaa vapaaehtoisessa esiopetuksessa sinä vuonna, jolloin hän täyttää 5 vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.

Lapsi aloittaa opiskelun sinä vuonna, jolloin hän täyttää 6 vuotta. Ensimmäinen vuosi on oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvaa esiopetusta, jonka jälkeen hän jatkaa perusopetuksessa.

Lapsi aloittaa 6-vuotiaana oppivelvollisuuteen kuuluvassa esiopetuksessa ja jos esiopetukseen halutaan käyttää kaksi vuotta, perusopetuksen aloittamista lykätään niin, että lapsi aloittaa perusopetuksen sinä vuonna, jona hän täyttää 8 vuotta. Tällöin tehdään päätös perusopetuksen aloituksen lykkäämisestä.

On tärkeää, että huoltajan kanssa käydyissä keskusteluissa esitellään erilaiset tavat, joiden mukaan pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan opetus voidaan järjestää. Valinta opetuksen järjestämistavasta tehdään lapsen tuen tarpeen ja esiopetuksen aikana tapahtuneen kasvun ja kehityksen perusteella. Esiopetus voi kestää enintään kaksi vuotta.

Oppivelvollisuuteen kuuluva esiopetus voidaan järjestää päivähoidon tai koulun esiopetusryhmässä, erityisopetusryhmässä tai valtion erityiskoulussa. Opiskelun järjestämisestä neuvotellaan yksilöllisesti lapsen tarpeet huomioiden huoltajien, opetuksen järjestäjän ja erityisopetuksen edustajan, muiden kuntoutukseen osallistuneiden asiantuntijoiden sekä hoitoon osallistuneen varhaiskasvatuksen /esiopetuksen henkilöstön kanssa. Opiskelupaikan valinnassa otetaan huomioon lähikouluperiaate ja lapsen yksilöllinen tuen tarve sekä kunnan mahdollisuudet tarvittavan tuen tarjoamiseen.

Kun oppivelvollisuus on alkanut, lapsi merkitään sen koulun oppilasluetteloon, jossa hän todennäköisesti aloittaa opiskelun esiopetuksen jälkeen tai jonka esiopetusryhmässä esiopetus on järjestetty. Kun pakollinen esiopetus järjestetään päivähoidon yksikössä, opetusjärjestelyihin liittyvä hallinnointi tapahtuu kuitenkin opetustoimessa. Tällöin pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella on ensimmäisen oppivelvollisuusvuoden aikana oikeus saada päivähoitopalveluita, joiden maksut perustuvat kunnan päivähoitomaksumääräyksiin.

Oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen oppilaalle laaditaan henkilökohtainen opetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelma (HOJKS). Oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetusvuoden aikana henkilökohtaisen suunnitelman mukaisen opetuksen järjestämisessä toimii yhdyshenkilönä ja konsultoivana ohjaajana lapsen tulevan koulun erityisopettaja.

14. Monipuoliset työtavat

Ohjattu ja lasten omaehtoinen leikki sekä havainnolliset, lasten aktiivisuutta ja luovuutta edistävät työtavat ovat olennainen osa esiopetuksen toimintaa. Työtapojen valintaa ja käyttöä ohjaavat esiopetukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Monipuolisilla työtavoilla tuetaan lasten kasvua ja oppimista, heidän laaja-alaisen osaamisensa kehittymistä sekä vahvistetaan heidän sosiaalisia taitojaan.

Esiopetuksessa työtavat ovat sekä oppimisen väline että opetteluun kohde - vähitellen kehittyvä taito, jota lapset tarvitsevat oppimisen polulla. Tämän vuoksi on tärkeää, että opettaja ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja ryhmissä, työpareina ja itsenäisesti. Lapset osallistuvat toiminnan suunnitteluun, työtapojen valintaan ja tekevät erilaisia työtehtäviä. Tämä on arjen osallisuutta, jonka tavoitteena on tukea lasten aloitteellisuuden kehittymistä ja omaa vastuunottoa. Oppimista edistää se, että lapset ovat mukana miettimässä työskentelyn tavoitteita ja he tietävät, mitä heiltä odotetaan. Tehtyjen valintojen ja työskentelyn onnistumista arvioidaan yhdessä.

Leikkiessään lapset oppivat ja hahmottavat maailmaa. Tämän vuoksi leikki eri muodoissaan on keskeistä esiopetuksessa. Kokemukselliset ja toiminnalliset työtavat tarjoavat elämyksiä ja vahvistavat lasten oppimismotivaatiota. Tavoitteena on, että lapset käyttävät kaikkia aistejaan, liikkuvat, kehittävät muistiaan ja mielikuvitustaan sekä nauttivat oivaltamisesta. Oppimisen ja yhteisöllisten toimintatapojen kehittymisen tukemiseksi esiopetuksessa käytetään esimerkiksi erilaisia pelejä. Yhdessä työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään, ihmettelemään, tutkimaan, päättelämään ja ratkaisemaan ongelmia sekä toimimaan tavoitteellisesti yhteisen päämäärän suuntaisesti. Lapsille järjestetään myös mahdollisuuksia kokeilla ja toimia itsenäisesti.

Monipuolisten työtapojen käyttö edellyttää, että oppimisympäristöissä on riittävästi erilaisia leikkiin ja opetteluun soveltuvia materiaaleja, havainto- ja työvälineitä sekä mahdollisuuksia käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa. Toimivat oppimisympäristöt tarjoavat tilaisuuksia eriyttää lasten työskentelyä. Onnistumisen kokemuksilla ja kannustavalla palautteella tuetaan lasten myönteisen itsetunnon kehittymistä. Tavoitteena on, että lasten halu kokeilla ja opetella vahvistuu ja heille syntyy luottamus siihen, että he pystyvät oppimaan uutta.

Työtapoja kehitetään yhteisesti henkilöstön itsearvioinnin sekä lapsilta ja huoltajilta saadun palautteen perusteella.

Sipoon kunnassa käytetään perusteiden mukaisia työtapoja.

Sipoossa painotetaan kielellisen kehittymisen tukemista, liikuntaa ja luontoa. Oppimista tuetaan leikin, liikkumisen, vertaisryhmien ja luonnon kautta. Pihoja ja luontoa oppimisympäristönä käytetään aktiivisesti. Lapset halutaan mukaan toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Lapset saavat kiinnostuksenkohteiden mukaan tutkia, toimia, oivaltaa ja oppia käyttäen erilaisia sisä- ja ulkotiloja, välineitä ja materiaaleja. Osallistaminen onnistuu pitämällä luokkakokouksia/esiopetuskokouksia ryhmissä. Projektioppiminen työskentelytapana tuo lapsien kiinnostuksen kohteet esille. Aikuinen on ohjaaja ja mahdollistaja. Hän luo olosuhteet, mahdollisuudet ja oppimisympäristöt, joissa jokainen oppija voi kehittyä omien taitojen, tietojen ja tyyliensä mukaan.

Aikuisen tulee olla mukana leikissä ohjaajana ja mahdollistajana. Hän tuo leikkiin materiaalia, auttaa tarvittaessa alkuun ja vetäytyy pois, kun sen aika on. Aikuisen ohjauksella on suuri merkitys leikin onnistumisessa, jos leikkitaloissa on haastetta. Leikinohjaukseen panostetaan, jotta nekin lapset, jotka jäävät ulkopuolelle tai eivät omin voimin pääse etenemään leikissä, saavat tukea leikkiinsä. Kaikkia leikin eri muotoja harjoitellaan ohjauksen ja vertaisryhmän tuella. Digitaalinen toiminta otetaan huomioon sosiaalisen vuorovaikutuksen ja yhteisöllisyyden toiminnan mahdollistajana. Sosiaalisten taitojen kehittyminen, vertaisryhmässä toimiminen ja opettaminen on jokapäiväistä oppimista tukevaa toimintaa.

15. Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

Arviointi on kiinteä osa esiopetusta. Arvioinnilla on esiopetuksessa kaksi tehtävää: sen avulla suunnitellaan ja kehitetään opetusta sekä tuetaan kunkin lapsen hyvinvointia, kasvua ja oppimista. Arviointi on havainnoinnin, dokumentoinnin, arviointipäätelmien ja palautteen muodostama kokonaisuus, johon osallistuvat opettajien lisäksi muu esiopetuksen henkilöstö sekä lapset ja huoltajat.

Esiopetuksen tehtävänä on edistää yhteistyössä huoltajien kanssa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiä. Tavoitteellisen ja lasten kehitystä tukevan opetuksen edellytyksenä on, että opettaja saa tietoa lasten aiemmista kasvuympäristöistä, kehitymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista. Keskeisiä tiedonlähteitä ovat lapsen huoltaja, aiemman varhaiskasvatuksen henkilöstö sekä lapsi itse. Esiopetuksen opettaja hyödyntää tietoja lapsen henkilökohtaisten tavoitteiden suunnittelussa yhteistyössä huoltajan ja lapsen kanssa. Suunnittelun apuna voidaan käyttää lapsikohtaista esiopetuksen oppimissuunnitelmaa.

Opettaja seuraa kunkin lapsen kehittymistä ja oppimista esiopetuksen aikana. Seurannan kohteena ovat lasten työskentely, käyttäytyminen ja heidän oppimisensa edistyminen eri tiedon- ja taidonaloilla. Seuranta perustuu jatkuvaan havainnointiin sekä monipuoliseen dokumentointiin. Lasten tekemät työt ja omat kokemukset ovat osa dokumentointia ja arviointia. Myös huoltajan havainnot lapsensa oppimisesta ja hyvinvoinnista ovat tärkeitä. Kootun seurantatiedon ja siitä johdettujen arviointipäätelmien pohjalta opettaja suuntaa opetusta ja oppimisympäristöjä sekä lasten mahdollisesti saamaa tukea.

Opettaja ja lasta ohjaava muu henkilöstö antavat lapsille päivittäin rohkaisevaa ja kannustavaa palautetta lasten vahuuksista ja kehittämisalueista. Koottua dokumentaatiota käytetään niin, että kukin lapsi voi havaita edistymistään. Tämä rakentaa lasten myönteistä käsitystä itsestään oppijana. On tärkeää, että huoltajat saavat usein palautetta lapsensa työskentelystä, käyttäytymisestä ja oppimisen edistymisestä, jotta he voivat osaltaan tukea lastaan.

Esiopetuksessa kehitetään lasten edellytyksiä itsearviointiin. Lapsia rohkaistaan kuvaamaan, mistä he esiopetuksessa pitävät, missä he ovat omasta mielestään onnistuneet ja mitä he haluaisivat opetella jatkossa. Opettaja ohjaa lapsia myös pohtimaan yhteisten tehtävien onnistumista. Lasten oppimisen polun aikana vähitellen kehittyvä itsearviointitaito on osa oppimisen taitoja.

On tärkeää, että tarpeelliset tiedot kunkin lapsen esiopetuksen aikaisesta työskentelystä sekä kasvun ja oppimisen etenemisestä ovat opettajan käytettävissä lapsen siirtyessä ensimmäiselle luokalle. Tämä varmistetaan esiopetuksen ja koulun henkilöstön sekä huoltajien ja lasten yhteistyöllä. Tietojen siirtämisessä voidaan hyödyntää esiopetuksen aikana koottuja kunkin lapsen etenemistä kuvaavia dokumentteja sekä lapselle mahdollisesti laadittua oppimissuunnitelmaa tai HOJKSia. Opetuksen järjestäjä vastaa toimivien siirtymävaiheen käytäntöjen luomisesta. Tietojen siirrossa noudatetaan voimassa olevia säännöksiä.

Opetushenkilöstön tavoitteellinen itsearviointi on esiopetuksen laadun ylläpitämisen ja kehittämisen ehto. Opettajat käyttävät lasten kasvun ja oppimisen seurannasta saamaansa arviointitietoa ja dokumentaatiota pedagogisessa suunnittelussa ja opetuksen uudelleen suuntaamisessa. Lapsilta ja huoltajilta saatu palaute otetaan huomion toiminnan kehittämisessä.

Lapsille annetaan lukuvuoden päätteeksi esiopetuksen osallistumistodistus. Todistukseen merkitään todistuksen, opetuksen järjestäjän, koulun/päiväkodin ja lapsen nimi, lapsen henkilötunnus sekä todistuksen antamispäivä. Lisäksi todistukseen merkitään, että todistus on Opetushallituksen 22.12.2014 hyväksymien esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukainen. Todistus voi sisältää yleiskuvauksen toteutuneesta esiopetuksesta. Todistukseen ei merkitä lapsen persoonaan, oppimisen etenemiseen tai lapsen toimintaan liittyviä kuvauksia.

- Sipoossa käytetään sähköistä tiedonsiirtolomaketta esiopetuksesta alkuopetukseen tai lapsen vaihtaessa esiopetuspaikkaa. Lomake on Wilmassa, joka on sähköinen yhteydenpito-ohjelma.
- Esiopetuksen laadun arviointia ja mittaamista tehdään havainnoinnin ja arviointien avulla: itsearviointi, vertaisarviointi, tiimiarviointi, kehityskeskustelut, palautteet
- Sipoossa otetaan käyttöön yhtenäinen Sipoon kunnan esiopetuksen osallistumistodistus. Todistus pohja on Wilmassa.

Arviointi opetuksen ja oppimisen tukena

- **Alkukartoitukset** tehdään esiopetusvuoden alkaessa kaikille esiopetuslapsille. Arjessa havainnoidaan, seurataan ja kiinnitetään huomiota lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja kehittymiseen.
- **Kehityskeskustelut** pidetään syksyllä ja keväällä; Havainnoinnin kohteena ovat lapsen työskentely, käyttäytyminen, oppiminen ja hyvinvointi. Pohjana käytetään tietoa aiemmista kasvuympäristöistä, kehittymisestä ja oppimisesta sekä mielenkiinnon kohteista.
- **Henkilökunnan itsearviointi:** Henkilökunnan itsearviointia tehdään keskustelun ja sähköisen itsearviointilomakkeen avulla säännöllisesti. Arvioinnin kohteena ovat työtavat, tavoitteiden saavuttaminen, toiminta, tiimityö ja työyhteisön kehittyminen. Tärkeää on myös arvioida prosesseja, ilmiöitä ja toimintakulttuuria sekä sen muutoksia. Arviointia peilataan opetussuunnitelman arvoihin.
- **Lasten itsearviointi:** Lasten itsearviointia voidaan tehdä erilaisia dokumentaatiovälineitä ja -tapoja (esim. vanhat kännykät, tabletit, valokuvat, video, piirtäminen, askastelu, haastattelu jne.) käyttäen ja prosesseja arvioiden. Arvioinnin kohteena ovat tehdyt työt, omat kokemukset (onnistumiset, haasteet), oma oppiminen, kehittyminen ja hyvinvointi. Lapsen itsearviointilomake on Wilmassa.
- **Lapsiryhmän itsearviointi:** Lapsiryhmän itsearviointia tehdään keskusteluina ja erilaisten menetelmien avulla arjen toimintojen yhteydessä.
- **Vertaisarviointi:** Lapset antavat toisilleen palautetta arjen erilaisissa tilanteissa ja toiminnoissa. Aikuinen mahdollistaa ja ohjaa palautteen antamista tarpeen mukaan.
- **Tiimiarviointi:** Tiimiarviointia tehdään viikkopalaverien yhteydessä ja puolivuositain esimiehen kanssa.
- **Kehityskeskustelut:** Jokainen työntekijä käy vähintään kerran vuodessa kehityskeskustelun oman esimiehensä kanssa.
- **Huoltajilta saatava palaute:** Huoltajilta kerätään palautetta syksyllä ja keväällä. Lisäksi huomioidaan tuonti- ja hakutilanteet myös palautteenantotilanteina.
- **Osallistumistodistus:** Esiopetukseen osallistunut lapsi saa osallistumistodistuksen Sipoon kunnalta. Esiopetuksen esimies (päiväkodinjohtaja/rehtori) allekirjoittaa osallistumistodistuksen. Osallistumistodistuksen lisäksi voidaan yksiköissä tehdä ja liittää omia dokumentteja. Sipoon kunnan virallinen esiopetuksen osallistumistodistus on Wilmassa.
- **Vuosikalenteri/Vuosikello:** Vuosikelloon kirjataan vuosittain toistuvat toiminnot, tiedonsiirrot, kartoitukset, 6-vuotistarkastukset, arvioinnit, kehityskeskustelut.
- **Lapsilta saatava palaute työtavoista:** Lapsilta kysytään palautetta teematyöskentelystä/projektityöstä. Palautteessa arvioidaan prosessi: suunnittelu-toteutus-arviointi -vaiheet
- **Tiedonsiirrot:** Tiedonsiirrot tehdään sähköisinä esiopetuksesta kouluun. Tiedonsiirron nivelvaiheet ovat varhaiskasvatuksesta esiopetukseen, esiopetuksesta mahdollisesti toiseen esiopetukseen ja esiopetuksesta perusopetukseen. Tiedonsiirto tapahtuu pääsääntöisesti Wilman kautta.
- **Yksikkökohtainen Työsuunnitelma** tehdään vuosittain. Se hyväksytään koulutusjaostoissa.
- **Yksikkökohtainen Toimintakertomus** tehdään vuosittain. Se hyväksytään koulutusjaostoissa.

16. Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

Esiopetus on luonteeltaan eheytettyä opetusta, joka muodostuu eri laajuisista ja eri tavoin toteutetuista oppimiskokonaisuuksista. Oppimiskokonaisuuksien toteuttamisen lähtökohtina ovat lasten kiinnostuksen kohteet sekä tässä luvussa kuvatut opetukselle asetettavat yhteiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet perustuvat eri tiedon- ja taidonaloista nouseviin, esiopetuksen kannalta oleellisiin opetuksen tavoitteisiin sekä laaja-alaiselle osaamiselle asetettuihin tavoitteisiin. Yhteiset tavoitteet ovat opettajan työtä ohjaavia tavoitteita.

Oppimiskokonaisuuksina toteutetun opetuksen tavoitteena on tukea lasten kokonaisvaltaista kasvua ja hyvinvointia sekä tarjota monipuolinen perusta heidän osaamisensa edistymiselle. Leikki ja muut lapsille ominaiset tavat oppia ja työskennellä ovat opetuksen ja toiminnan lähtökohtana. Oppimiskokonaisuuksien kesto ja toteutustapa vaihtelevat valitun aihepiirin, tilanteen ja lasten oppimisen etenemisen mukaan. Lapset osallistuvat oppimiskokonaisuuksien suunnitteluun ja toteutumisen arviointiin opettajan ohjauksessa. On tärkeää, että jokaisella lapsella on mahdollisuus oppia ja työskennellä omaan tahtiinsa sekä kehittää taitojaan vuorovaikutuksessa toisten lasten, opettajan ja muun henkilöstön kanssa monipuolisissa oppimisympäristöissä. Oppimiskokonaisuuksien tehtävä on tarjota lapsille uusia ja innostavia oppimiskokemuksia sekä mahdollisuuksia työskennellä kullekin lapselle sopivia oppimisen haasteita sisältävien tehtävien parissa. Opetuksessa otetaan huomioon lasten erilaiset tuen tarpeet ja annetaan lapsille riittävästi tukea heti tuen tarpeen ilmetessä.

Tässä luvussa kuvatut opetukselle asetetut yhteiset tavoitteet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi. Kuhunkin kokonaisuuteen on koottu tavoitteita, joilla on toisiinsa liittyviä opetuksellisia ja kasvatuksellisia tehtäviä. Eri kokonaisuuksien tavoitteita ja sisältöjä yhdistellään pedagogisesti tarkoituksenmukaisella tavalla esiopetuksen oppimiskokonaisuuksia muodostettaessa.

Opetuksen yhteiset tavoitteet ja oppimiskokonaisuudet

- Toimintamuotona on systemaattinen, jatkuva lapsen kuuleminen ja asioiden kirjaaminen ja dokumentoiminen muistiin (dokumentoinnin kirjalliset ja sähköiset muodot, kuvat, videot)
- Luodaan monipuoliset oppimisympäristöt sekä sisällä että ulkona ja käytetään monipuolisia työtapoja; eheyttävää opetusta
- Lasten kiinnostuksen kohteet ja opetuksen yhteiset tavoitteet yhdistetään oppimiskokonaisuuksiksi, joissa käytetään laaja-alaista osaamista
- Lasta on kunnioitettava, kuultava, hänet on nähtävä, hänen toimintaansa on havainnoitava ja hänen kiinnostuksenkohteensa on huomioitava, jotta häntä voi tukea hänen omassa oppimispolussaan.
- Lasten kuuleminen ja osallisuus toiminnan suunnittelu-toteutus-arviointi -vaiheessa.
- Lapsi on oman toimintansa tekijänä ja aikuinen toiminnan mahdollistajana
- Toiminnassa huomioidaan yhteisöllisyys, yhteistekeminen, yksintekeminen, parityöskentely, ryhmätyöskentely, lapsi-aikuinen kontakti, lapsi-lapsi suhteet
- Vetäytyvät, harhailevat lapset autetaan leikinohjauksella ja aikuisen tuella vertaisryhmään ja toimintaan mukaan, jotta syrjäytymistä voidaan ehkäistä mahdollisimman aikaisessa vaiheessa ja toisaalta edistää lapsen kehitystä ja oppimista.
- Toimitaan Kiusaamisen ehkäisy -ohjelmien ja KIVA-koulu periaatteiden mukaan

Ilmaisun monet muodot:

- musiikillinen toiminta: rytmin, tauon ja sykkeen huomioiminen tärkeänä osana oppimista

- kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus: BYOD -> käytettyjen kameroiden/älypuhelimien itsenäinen käyttö kuvaamiseen ja videointiin; oman toiminnan, oppimisen ja kehittymisen seuraaminen, osallisuuden lisääminen

Kielen rikas maailma:

- toteuttaminen yhteistyössä alkuopetuksen ja Kulttuuri ja vapaa-aika toimintojen kanssa

Minä ja meidän yhteisömme

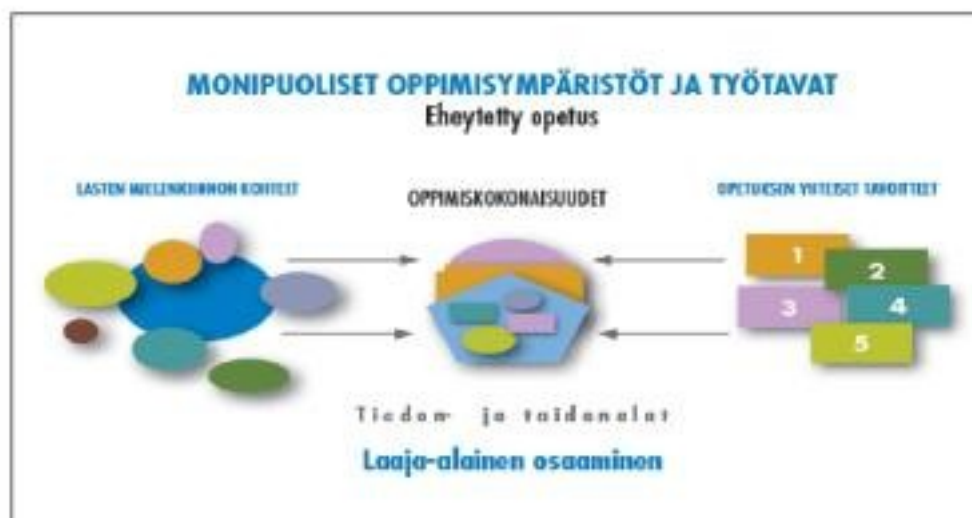
- Suomalaisen perinteen, Sipoon kunnan kulttuurin ja eri kieliryhmien perinteiden jakaminen ja vaaliminen toiminnassa sekä juhlissa ja juhlapäivinä
- osallisuutta ja yhteisöllisyyttä tuetaan eri materiaalien ja ohjelmien kautta

Tutkin ja toimin ympäristössäni

- ympäristökasvatus: Sipoon omien kohteiden hyödyntäminen
- Sipoon varhaiskasvatuksen Ympäristöohjelman mukaan toimiminen (linkki)
- lajittelun, kierrätyksen ja kestävän kehityksen huomioiminen toiminnassa

Kasvan ja kehityn

- Liikunnalliseen projektiin osallistuminen kerran vuodessa, esim. Jalkapallopäivään yhteistyössä SibboVargarna:n kanssa
- Seikkailuliikunnan, perinneleikkien ja pihaleikkien huomioiminen liikunnallisen toiminnan tukemisessa sekä ulkona että sisällä

Kuvia 1. Oppimiskokonaisuuksien muodostaminen

16.1. Ilmaisun monet muodot

Lasten oppimisedellytykset, sosiaaliset taidot ja myönteinen minäkuva vahvistuvat, kun he saavat valmiuksia ympäröivän maailman jäsentämiseen. Nämä valmiudet kehittyvät, kun lapset tutkivat, tulkitsevat ja ilmaisevat itseään ja maailmaa erilaisia ilmaisun taitoja harjoittelemalla. Harjoittelu tukee myös lasten keskittymiskyvyn ja itsesäätelytaitojen kehittymistä. Esiopetuksen tehtävä on kehittää lasten ilmaisua **musiikillisen, kuvataiteellisen, käsitöiden sekä suullisen ja kehollisen ilmaisun** perustaitoja harjoittelemalla. Kulttuurin ja ilmaisun eri muotoihin tutustuminen vahvistaa lasten osallistumisen ja vaikuttamisen taitoja sekä monilukutaidon kehittymistä. Eri ilmaisumuotojen käyttö esiopetuksen arjessa ja juhlissa tarjoaa mahdollisuuksia tuoda esille kulttuurista monimuotoisuutta ja iloita siitä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksessa lapsia rohkaistaan ja ohjataan käyttämään ilmaisun eri muotoja. Opetus suunnitellaan niin, että lapset saavat elämyksiä taiteesta sekä kokemuksia luovasta prosessista ja siihen kuuluvasta suunnittelun, toteutuksen ja arvioinnin kokonaisuudesta. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten aistimukset, havainnot ja kokemukset. Lapsia kannustetaan kertomaan ideoistaan, työskentelystään ja niihin liittyvistä erilaisista kokemuksista. Toiminnan tuotoksia tarkastellaan yhdessä, ja yhteinen tekeminen näkyy oppimisympäristöissä. Lasten ilmaisussa ja työskentelyn dokumentoinnissa käytetään monipuolisesti erilaisia materiaaleja ja välineitä. Opetuksessa hyödynnetään monipuolisesti eri oppimisympäristöjä ja lähiseudun kulttuuritarjontaa.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen **musiikillinen toiminta** on monipuolista ja moniaistista, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsille tarjotaan kokemuksia heidän omista musiikillisista taidoistaan laulun, tanssin, liikkeen, soiton ja oman musiikin luomisen avulla. Heidän kanssaan opetellaan lauluja ja tutustutaan eri musiikkityyleihin ja soittimiin. Musiikilla leikitään, kokeillaan ja improvisoidaan. Lasten kanssaan havainnoidaan äänen tasoa, kestoja, voimaa ja sointivärejä musiikillisessa toiminnassa. Opetus tarjoaa lapsille kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä.
- Esiopetuksessa harjoitellaan **käsitöiden tekemistä** ja erilaisten työvälineiden käyttöä. Lapsia innostetaan käsitöiden tekemiseen. Lasten kanssa kokeillaan sekä kovien että pehmeiden materiaalien käyttöä ja opetellaan niiden käsittelyssä tarvittavia tekniikoita ja perustaitoja. Lapsia rohkaistaan suunnittelemaan ja toteuttamaan erilaisia käsitöitä mielikuvituksensa ja omien taitojensa puitteissa yhdessä toisten kanssa. Lapset suunnittelevat ja valmistavat opettajan ohjauksessa myös pitempikestoisen käsityön. Työskentelyssä voidaan hyödyntää paikallisia tai lapsiryhmän taustoihin liittyviä käsityöperinteitä.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten **kuvallisen ajattelun ja kuvailmaisun** kehittymistä tekemällä, tulkitsemalla ja arvioimalla erilaisia kuvia. Opeteltava asia suunnitellaan lasten kokemusmaailmasta ja kiinnostuksen kohteista lähtien. Lapsia rohkaistaan kokeilemaan erilaisia kuvan tekemisen tapoja, välineitä ja materiaaleja. Kuvan tekemisen taitoja harjoitellaan moniaistisesti esimerkiksi maalaamalla, rakentamalla ja mediaesityksiä tekemällä. Lasten kanssa havainnoidaan heidän itse tuottamiensa kuvien lisäksi taideteoksia, median kuvia, esineiden muotoilua sekä rakennetun ja luonnon ympäristön kohteita. Lapsia ohjataan tulkitsemaan ja kertomaan ajatuksiaan kuvallisista viesteistä. Kuvia tarkasteltaessa kiinnitetään huomiota esimerkiksi väreihin, muotoihin, materiaaleihin, tekijään, esitysyhteyteen ja kuvien herättämiin tunteisiin.
- Lapsia rohkaistaan **suulliseen ja keholliseen ilmaisuun** monipuolisten harjoitusten ja leikin avulla. Tavoitteena on, että lapset saavat kokemuksia siitä, miten kielellä ja keholla voidaan leikkiä ja viestiä monimuotoisesti. Lasten mielikuvituksesta nousevia tai heidän kokemiaan ja havaitsemiaan asioita työstetään yhdessä ilmaisun keinoin. Opetuksessa hyödynnetään loruja, runoja sekä lasten kirjallisuutta. Lapset saavat kokemuksia sekä spontaanista ilmaisusta että yhteisesti suunnitellusta prosessista. Ilmaisumuotoina voidaan käyttää esimerkiksi draamatoimintaa, sanataidetta ja tanssia.

- musiikillinen toiminta: rytmin, tauon ja sykkeen huomioiminen tärkeänä osana oppimista

- kuvallinen ajattelu ja kuvailmaisuus: BYOD -> käytettyjen kameroiden/älypuhelimien itsenäinen käyttö kuvaamiseen ja videointiin; oman toiminnan, oppimisen ja kehittymisen seuraaminen, osallisuuden lisääminen

16.2. Kielen rikas maailma

Kieli on lapsille sekä oppimisen kohde että väline. Esiopetusiässä kielestä tulee yhä vahvemmin lasten ajattelun, ilmaisun ja vuorovaikutuksen väline, jonka avulla he jäsentävät arkeaan ja rakentavat maailmankuvaansa. Esiopetuksen tehtävä on tukea lasten **kielellisten taitojen** kehitystä kokonaisvaltaisesta kielen merkityksen hahmottamisesta kohti yksityiskohtaisempaa kielen rakenteiden ja muodon havaitsemista. Keskeistä on vahvistaa lasten kiinnostusta ja uteliaisuutta puhuttua kieltä sekä lukemista ja kirjoittamista kohtaan. Kielellinen mallintaminen ja runsas myönteinen palaute ovat tärkeitä oppimiselle. Erilaisten viestien tulkitseminen ja tuottaminen suullisesti ja viestintävälineitä käyttäen ovat osa vähitellen kehittyvää monilukutaitoa sekä tieto- ja viestintäteknologista laaja-alaista osaamista. Esiopetuksessa lasten kielellisen ja kulttuurisen taustan monimuotoisuus tunnustetaan, sitä kunnioitetaan ja sen jatkuvuutta tuetaan. Eri kielten havainnointi tukee lasten kielitietoisuutta sekä kulttuuriseen osaamiseen ja vuorovaikutukseen liittyvän laaja-alaisen osaamisen kehittymistä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Esiopetuksen tavoitteena on edistää lasten kielellistä kehitystä ja vuorovaikutustaitoja sekä vahvistaa heidän kiinnostustaan kieliin ja kulttuureihin. Lasten kielellisen tietoisuuden kehittymistä edistetään kielellä leikkien, loruillen sekä tutustuen monipuolisesti puhuttuun ja kirjoitettuun kieleen. Lasten kehittyvää luku- ja kirjoitustaitoa tuetaan leikkien ja toiminnallisten harjoitusten avulla. Opetus ja oppimisympäristöt suunnitellaan niin, että niissä on lapsille runsaasti mahdollisuuksia havainnoida, tutkia ja kokeilla puhuttua ja kirjoitettua kieltä sekä laajentaa sanavarastoaan. Opetuskielen lisäksi esiopetuksessa havainnoidaan muita kieliä. On tärkeää, että lapset, joiden äidinkieli on muu kuin esiopetuksen kieli, saavat vahvan tuen opetuskielen taidon kehittymiselle ja samalla kokemuksen, että heidän kotona puhumansa kieli on tärkeä ja arvokas.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten **suomen/ ruotsin/ saamen/ viittomakielen taidon** kehittymistä tuetaan monipuolisesti esiopetuksen aikana.
- Opetus tarjoaa lapsille mahdollisuuksia harjoitella kuuntelemista ja puhumista erilaisissa tilanteissa. Heitä ohjataan kertomaan ja keskustelemaan sekä eläytymään, ymmärtämään ja muistamaan kuulemaansa. Sanojen merkityksiä pohditaan yhdessä ja sanoilla leikitellään. Yhteisissä keskusteluissa lapset kehittävät taitojaan kysyä, päätellä ja arvioida kuulemaansa. Lapsia innostetaan tarinoiden tekemiseen ja taitoa harjoitellaan esimerkiksi saduttamalla tai digitarinoita tekemällä.
- Lapsille luetaan erilaisia tekstejä ja niistä keskustellaan yhdessä. Tämä auttaa lapsia ymmärtämään lukemisen merkitystä. Opettajan mallintamisen ja erilaisten harjoitusten avulla lapset saavat kokemuksia siitä, miten puheen voi muuttaa kirjoitetuksi kieleksi ja kirjoitetun kielen puheeksi. Kirjoitettua ja puhuttua kieltä tutkitaan yhdessä. Lapsia ohjataan havaitsemaan, että puheen voi jakaa pienempiin osiin, kuten sanoihin, tavuihin ja äänneisiin.
- Lasten lukutaidon kehittymistä tuetaan järjestämällä heille mahdollisuuksia leikilliseen kirjoittamiseen ja omien tekstien tuottamiseen tieto- ja viestintäteknologiaa käyttäen. Lapsia innostetaan yhdessä ja omatoimisesti tunnistamaan ja tuottamaan eri tavoin kirjaimia, sanoja ja tekstejä taitojensa ja mielenkiintonsa mukaisesti heille mielekkäissä asiayhteyksissä.
- Opetuksessa käytetään monipuolisesti lastenkirjallisuutta. Lapsia rohkaistaan tutkimaan ja lukemaan oman taitonsa mukaisesti erilaisia tekstejä sekä kertomaan ja ilmaisemaan eri tavoin kuulemastaan tai lukemastaan.
- Erilaisten leikkien ja harjoitusten avulla tuetaan lasten hienomotoristen taitojen kehittymistä sekä heidän kykyään hahmottaa tilaa ja suuntia. Lapsia ohjataan arkoituksenmukaiseen kynäotteeseen ja näppäimistöjen käyttöön.
- Esiopetuksessa tuetaan lasten kielellisiä valmiuksia havainnoimalla **eri kieliä** yhdessä lasten kanssa. Erityisesti tarkastellaan lapsiryhmässä ja lähiympäristössä puhuttuja kieliä. Näin tuetaan lasten kielitietoisuuden ja oman kielellisen ja kulttuurisen identiteetin kehittymistä. Samalla lapsia autetaan havaitsemaan ympäröivän maailman kielellinen ja

kulttuurinen rikkaus ja kiinnostavuus. Opetuksessa voidaan käyttää esimerkiksi erikielisiä lauluja, leikkejä ja viittomia.

- toteuttaminen yhteistyössä alkuopetuksen ja Kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kanssa
- Kielikylpyopetus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja alkuopetukseen

16.3. Minä ja meidän yhteisömme

Lasten elinpiiri laajenee heidän kasvaessaan. Kodin perinteiden, toimintamallien, arvojen ja katsomusten lisäksi lapset kohtaavat toisenlaisia tapoja ajatella ja toimia. Esiopetuksen tehtävä on vahvistaa lasten valmiuksia ymmärtää yhteiskunnan monimuotoisuutta ja toimia siinä. Aihetta lähestytään historiallisesta ja yhteiskunnallisesta sekä etiikan ja katsomusten näkökulmista. Lähiyhteisön menneisyyttä sekä ajankohtaisia asioita pohtimalla suunnataan lasten mielenkiintoa yhteiskunnallisiin asioihin. Arjen eettisten valintojen pohdinta sekä omien tunteiden kehittäminen ja rakentavan käyttäytymisen harjoittelu vahvistavat lasten vuorovaikutustaitoja. Tutustuminen lähiyhteisön tapoihin sekä uskontoihin ja muihin katsomuksiin yhdessä kokonaisuuden muiden tavoitteiden kanssa tukee lasten kulttuurisen osaamisen ja vuorovaikutustaitojen kehittymistä sekä ajatteluun ja oppimiseen liittyvää laaja-alaista osaamista. Opetuksessa toimitaan yhteistyössä huoltajien kanssa kunkin perheen taustaa, katsomuksia ja arvoja kuullen.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Tavoitteena on edistää lasten mielenkiintoa yhteiskunnan, erityisesti lähiyhteisön toimintaan ja vahvistaa heidän osallisuuttaan toimintaympäristössään. Lapsia ohjataan havainnoimaan nykyisyyttä ja heille luodaan mahdollisuuksia eläytyä menneisyyden tapahtumiin ja tilanteisiin. Opetuksessa tuetaan lasten eettisen kohtaamisen ja ajattelun taitoja sekä tunteiden kehittymistä. Lapset tutustuvat opettajan johdolla niin omaan kuin muihinkin lapsiryhmässä tai lähiyhteisössä edustettuina oleviin katsomuksiin ja uskontoihin sekä niihin liittyviin tapoihin ja perinteisiin. Lapsia rohkaistaan kysymään ja heidän pohdintoilleen ja ihmettelylelle annetaan tilaa. Kokonaisuuden työtapoina korostuvat keskustelut sekä erilaiset eläytymisen mahdollistavat menetelmät.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lasten kanssa tutustutaan johonkin lähiympäristön henkilöön tai kohteeseen **historiallisesta** näkökulmasta. Aihetta lähestytään havainnollisesti ja moniaistisesti eri ilmaisutapoja hyödyntäen. Lisäksi opetuksessa voidaan käsitellä lapsia kiinnostavia muita historiallisia tapahtumia, henkilöitä, kulttuureja ja kulttuuriperintöä. Tiedon lähteenä voidaan käyttää lähiyhteisön jäseniä, esineistöä ja ympäristöä sekä hyödyntää lasten huoltajien asiantuntemusta omasta kulttuuriperinnöstään. Opetuksessa voidaan hyödyntää myös juhlaperinteitä, kertomuksia, perinneleikkejä ja vanhoja lauluja.
- Lasten kiinnostusta **yhteiskunnallisiin** asioihin herätetään keskustelemalla heitä kiinnostavista lähiyhteisön ja yhteiskunnan ajankohtaisista asioista. Lasten kanssa tutustutaan mediaan ja kokeillaan median tuottamista leikinomaisesti. Mediatarjonnan sisältöä ja todenmukaisuutta pohditaan yhdessä lasten kanssa. Opetuksessa tutustutaan lasten oikeuksiin hyödyntäen YK:n yleissopimusta lapsen oikeuksista. Lasten kanssa laaditaan ja kehitetään esiopetusryhmän sääntöjä. Samalla autetaan lapsia ymmärtämään, että yhteisön säännöt ovat ihmisten luomia sopimuksia. Lähiympäristöä hyödynnetään niin että lapsilla on mahdollisuus aitoon osallistumis- ja vaikuttamiskokemukseen.
- Esiopetukseen sisältyy koko ryhmälle yhteistä **eettistä kasvatusta**. Kasvatus liitetään lasten arkeen ja käytännön tilanteisiin, joihin liittyy tunteita ja eettisiä valintoja. Lapsia ohjataan tunnistamaan tunteitaan, toimimaan ystävällisesti ja vastuullisesti sekä ratkaisemaan rakentavasti lasten keskinäisiä ristiriitatilanteita. Lasten kanssa pohditaan ystävyyttä ja toisten kunnioittamista, ilon ja pelon aiheita, tyttöä ja poikana olemiseen liittyviä oletuksia sekä oikean ja väärän erottamista. Yhteisten keskustelujen lisäksi

luontevia tapoja eettiseen kasvatukseen antavat esimerkiksi roolileikit sekä sadut ja median kertomukset. Opetuksessa voidaan hyödyntää sosiaalisia taitoja ja tunnetaitoja kehittäviä opetusohjelmia ja materiaaleja.

- Esiopetuksen **katsomuskasvatuksessa** yhteisen tutustumisen kohteena ovat lapsiryhmässä läsnä olevat uskonnot ja katsomukset. Uskonnotomuutta tarkastellaan esiopetuksessa muiden katsomusten rinnalla. Katsomuskasvatus liitetään arjen asioihin, juhliin ja ajankohtaisiin tapahtumiin, joilla on uskonnollista tai katsomuksellista merkitystä. Tavoitteena on auttaa lapsia ymmärtämään ja kunnioittamaan sekä omia että toisten lasten ja perheiden erilaisia katsomuksellisia perinteitä sekä niihin liittyviä tapoja ja käsityksiä. Lapsia rohkaistaan erilaisten elämänkysymysten pohdintaan yhdessä toisten kanssa toimien. Samalla heidän valmiutensa ymmärtää uskontoihin ja katsomuksiin liittyviä sanoja ja käsitteitä vahvistuvat. Opetuksessa hyödynnetään esimerkiksi vierailuja ja lähiympäristön tapahtumia.

- Suomalaisen perinteen, Sipoon kunnan kulttuurin ja eri kieliryhmien perinteiden jakaminen ja vaaliminen toiminnassa sekä juhlissa ja juhlapäivinä.

- Tehdään yhteistyötä seurakuntien ja järjestöjen kanssa.

- Käytössä olevia ohjelmia tms: Askeleet, Stegvis, Tunteet, Tunnekortit, Kummitoiminta.

16.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Lasten toimintaympäristö - lähiluonto ja rakennettu ympäristö sekä muut esiopetuksen oppimisympäristöt - tarjoavat runsaasti aineksia lasten oppimiselle. Erityisen tärkeää opetuksen liittäminen lasten kokemusmaailmaan ja heidän toimintaympäristöönsä on **matemaattisten taitojen** opettelussa sekä **teknologia- ja ympäristökasvatusten** toteuttamisessa. Toimintaympäristöön liittyvät havainnot, kokemukset ja tiedot, niiden jäsentäminen ja kuvaaminen auttavat lapsia kehittymään ajattelijoina ja oppijoina. Kehittyvä taito nimetä asioita sekä ymmärtää ja käyttää erilaisia käsitteitä edistää lasten monilukutaitoa. Esiopetuksen tehtävänä on tukea lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä ja kiinnostusta matematiikkaan. Tehtävänä on myös vahvistaa lasten luonnontuntemusta ja luontosuhdetta sekä tutustua arjen teknologiaan. Esiopetuksessa tutustutaan tutkivaan oppimiseen havainnoimalla ja tutkimalla ympäristöä sekä kokeilemalla ja pääättelemällä.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

- Esiopetuksessa vahvistetaan pohjaa lasten matemaattisen ajattelun kehittymiselle ja matematiikan oppimiselle. Lapsia ohjataan kiinnittämään huomiota arjessa ja ympäristössä ilmenevään matematiikkaan. Opetus luo mahdollisuuksia luvun, muutoksen ja ajan käsitteiden sekä tason ja avaruuden hahmottamisen ja mittaamistaitojen kehittymiselle. Opetuksen tavoitteena on tarjota oivaltamisen ja oppimisen iloa matemaattisen ajattelun eri vaiheissa oleville lapsille.
- Opetuksessa havainnoidaan luontoa. Lasten ympäristöherkkyyden ja luontosuhteen kehittymistä tuetaan tarjoamalla lapsille kokemuksia luonnossa liikkumisesta sekä sen tutkimisesta. Lapsia ohjataan myös havainnoimaan ympäristön teknologiaa sekä kokeilemaan ja keksimään omia ratkaisuja.
- Opetuksessa tutustutaan tutkivaan työtapaan. Lapsia rohkaistaan tekemään kysymyksiä ja etsimään niihin yhdessä selityksiä. Lapset opettelevat vertailemaan, luokittelemaan sekä järjestämään havaintojen tai mittauksen pohjalta saatuja tietoja. Heitä rohkaistaan tekemään päätelmiä ja keksimään ratkaisuja arjen ongelmiin sekä kokeilemaan ratkaisuja. Opetuksessa harjoitellaan dokumentointia eri välinein sekä esittämään tuloksia eri tavoin.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Lapsia kannustetaan kehittämään **matemaattisia taitojaan** toiminnallisesti, leikkien ja eri aisteja käyttäen erilaisissa oppimisympäristöissä. Opetuksessa tutustutaan matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisesti ja yhdessä toimien.
- Lapsia innostetaan pohtimaan ja kuvailemaan matemaattisia havaintojaan erilaisissa arjen tilanteissa opettajan mallintamisen ja kielellistämisen avulla. Havaintoja harjoitellaan esittämään itse ja kuvien sekä erilaisten välineiden avulla. Toiminta suunnitellaan niin että siinä on paljon mahdollisuuksia luokitella, vertailla, asettaa järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytää ja tuottaa säännönmukaisuuksia. Opetukseen kuuluu muistia kehittäviä leikkejä ja tehtäviä. Lapsia kannustetaan myös toimintaympäristöön liittyvien ongelmanratkaisutehtävien päättelyyn ja ratkaisujen etsimiseen.
- Lukukäsitteen kehittymistä tuetaan monipuolisesti leikkien ja työskennellen. Lapsia innostetaan havainnoimaan lukumääriä ympäristöstä sekä liittämään ne lukusanaan ja numeromerkkeihin taitojensa mukaan. Lukumääriä vertaillaan ja tutkitaan lukumäärän muutosta käytännön esimerkkejä keksien. Erityisesti opetuksessa kiinnitetään huomiota lasten lukujonotaitojen ja nimeämisen kehittämiseen.
- Erilaisilla harjoituksilla tuetaan lasten tason ja tilan hahmottamista. Lapsia kannustetaan tutkimaan ja kokeilemaan 2- ja 3-ulotteisuutta sekä opettelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, kuten edessä, ylhäällä ja joka toinen, esimerkiksi liikuntaleikkien avulla. Lasten geometrisen ajattelun vahvistamiseksi heille järjestetään mahdollisuuksia rakenteluun, askarteluun ja muovailuun. Opettajan ohjauksessa lapset tutustuvat ympäristössä oleviin muotoihin ja harjoittelevat nimeämään niitä.
- Esiopetuksessa kokeillaan mittaamista keholla ja eri välineillä. Opetuksessa harjoitellaan ajankäsitteitä, kuten joskus, eilen ja aamulla. Aikajärjestystä pohditaan yhdessä esimerkiksi vuorokaudenaikoja havainnoimalla.
- Opetuksessa hyödynnetään muun muassa leikkejä, pelejä ja tarinoita sekä tieto- ja viestintäteknologiaa.
- Esiopetuksen **ympäristökasvatus** tarjoaa lapsille luontokokemuksia sekä mahdollisuuden tutkia ja tutustua kasveihin, eläimiin ja luonnon ilmiöihin. Ympäristöä havainnoidaan eri aistein sekä havaintovälineiden avulla. Opetukseen voi kuulua myös pieniä kokeita. Havainnoista keskustellaan ja havaintotietoa harjoitellaan luokittelemaan. Samalla opetellaan luontoon liittyvien käsitteiden käyttöä ja päätelmien tekemistä sekä pohditaan syy-seuraus suhteita. Lasten luonnontuntemusta hyödynnetään opetuksessa. Lasten kanssa harjoitellaan tiedon hankintaa hakemalla yhdessä tietoa joistakin lapsia kiinnostavista asioista. Opetuksessa luodaan pohjaa kestäväälle elämäntavalle tutustumalla luonnonsuojeluun. Lapsia ohjataan huolehtimaan ympäristöstään ja sen viihtyisyydestä.
- Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjessa esiintyviä **teknologisia ratkaisuja** ja niiden ominaisuuksia ja toimivuutta. Opetuksessa tuodaan esille, että teknologia on ihmisen luovan toiminnan aikaansaamaa. Lapset tutustuvat teknologiaan keksimällä, askartelemalla ja rakentamalla itse erilaisia rakenteita ja ratkaisuja eri materiaaleja hyödyntäen. Lapsia kannustetaan kuvailemaan tekemiään ratkaisuja. Opetuksessa voidaan hyödyntää oppimisympäristöjen välineiden lisäksi esimerkiksi lasten omia leikkikaluja ja miettiä niiden toimintaperiaatteita.

-
- ympäristökasvatus: Sipoon omien kohteiden hyödyntäminen
  - Sipoon varhaiskasvatuksen Ympäristöohjelman mukaan toimiminen (linkki)
  - lajittelun, kierrätyksen ja kestäväen kehityksen huomioiminen toiminnassa

16.5. Kasvan ja kehityn

Itsestä huolehtiminen ja siihen liittyvät arjen taidot ovat osa esiopetuksen tavoitteena olevaa laaja-alaista osaamista. Kehittyäkseen tällä osaamisen alueella lapset tarvitsevat kokemuksia, tietoja ja pohdintaa, joiden pohjalta heidän arvostuksensa ja taitonsa voivat vähitellen kehittyä. Esiopetuksessa tehtävää lähestytään **liikunnan, ruuan, kuluttajuuden, terveyden**

sekä turvallisuuden näkökulmista. Esiopetuksen tehtävänä on luoda pohjaa terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle ja liikunnalliselle elämäntavalle sekä kehittää lasten terveysosaamista ja turvataitoja. Lisäksi tehtävänä on edistää kestävään elämäntapaan kuuluvia ruoka-, kulutus- ja puhtaustottumuksia.

Kokonaisuuteen liittyvät opetuksen yleiset tavoitteet

Lapset saavat monipuolisia kokemuksia liikunnasta ja alkavat ymmärtää liikkumisen yhteyttä hyvinvointiin ja terveyteen. Opetus tarjoaa mahdollisuuksia lasten motoristen ja sosiaalisten taitojen kehittymiselle. Erityisesti kiinnitetään huomiota lasten yleisten oppimisedellytysten kannalta tärkeiden havaintomotoristen taitojen kehittymiseen. Lasten kanssa tutustutaan terveelliseen ruokaan ja pohditaan sen merkitystä. Lapsia ohjataan kohtuulliseen kulutukseen. Opetuksessa pohditaan terveyteen liittyviä tekijöitä sekä tuetaan lasten valmiuksia pitää huolta terveydestään. Lapset saavat tietoja turvallisesta liikkumisesta lähiympäristössä sekä esiopetuksen oppimisympäristöissä.

Yksityiskohtaisemmat tavoitteet

- Esiopetuksen tavoitteena on innostaa lapsia **liikkumaan** monipuolisesti ja kokemaan liikunnan iloa. Liikkumisen ja leikkien avulla lasten yhdessä toimimisen taidot kehittyvät. Samalla heidän kehönhallintansa vahvistuu sekä heidän taitonsa hahmottaa omaan kehoaan ja sen eri osia suhteessa ympäröivään tilaan, käytettävään aikaan ja voimaan kehittyä. Ohjatun liikkumisen lisäksi huolehditaan siitä, että lapsilla on mahdollisuuksia päivittäiseen omaehtoiseen liikkumiseen sekä sisällä että ulkona. Yhteistyössä huoltajien kanssa lapsia rohkaistaan liikkumaan myös vapaa-ajalla erilaisissa tiloissa ja ulkona erilaisissa olosuhteissa.
- Esiopetuksessa harjoitellaan monipuolisesti ja säännöllisesti arkeen liittyviä motorisia perustaitoja eri ympäristöissä. Näitä ovat tasapaino-, liikkumis- ja välineenkäsittelytaidot. Tasapainoa harjoitellaan pysähtymisiä ja harhauttamisia sisältävien leikkien avulla tai taitoradalla leikitellen. Liikkumistaitoja edistetään kierimistä, kiipeämistä, juoksua ja hyppelyjä sisältävillä harjoituksilla. Välineenkäsittelytaitoja harjoitellaan työntämällä ja vetämällä sekä käyttämällä monipuolisesti eri välineitä ja palloja. Lisäksi lapsia innostetaan harjaannuttamaan hienomotorisia taitojaan sorminäppäryyttä ja tarkkuutta kehittävien pelien ja leikkien avulla. Tavoitteena on, että toiminta antaa kaikille lapsille mahdollisuuksia osallistumiseen ja onnistumiseen sekä tukee lasten hyvinvointia ja toimintakykyä.
- Esiopetuksessa ruokailutilanteita käytetään päivittäisen terveyttä edistävän syömisen ja **ruokaan liittyvän osaamisen** oppimisympäristönä. Ruokailutilanteista luodaan lasten kanssa mahdollisimman viihtyisiä ja lapsia ohjataan hyviin tapoihin. Suomalaisen ruoka- ja tapakulttuurin lisäksi opetuksessa tutustutaan johonkin muuhun ruoka- ja tapakulttuuriin kotien asiantuntemusta hyödyntäen.
- Lasten kanssa tarkastellaan lapsiin kohdistuvaa mainontaa sekä pohditaan **kohtuullisen kuluttamisen** merkityksestä. Esimerkiksi lasten leikeissä ja piirroksissa ilmenevät tulkinnat kulutuksesta ja mainonnasta voivat toimia esiopetuksen kuluttajakasvatuksen pohjana.
- Lapsia ohjataan ymmärtämään liikunnan, levon ja hyvien ihmissuhteiden merkitystä **hyvinvoinnille ja terveydelle**. Lasten kanssa pohditaan terveyttä ja sairauksia ja niiden syitä sekä ihmisen mahdollisuuksia vaikuttaa omaan fyysiseen terveyteensä ja mielen hyvinvointiin. Hyvistä ihmissuhteista ja niiden merkityksestä mielen hyvinvoinnille keskustellaan. Kaveruutta ja toisten huomioon ottamista sekä tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjoitellaan arjen tilanteissa. Lasten kanssa havainnoidaan nukkumisen ja liikkumisen määrää sekä mietitään niiden yhteyttä päivittäiseen virkeyteen ja hyvään oloon. Opetuksessa haetaan tietoa hygieniasta ja harjoitellaan siihen liittyviä perustaitoja osana esiopetuksen arkea.
- Lapset saavat esiopetuksessa tietoa oikeudestaan **turvalliseen** elämään, arvostavaan kohteluun ja koskemattomuuteen. Lasten kanssa havainnoidaan ja pohditaan arjen toimintaympäristöihin ja esiopetuksen oppimisympäristöihin liittyviä yleisimpiä fyysisiä ja psyykkisiä vaaratilanteita. Tavoitteena on tukea lasten turvallisuuden tunnetta, antaa heille valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti tavallisimmissa arjen tilanteissa. Lapsia rohkaistaan hakemaan aikuisen apua esiopetuksen ongelmatilanteissa ja kiusaamista kohdatessaan sekä kertomaan huolistaan. Opetuksessa

harjoitellaan lähiliikenteessä liikkumisen sääntöjä sekä turvallista toimintaa tieto- ja viestintäteknologisissa ympäristöissä ikäkaudelle sopivalla tavalla.

-
- Liikunnalliseen projektiin osallistuminen kerran vuodessa; esim. Jalkapallopäivään yhteistyössä SibboVargarna:n kanssa
  - Seikkailuliikunnan, perinneleikkien ja pihaleikkien huomioiminen liikunnallisen toiminnan tukemisessa sekä ulkona että sisällä

17. Kieleen ja kulttuuriin liittyviä erityiskysymyksiä

Kaikkien lasten esiopetuksessa noudatetaan samoja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisia esiopetuksen yleisiä kasvat- ja oppimistavoitteita. Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet otetaan esiopetuksessa huomioon. Esiopetuksen tavoitteena on tukea jokaisen lapsen kieli- ja kulttuuri-identiteettien kasvua sekä opettaa lapsia kunnioittamaan eri kieliä ja kulttuureja. Erityisenä tavoitteena on tukea kaksi- ja monikielisten lasten eri kielten taitoa.

Perusopetuslain mukaan esiopetuksessa käytettävä kieli on suomi tai ruotsi. Opetuskielenä voi olla myös saame, romani tai viittomakieli. Opetuskielenä voidaan käyttää myös muita kieliä, kun se ei vaaranna opetussuunnitelman perusteissa asetettujen tavoitteiden saavuttamista. Erillisessä ryhmässä esiopetus voidaan antaa pääosin tai kokonaan muulla kielellä. Huoltajille tarkoitettu tiedotus ja keskeiset asiakirjat tulee olla saatavana perusopetuslain mukaisella esiopetuksen opetuskielellä.

Erilaiset kieli- ja kulttuuritaustat esiopetuksessa

Saamelaislasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten saamelaista identiteettiä ja tietoisuutta omasta kulttuuristaan sekä antaa lapsille mahdollisuus opetella saamelaisia perinnetietoja ja -taitoja. Opetuksessa voidaan hyödyntää lähiympäristöä sekä yhteistyötä huoltajien ja saamelaisyhteisön kanssa. Esiopetusta voidaan järjestää saamenkielisenä tai kaksikielisenä kielikylypöytöyksenä.

Silloin kun esiopetus järjestetään jollakin kolmesta saamen kielestä, sen erityisenä tavoitteena on vahvistaa kielen ymmärtämistä ja kielen käyttötaitoja. Tavoitteena on lisätä lasten valmiuksia toimia saamenkielisessä ympäristössä, oppia saamen kieltä ja saamen kielellä.

Romanilasten esiopetuksen erityisenä tavoitteena on vahvistaa lasten identiteettikehitystä ja tietoisuutta omasta historiastaan ja kulttuuristaan. Lisäksi tuetaan kaksikielisyyttä yhteistyössä lasten perheiden kanssa. Lapsille annetaan romanikielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Romanikielen opetuksessa tutustutetaan lapsia romanikieleen ja -kulttuuriin, laajennetaan sana- ja ilmaisuväriä sekä rohkaistaan käyttämään kieltä erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Viittomakieltä käyttävien lasten esiopetus toteutetaan ensisijaisesti viittomakielisessä ryhmässä tai sekaryhmässä, joka koostuu viittomakielisistä ja puhuttua kieltä käyttävistä lapsista. Viittomakielisen esiopetuksen tavoitteena on tukea ja vahvistaa lasten kieli- ja kulttuuri-identiteettiä antamalla heille mahdollisuus omaksua viittomakieltä. Tavoitteena on myös vahvistaa lasten suomalaista tai suomenruotsalaista viittomakielistä ilmaisua ja viittomaväriä sekä rohkaista käyttämään viittomakieltä ja lisätä lasten valmiuksia toimia erilaisissa kieliympäristöissä.

Esiopetuksessa tuetaan **vieraskielisten ja monikielisten lasten** kielitaidon sekä identiteetin ja itsetunnon kehittymistä. Suomen/ruotsin kielen taidon kehittymistä edistetään kielitaidon eri osa-alueilla lasten tarpeista ja edellytyksistä lähtien sekä ohjatusti että esiopetuksen arjessa. Erillistä suomi/ruotsi toisena kielenä -opetusta ja lasten oman äidinkielen/äidinkielten opetusta tarjotaan mahdollisuuksien mukaan. Maahanmuuttajataustaiset lapset voivat osallistua joko esiopetukseen tai perusopetukseen valmistavaan opetukseen tai molempiin.

Kaksikielinen esiopetus

Kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on hyödyntää lasten varhaisen kielenoppimisen herkkyyksensä tarjoamalla tavanomaista esiopetusta monipuolisempaa kielikasvatusta. Opetuksessa luodaan motivoivia kielenoppimistilanteita, joilla rakennetaan pohjaa elinikäiselle kielten opiskelulle. Tavoitteena on, että toiminta monikielisessä ympäristössä kehittää lasten kielitietoisuutta. Lasten kaksi- tai monikielistä kieli-identiteettiä tuetaan ja heille tarjotaan tilaisuuksia käyttää ja omaksua kieliä toiminnallisesti ja leikinomaisesti. Myös monenlaiset kulttuurit, joita tuodaan tietoisesti esiin ja keskusteltavaksi, kohtaavat luontevasti tällä tavoin järjestetyssä opetuksessa.

Suppeamman kaksikielisen esiopetuksen tavoitteena on herättää lasten mielenkiinto ja myönteinen asenne kieltä kohtaan. Laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa pyritään luomaan lapsille valmiuksia toimia kaksikielisessä ympäristössä ja oppia opetuskielen lisäksi myös muulla kielellä.

Kaksikielistä opetusta voidaan toteuttaa usealla tavalla. Yhteistä toteutustavoille on se, kielet eivät ole pelkästään opetuksen ja oppimisen kohteena, vaan niitä käytetään oppimiskokonaisuuksien opetuksessa ja esiopetuksen arjen toiminnassa.

Laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy esiopetuksessa

Ruotsinkielistä kielikylpyä voidaan järjestää suomenkielisessä esiopetuksessa ja suomenkielistä kielikylpyä ruotsinkielisessä esiopetuksessa. Lisäksi sekä suomen- että ruotsinkielisessä esiopetuksessa voidaan järjestää saamenkielistä kielikylpyä. Kotimaisten kielten varhainen täydellinen kielikylpy on ohjelma, joka alkaa esiopetuksesta ja kestää perusopetuksen loppuun. Esiopetuksen ja koulun opetuskieli sekä toinen kotimainen kieli tai saamen kieli muodostavat kokonaisuuden. Esiopetus toteutetaan pääosin kielikylpykielellä. Lasten äidinkielen tai äidinkielten taitojen kehittymistä tuetaan yhteistyössä kotien ja huoltajien kanssa. Kielikylpyopettaja käyttää johdonmukaisesti ainoastaan kielikylpykieltä. Lapsia kannustetaan kielikylpykielen monipuoliseen käyttöön, mutta heillä tulee olla mahdollisuus tulla ymmärretyksi myös äidinkielellään. Lapsia kannustetaan opetuskielisen kulttuurin lisäksi myös toisen kotimaisen kielen mukaiseen tai saamelaiseen kulttuuriin tutustumiseen. Kotimaisten kielten kielikyllyn tavoitteena on antaa lapsille valmiudet jatkaa opiskelua sekä opetuskielellä että toisella kotimaisella kielellä tai saamen kielellä. Esiopetuksen ja tulevan kielikylpykoulun välisessä yhteistyössä varmistetaan, että koulussa on käytettävissä riittävästi tietoa kouluun siirtyvien lasten kielenkehityksen vaiheesta.

Muu laajamittainen kaksikielinen esiopetus

Muussa laajamittaisessa kaksikielisessä esiopetuksessa osa toiminnasta (vähintään 25 %) toteutetaan jollakin muulla kielellä kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Jotkut lapsista voivat puhua kyseistä kieltä äidinkielenään. Toiminta suunnitellaan siten, että eri kieliryhmät saavat oppimiselleen tarvittavaa tukea. Ryhmissä voi olla myös lapsia, joille kumpikaan opetuksessa käytettävä kieli ei ole äidinkieli. Pääsääntöisesti nämä lapset ohjataan valmistavaan opetukseen, jos sellaista on saatavilla.

Kaksikielisessä esiopetuksessa toiminta suunnitellaan niin, että kahdella kielellä toteutetusta esiopetuksesta muodostuu kokonaisuus, jossa molemmat kielet ovat läsnä ja kehittyvät vähitellen opettajan mallintamisen ja lasten aktiivisen toiminnan kautta. Mikäli mahdollista, kukin opettaja käyttää vain jompaakumpaa kieltä aktiivisesti. Lapsia kannustetaan monipuoliseen kielenkäyttöön. Myös opetuskieliin liittyviä kulttuureita tuodaan lasten ulottuville. Tavoitteena on valmius jatkaa opiskelua molemmilla kielillä. Tavoite asettaa vaatimuksia oppimisympäristöille ja edellyttää yhteistyötä esiopetuksen ja perusopetuksen järjestäjän välillä lasten siirtyessä perusopetukseen.

Suppeampi kaksikielinen esiopetus

Kielirikasteinen esiopetus

Kielirikasteisella esiopetuksella tarkoitetaan esiopetusta, jossa alle 25 % toiminnasta järjestetään säännöllisesti ja suunnitellusti jollakin muulla kuin perusopetuslaissa säädetyllä opetuskielellä. Kielirikasteinen esiopetus antaa luontevia mahdollisuuksia tuoda monikielisyttä ja kulttuurien kohtaamisia esiin esiopetuksen arjessa ja toimintakulttuurissa. Tavoitteena on, että lapset olisivat sekä kielen oppijoita että käyttäjiä. Tavoitteena voi olla siirtyminen kielirikasteiseen tai muuhun kaksikieliseen perusopetukseen.

Sipoo on kaksikielinen kunta. Meillä on kieleen liittyvät asiat luonnollisella tavalla keskiössä. Painopisteenä on kielellisen kehittymisen tukeminen kaikilla lapsilla.

Kielikylpyopetus Sipoossa:

Varhainen täydellinen kielikylpyopetus alkaa Sipoossa pääsääntöisesti 4-vuotiaana Leppätien päiväkodissa, Nikkilässä ja Metsärinteen päiväkodissa, Västerskogissa. Esiopetus järjestetään Nikkilässä Leppätien kielikylpykoulun yhteydessä ja Västerskogissa esiopetusta annetaan Metsärinteen päiväkodissa.

Ruotsinkielistä kielikylpyä tarjotaan suomenkielisille lapsille. Ruotsinkieli on sekä oppimisen kohde että väline. Tavoitteena on toiminnallinen kielitaito, monikielisyys.

Esiopetuksessa painotetaan kielikylpykieltä ja kehitetään kielellistä tietoutta. Opetuskielenä kielikylvyssä on ruotsi. Kielen omaksuminen tapahtuu jokapäiväisessä toiminnassa. Kieltä rikastetaan erilaisia oppimiskokonaisuuksia toteuttaen. Toiminnassa on tärkeä rooli mm. loruilla, riimeillä, lauluilla, saduilla, keskusteluilla, leikeillä ja toistoilla. Lapselle tarjotaan leikin avulla mahdollisuuksia kokeilemiseen, tutkimiseen ja tekemiseen.

Tavoitteena on turvata yhtenäinen kielikylpyopetus varhaiskasvatuksesta yläasteen loppuun asti.

Suomi/Ruotsi toisena kielenä Sipoossa

Suomi/Ruotsi toisena kielenä erityisenä tehtävänä on tukea lapsen monikielisuuden kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi/ruotsi toisena kielenä-opetus auttaa lasta rakentamaan kielellistä ja kulttuurista identiteettiään kulttuurisesti monimuotoisessa ja monimediaisessa yhteiskunnassa.

Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Suomi toisena kielenä opetuksen lähtökohtana ovat lapselle merkitykselliset ja tarpeelliset tekstilajit ja kielenkäyttötilanteet, joiden avulla kielen muotoja, merkityksiä ja käyttöä tutkitaan ja opitaan analysoimaan. Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lasten kielen osaaminen laajenee arkielämän konkreettisesta kielestä käsitteellisen ajattelun kieleen. He saavat valmiudet havaintojen ja ilmiöiden sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen sopivalla tavalla. Opetuksessa arvostetaan ja hyödynnetään lasten osaamia kieliä.

PERUSOPETUKSEEN VALMISTAVA OPETUS SIPOOSSA (Sipoon POPS luku 9.1)

Valmistavaa opetusta annetaan oppilaille, joiden suomen tai ruotsin kielen taito ei ole vielä riittävä esi- tai perusopetuksen ryhmässä opiskelemiseen.

Valmistavan opetuksen tavoitteena on antaa oppilaalle valmiudet siirtyä perusopetukseen ja samalla edistää oppilaan kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Valmistavan opetuksen ryhmissä oppijat ovat iältään, äidinkieleltään ja oppimistaustoiltaan erilaisia. Opetus vaatii ikä- ja kehitysvaiheitten mukaista eriyttämistä. Valmistavan opetuksen aluksi kartoitetaan oppilaan lähtötason kartoitus, minkä pohjalta suunnitellaan oppilaan opetus (ks. oppilaan oma opinto-ohjelma).

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden opetuksen tavoitteena on sujuva kaksikielisyys. Opetuksella tuetaan eri kieli- ja kulttuuriryhmiin kuuluvien lasten kasvua monikulttuurisessa yhteiskunnassa sekä oman kulttuuripiirinsä että suomalaisen yhteiskunnan jäsenenä.

Valmistavassa opetuksessa opiskelu painottuu suomen tai ruotsin kielen opiskeluun. Oppilasta ohjataan myös muiden aineiden opiskelussa. Tavoitteena on tukea suomen tai ruotsin kielen oppimisen lisäksi oppilaan oman äidinkielen opiskelua. Se tukee oppilaan toiminnallisen kaksikielisuuden kehittymistä ja vahvistaa oppilaan monikulttuurista identiteettiä.

OPETUKSEN LAAJUUS

Perusopetukseen valmistavan opetuksen laajuus vastaa yhden lukuvuoden oppimäärää. Valmistavan opetuksen minimituntimäärä 6-10-vuotiaille on 900 tuntia ja vanhemmille oppilaille vähintään 1000 tuntia.

OPETUSRYHMÄT

Opetusryhmät pyritään muodostamaan sekä oppilaiden ikäkauden että muiden oppimisen edellytysten mukaisesti. Tavoitteena on, että ryhmäjako ja oppilasryhmän koko edistävät oppilaiden oppimista, kasvua ja kehitystä (OPH:n suositus ryhmäkoko enintään 8-10 oppilasta).

Esiopetusiässä olevat lapset pyritään ohjaamaan koulujen yhteydessä olevaan esiopetukseen.

Valmistavan opetuksen aikana oppilas integroidaan perusopetuksen suomenkielisiin tai ruotsinkielisiin opetusryhmiin. Tavoitteena on edistää oppilaan kielitaidon kehittymistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja oppiaineiden sisältöjen omaksumista. Oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma. Opinto-ohjelmassa määritellään opetuksen tavoitteet, opetusjärjestelyt, opiskeltavat oppiaineet ja oppimäärät sekä tarvittavat tukitoimet ja opiskelun ohjaus. Valmistavan opetuksen ryhmä toimii perusopetuksen opetusryhmien kanssa samanveroisena osana koulua ja osallistuu niiden tavoin koulussa järjestettäviin tapahtumiin, juhliin ja retkiin.

VALMISTAVAN OPETUKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET SISÄLLÖT

Suomi tai ruotsi toisena kielenä

Valmistavan opetuksen aikana painotetaan suomi/ruotsi toisena kielenä -opiskelua. Opetusta annetaan perusopetuksen oppiaineissa omassa opinto-ohjelmassa määritellyllä tavalla.

Opetuksessa käytetään vaihtelevia menetelmiä ja materiaaleja oppilaiden ikäjakaumasta ja taitotasosta riippuen sekä integroiden oppimista koulun muuhun toimintaan.

Oppilaan äidinkieli

Opetuksen tavoitteena on tukea ja edistää oppilaiden oman äidinkielen hallintaa ja oman kulttuurin tuntemusta. Oman äidinkielen opetus pyritään järjestämään, jos vähintään neljällä oppilaalla on sama äidinkieli. Opetus noudattaa perusopetuksen maahanmuuttajien äidinkielen opetussuunnitelman perusteiden mukaista opetussuunnitelmaa.

Luku- ja kirjoitustaidottomat oppilaat

Vähän tai ei lainkaan koulua käyneen maahanmuuttajaoppilaan opetuksen pääpaino on luku- ja kirjoitustaidon oppimisessa sekä niissä perusasioissa, jotka tukevat arkitilanteissa selviytymistä ja kotoutumista.

Muut kielet

Oppilaan kielelliset valmiudet ratkaisevat, kuinka paljon hänen oppimissuunnitelmaansa voidaan valmistavan opetuksen aikana sisällyttää vieraiden kielten opiskelua. Englannin kielen opiskelua pidetään tarpeellisena erityisesti 3.–9. -luokkien oppilailla, jotta englannin opiskelu voisi jatkaa sujuvasti perusopetukseen siirryttäessä. Oppilaan kielitaidosta ja opiskeluhistoriasta riippuen oppilas voidaan vieraassa kielessä integroida perusopetuksen ryhmään jo valmistavan opetuksen aikana.

Muut oppiaineet

Valmistavan opetuksen aikana muiden oppiaineiden opetuksen tavoitteet ja sisällöt noudattavat soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelman tavoitteita ja keskeisiä sisältöjä.

Matematiikan opetuksessa noudatetaan soveltuvin osin perusopetuksen opetussuunnitelmaa. Opetuksessa huomioidaan myös oppilaan oma kulttuuri ja sen tuntemus. Oppiaineiden sisältöjä suunniteltaessa otetaan huomioon kunkin oppiaineen keskeinen käsitteistö, työtavat ja välineet.

Vanhempien oppilaiden (13–16 -vuotiaat) valmistavassa opetuksessa opiskellaan suomen kielen lisäksi eri oppiaineiden (esim. biologia, maantieto, historia ja yhteiskuntaoppi) sanastoa ja käsitteistöä. Tällöin tutustutaan Suomen maantietoon, historiaan, yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Matematiikkaa pyritään opettamaan kunkin oppilaan tason mukaan. Integrointi perusopetusryhmään jo valmistavan opetuksen aikana on myös mahdollista, mikäli oppilaan aikaisemmat tiedot ja taidot sekä kielitaito katsotaan riittäviksi. Opetuksessa tutustutaan erilaisiin

työ- ja opiskelutapoihin sekä painotetaan oppimaan oppimista ja oppilaan omaa aktiivisuutta oppimisprosessissa.

Valmistavan luokan oppilaiden integrointi taito- ja taideaineissa perusopetuksen ryhmiin vaikuttaa siten, että oppilailla on myös isompi yhteisö, johon he kuuluvat oman ryhmänsä lisäksi. Integroinnilla pyritään edistämään oppilaan kielitaidon kehittymistä, sosiaalisten suhteiden solmimista ja näiden oppiaineiden sisältöjen omaksumista. Yläkouluikäiset oppilaat suorittavat mahdollisuuksien mukaan 7. luokan pakolliset taito- ja taideaineet valmistavan luokan aikana.

OPPILAAN OMA OPINTO-OHJELMA

Perusopetukseen valmistavaa opetusta varten ei ole määritelty valtakunnallista tuntijakoa eikä oppimäärää. Jokaiselle oppilaalle tulee laatia oma opinto-ohjelma. Se voi olla osa oppilaan kotoutumissuunnitelmaa. Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan kirjataan:

1. Oppilaan lähtötaso (koulunkäyntihistoria, kielitaito, vahvuudet)
2. Oppilaan oppimistavoitteet ja tavoitteiden tarkistamisajankohdat.
3. Opiskeltavat oppiaineet, tuntimäärät ja sisällöt
4. Opiskelu valmistavan opetuksen ryhmässä ja integrointi perusopetukseen (ala- ja yläkoulu)
5. Oppilashuollon tukitoimet ja oppimisen ohjauksen järjestäminen

ARVIOINTI

Valmistavan opetuksen oppilaan arviointiin osallistuvat kaikki oppilasta opettavat opettajat. Perusopetukseen valmistavan opetuksen päätteeksi oppilaalle annetaan osallistumistodistus. Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana. Todistukseen merkitään:

- 1) Opiskellut aineet
- 2) Oppiaineiden laajuus
- 3) Opetuksen sisältö

Todistuksessa kuvataan oppilaan edistymistä valmistavan opetuksen aikana. Valmistavan opetuksen aikana arvioidaan oppilaan tietoja ja taitoja sekä kartoitetaan hänen oppimis- ja työskentelyvalmiuksiaan. Arviointi on jatkuvaa, ja sen menetelminä ovat mm. itsearviointi sekä keskustelut oppilaan ja huoltajan kanssa. Henkilökohtaiseen oppimissuunnitelmaan kirjataan arvioinnit, joiden perusteella määritellään oppilaalle soveltuva luokka-aste valmistavan opetuksen jälkeen.

Oppilaan suomen tai ruotsin kielen taitoa arvioidaan kielitaidon tasojen kuvasasteikon avulla. Perusopetukseen valmistavassa opetuksessa ei käytetä numeroarvostelua.

Perusopetuksen opintojen suorittaminen valmistavan opetuksen aikana

Oppilaan omaan opinto-ohjelmaan voi kuulua perusopetuksen oppimäärän mukaisia eri oppiaineiden opintoja. Oppilas voi saada todistuksen opintojen hyväksytystä suorittamisesta osallistumalla erityiseen tutkintoon (PoL. 38§). Tutkinnossa selvitetään, miten oppilaan tiedot ja taidot vastaavat perusopetuksen oppimäärän mukaista osaamista kyseisessä oppiaineessa. Opinnot arvioidaan suhteessa opetussuunnitelman perusteiden ja paikallisen opetussuunnitelman tavoitteisiin.

OPIKSELUN YLEINEN TUKI

Kodin ja koulun yhteistyön lähtökohtana tulee olla eri osapuolien kunnioitus, tasa-arvo ja yhdenvertaisuus. Huoltajat tutustutetaan kasvamiseen ja kasvatukseen suomalaisessa yhteiskunnassa, suomalaiseen koulujärjestelmään, opetussuunnitelmaan, oppilaan arviointiin, opetusmenetelmiin sekä oppilaan omaan oppimissuunnitelmaan.

Oppilaiden käytettävissä ovat myös kaikki oppilashuollon palvelut. Tehostettua tai erityistä tukea ja oppilashuollon palveluja tarvitsevien oppilaiden varhaiseen tunnistamiseen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Tukitoimet pitää käynnistää ajoissa ja tehokkaasti. Yhteistyötä voidaan tehdä kotoutumissuunnitelman laatijoiden kanssa.

Valmistavan luokan opettaja tekee tiivistä yhteistyötä oppilaan opettajien ja opinto-ohjaajan kanssa. Oppilaanohjauksessa tulee kiinnittää erityistä huomiota siihen, että oppilaalla on realistinen käsitys omista mahdollisuuksistaan päästä jatko-opintoihin. Oppilalle ja hänen huoltajilleen on annettava mahdollisuus perehtyä ajoissa tulevaan kouluun ja sen opetuksen painopistealueisiin.

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaalla on mahdollisuus saada tehostettua tukea perusopetuksen luokassa. Koulu arvioi tuen tarpeen yhteistyössä huoltajan kanssa. Opetuksessa noudatetaan perusopetuksen yleistä oppimäärää ja äidinkieli ja kirjallisuus -oppiaineessa opiskellaan suomi tai ruotsi toisena kielenä –oppimäärän mukaan. Oppilalle laaditaan oma oppimissuunnitelma.

Valmistavan opetuksen jälkeen oppilas voi opiskella myös vuosiluokkiin sitomattomasti (ks. kappale vuosiluokkiin sitomaton opiskelu).

18. Kasvun ja oppimisen tuen järjestäminen

Esiopetukseen osallistuvat lapset kuuluvat perusopetuslain mukaisen kasvun ja oppimisen tuen piiriin. Lain mukaan lapsilla on oikeus saada riittävää tukea heti tuen tarpeen ilmetessä. Lapsen kasvun ja oppimisen tuen kolme tasoa ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Perusopetuslaissa säädettyjä tukimuotoja ovat esimerkiksi osa-aikainen erityisopetus, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet. Tukimuotoja voi käyttää kaikilla tuen tasoilla sekä yksittäin että samanaikaisesti toisiaan täydentävinä. Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja tuen tarpeen mukaan muuttuvaa. Tukea annetaan niin kauan sekä sen tasoisena ja muotoisena kuin se on tarpeellista. Varhaisen tunnistamisen sekä kasvun ja oppimisen tuen tehtävänä on ehkäistä oppimisvaikeuksia sekä ongelmien monimuotoistumista ja syvenemistä.

Kasvun ja oppimisen tuen järjestämisen lähtökohtana ovat kunkin lapsen ja lapsiryhmän vahvuudet sekä oppimis- ja kehitystarpeet. Esiopetuksessa huolehditaan siitä, että kaikki lapset saavat onnistumisen kokemuksia oppimisessa ja ryhmän jäsenenä toimimisessa. Näin tuetaan lasten myönteistä käsitystä itsestään. Monipuolista palautetta ja oppimisesta koottua tietoa käytetään suunnitelmallisesti lasten kannustamiseen ja ohjaamiseen. Tällä tehdään oppimisen edistymisen lapsille näkyväksi.

Kasvun ja oppimisen tukeminen merkitsee yhteisöllisiä ja oppimisympäristöihin liittyviä ratkaisuja sekä lasten yksilöllisiin tarpeisiin vastaamista. Huomiota kiinnitetään erityisesti esteettömyyteen, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisyyn ja varhaiseen tunnistamiseen. Opettajien, erityisopettajien, esiopetuksen muun henkilöstön sekä muiden tuen ammattihenkilöiden monialainen yhteistyö lasten tuen tarpeen havaitsemisessa sekä tuen suunnittelussa ja toteuttamisessa on tärkeää. Yhteistyöhön kulloinkin osallistuvat ammattihenkilöt harkitaan tapauskohtaisesti.

Periaatteena on, että tuen tarve arvioidaan, ja sitä koskevat ratkaisut ja perusopetuslain mukaiset päätökset tehdään mahdollisimman pian esiopetuksen alettua. Usein lapsen tuen tarve on havaittu jo ennen esiopetuksen alkamista. Esiopetuksen, lapsen aiemman varhaiskasvatuksen, neuvolan ja huoltajien yhteistyöllä turvataan lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen jatkumoa. Tietoa lapsen mahdollisesti ennen esiopetusta saamista tukitoimista hyödynnetään esiopetuksessa.

Tuen tarvetta arvioitaessa ensimmäiseksi tarkastellaan käytettyjä toimintatapoja, opetusjärjestelyjä ja oppimisympäristöjä sekä niiden soveltuvuutta lapselle. Tarkastelun pohjalta arvioidaan, voidaanko näitä muuttamalla toteuttaa lapselle paremmin sopivia pedagogisia ratkaisuja.

Tuki annetaan lapselle ensisijaisesti omassa esiopetusryhmässä erilaisin joustavin järjestelyin, ellei lapsen etu välttämättä edellytä lapsen siirtämistä toiseen ryhmään tai yksikköön. Mikäli lapsi käyttää esiopetuksen lisäksi muita varhaiskasvatuspalveluja, esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen henkilöstö tekee yhteistyötä lapsen kasvun ja oppimisen tukeen liittyvissä asioissa.

On tärkeää, että tieto lapsen tuen tarpeesta ja esiopetuksen aikana saamasta tuesta siirtyy myös perusopetukseen. Opetuksen järjestäjät vastaavat sujuvista tiedon siirron käytäntöjen luomisesta ja kehittämisestä.

Yhteistyö huoltajan kanssa tuen aikana

Opetus ja kasvatus tulee järjestää yhteistyössä huoltajien kanssa siten, että jokainen lapsi saa oman kehitystasonsa ja tarpeidensa mukaista opetusta, ohjausta ja tukea. Kun lapsella on tuen tarvetta, huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu. Esiopetuksen henkilöstön tulee tuntea säädökset ja määräykset, jotka liittyvät huoltajan kanssa tehtävään yhteistyöhön lapsen tukeen liittyvissä asioissa. Kaikille huoltajille on hyvä kertoa tuen mahdollisuudesta ja sen keskeisistä periaatteista. Lapset osallistuvat yhteistyöhön tarkoituksenmukaisella, heille sopivalla tavalla.

Esiopetuksen henkilöstön on tärkeää olla yhteydessä huoltajaan heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen ongelmia tai hänen hyvinvointinsa on vaarantumassa. Huoltajalle annetaan riittävästi tietoa esimerkiksi lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Huoltajaa kannustetaan tukemaan osaltaan lastaan tavoitteiden saavuttamisessa. Tavoitteena on toimia yhteisymmärryksessä lapsen ja huoltajan kanssa. Huoltajien on hyvä tietää, että he tai lapsi eivät voi kieltäytyä kasvun ja oppimisen tuen vastaanottamisesta, eikä heidän suostumustaan tarvita tuen tarpeen arviointiin ja tuen suunnitteluun. Lapsi voi tarvita myös yksilökohtaisen oppilashuollon tukea. Tämä perustuu vapaaehtoisuuteen ja edellyttää huoltajan suostumusta (katso Oppilashuolto).

Pedagogisen tuen ja yksilökohtaisen tuen toimintamallit Sipoossa

YKSILÖKOHTAINEN OPISKELUHUOLTO JA OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN TUKI

kaksi etenemislinjaa

A. YKSILÖKOHTAINEN OPPILASHUOLTO B. OPPIMISEN JA KOULUNKÄYNNIN PEDAGOGINEN TUKI

A. Ei voida toteuttaa ilman huoltajan suostumusta B. voidaan toteuttaa ilman huoltajan suostumusta,

A. KUN HUOLI HERÄÄ oppilashuollollisissa asioissa (terveys, kiusaaminen, kotitalanne jne.)	B. KUN HUOLI HERÄÄ koulunkäyntiin liittyvissä asioissa (opiskelu, oppimisvaikeudet, läksyt jne.)
ota asia puheeksi huoltajan/(lapsen) kanssa	ota asia puheeksi lapsen kanssa, yhteys huoltajaan
konsultoi tarvittaessa koulupsykologia, terveydenhoitajaa tai kuraattoria	tukitoimet eivät edellytä lapsen tai huoltajan suostumusta, tukea on tarjottava riittävässä määrin ja heti tuen tarpeen ilmaannuttua
ota yhdessä huoltajan/(lapsen) kanssa yhteyttä oh- henkilöihin	konsultoi tarvittaessa rehtoria, apulaisrehtoria, erityisopettajaa tai oppilashuoltohenkilöstöä
kutsu huoltajan/(lapsen) suostumuksella koolle monialainen asiantuntijaryhmä	Kopo- ryhmän jäsenet henkilöstön apuna, lapsen/oppilaan asia voidaan käsitellä kopo- ryhmässä ilman hänen tai huoltajan suostumusta
keskustele huoltajien kanssa ja ohjaa ottamaan yhteyttä oppilashuoltoon	

Yhteistyössä moniammatillisesti oppilashuoltohenkilöstön kanssa silloin, kun

- tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa (poL 16a§, 30.12.2013/ 1288)
- ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä tai lakkauttamista 1) selvitys lapsen/oppilaan saamasta tehostetusta tuesta 2) lapsen/oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17§) ja näiden perusteella 3) arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen. Lapsen/Oppilaan tai huoltajan suostumusta ei välttämättä tarvita lapsen/oppilaan asian käsittelyyn edellä mainituissa pedagogista tukea koskevissa tapauksissa. Jotta lain vaatima moniammatillinen yhteistyö toteutuu, käsittelyyn on osallistuttava opetushenkilöstön lisäksi käsiteltävästä asiasta riippuen kouluterveydenhuoltoa ja / tai psykologi- ja kuraattoripalveluja edustavia jäseniä.

Kolmivaiheinen tuki ja vastuhenkilöt pedagogisten asiakirjojen laatimisessa

Päiväkodinjohtaja/Rehtori vastaa siitä, että pedagogiset prosessit ja niihin liittyvät asiakirjat hoidetaan ja laaditaan asianmukaisesti ja että henkilöstö on tietoinen omista vastuistaan. Kolmivaiheisen tuen ja joustavan perusopetuksen osalta vastuuhenkilöt ovat seuraavat

TUEN VAIHE	ASIAKIRJA	VASTUUHENKIÖ
		asiakirjan koordinointi ja / tai laadinta
Yleinen tuki	oppimissuunnitelma	lastentarhanopettaja/ luokanopettaja
Yleinen tuki	pedagoginen arvio	lastentarhanopettaja/ luokanopettaja
Tehostettu tuki	oppimissuunnitelma	lastentarhanopettaja/ luokanopettaja
Tehostettu tuki/ erityinen tuki	pedagoginen selvitys	laaja-alainen erityisopettaja erityisluokanopettaja (pienluokkien oppilaat)
Erityinen tuki	hojks	laaja-alainen erityisopettaja erityisluokanopettaja (pienluokkien oppilaat)
Joustava perusopetus (jopo)	oppimissuunnitelma	jopo- opettaja/ -t

Pedagogisissa asiakirjoissa kuvattavat asiat

Pedagogisessa arviossa ja selvityksessä arvioidaan lapsen/oppilaan tuen tarvetta; oppimissuunnitelmassa ja hojksissa kuvataan tuen toteuttaminen ja järjestäminen. Näihin pedagogisen tuen asiakirjoihin voidaan sisällyttää esim. maininta siitä, että lasta/oppilasta on ohjattu oppilashuollon palveluihin. Sen sijaan ohjaamisen syitä tai palveluihin liittyviä toimenpiteitä ei voida kirjata pedagogisiin asiakirjoihin.

Pedagogisten asiakirjojen allekirjoitukset

Kaikissa kolmivaiheisen tuen prosesseissa yhteistyötä tehdään aina sekä lapsen/oppilaan että hänen huoltajiensa kanssa. Hallintolain edellyttämällä tavalla kuuleminen tulee tapahtua mm. silloin, kun on kysymyksessä lapsen/oppilaan siirtäminen erityisen tuen piiriin tai asiat, joista sen yhteydessä päätetään. Asiakirjan laatimista koordinoiva opettaja kirjaa virkavastuulla kuulemisen asiakirjaan. Allekirjoituksellaan hän vastaa siitä, että lasta/oppilasta ja hänen huoltajaansa on kuultu. Lapsen/Oppilaan tai huoltajan allekirjoituksia ei tarvita. Rehtorin tai hänen määräämänsä henkilön allekirjoituksella vahvistetaan opetuksen järjestäjän sitoutuminen suunniteltuihin tukitoimiin ja resursointiin. Tämän jälkeen asiakirja tulostetaan ja vastuupettaja allekirjoittaa sen. Allekirjoitettu kappale lomakkeesta arkistoidaan esikoulun/koulun arkistoon ja sitä säilytetään sen esikoulun/koulun arkistossa, jossa se on laadittu lapsen/oppilaan oppivelvollisuuden ajan + 10 vuotta. Alkuperäisiä lomakkeita ei siirretä toiseen oppilaitokseen. Esikoulu/Koulukohtaisesti voidaan sopia tarkemmin prosessiin liittyvistä yksityiskohdista.

OPPILASHUOLLON JA KOLMIPORTAISEN TUEN RYHMÄT KUNTA- JA KOULUTASOLLA SIPOOSSA

Oppilashuoltoon liittyvät ryhmät

RYHMÄ	PERUSTAMISVASTU	TEHTÄVÄT	JÄSENET	MUUTA
Oppilashuollon ohjausryhmä	Opetuksen järjestäjällä	Kunnan oppilashuollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi	Opetus- , sosiaali- ja terveystoimen edustajia. Puheenjohtajuus koulutuspalveluilla	Ryhmä laatii muistion ja ohjaa oppilashuoltotyötä mm. vuosittaisilla painopiste-ehdotuksilla
Esikoulu/ Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä	Opetuksen järjestäjällä	Esikoulun/ Koulun oppilashuollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi. Esikoulun/ Koulun hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen ja muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.	Ryhmän toimintaa johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opettajien, oppilaiden ja huoltajien edustajat sekä koulupsykologi, -kuraattori ja kouluterveydenhoitaja.	Tehtävänä laatia vuosittain esikoulu/ koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma osana työsuunnitelmaa
Tapauskohtainen moniammatillinen asiantuntijaryhmä	Sillä opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustajalla, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Lapsi/ Oppilas ja huoltaja voivat pyytää ryhmän kokoamista.		Ryhmän on oltava moniammatillinen Lapsen/ Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen/ oppilaan läheisiä.	Tapauskohtaisesti koottavan asiantuntijaryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Kirjataan myös mahdollinen tietojen luovuttaminen ja sen peruste. Rekisterin ylläpitäjä on opetuksen järjestäjä ja tiedot ovat salassa pidettäviä.

Kolmivaiheiseen tukeen liittyvä ryhmä

RYHMÄ	PERUSTAMISVASTU	TOTEUTAVAT	JÄSENET	MUUTA
Kolmiportaisen/ - vaiheisen tuen ryhmä (kopo)	Rehtorilla, apulaisrehtorilla tai muulla opetusjohtajan nimeämällä henkilöllä	Kolmivaiheisen tuen prosessien toteuttamisen, valvonnan ja arvioinnin suunnittelu ja vastuu. Pedagogisten asiakirjojen käsittely. Esiopetusryhmä-/ Luokkakohtainen käsittely tuen tarpeiden kartoittamiseksi	Perustajan nimeämät henkilöt	Lapsen/ Oppilaan saama tuki kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin, jotka ovat salassa pidettäviä. Tietoja voivat saada vain kyseistä lasta/ oppilasta opettavat opettajat ja muut tietoja työtehtävissään tarvitsevat henkilöt. Tietoja voi saada vain siinä laajuudessa, kuin niitä työtehtävissään tarvitsee.

Yhteistyössä moniammatillisesti oppilashuoltohenkilöstön kanssa silloin, kun

- **tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen** käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa (poL 16a§, 30.12.2013/ 1288)
- **ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä** 1) selvitys lapsen/oppilaan saamasta tehostetusta tuesta 2) lapsen/oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17§) ja näiden perusteella 3) arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen. Prosessilla ja pedagogisella asiakirjalla on siis sama nimitys.

Salassapito ja konsultatiivinen keskustelu oppilashuoltoon liittyen

Kaikki oppilashuollolliset asiat ovat salassa pidettäviä. Yksittäistä lasta/oppilasta koskevia asioita voi käsitellä ainoastaan huoltajien/oppilaan luvalla.

Opettaja saa keskustella lapsen/oppilaan asiasta muiden opettajien tai niiden asiantuntijoiden kanssa, joiden

työtehtäviin lapsen/oppilaan tuen suunnittelu tai antaminen liittyy. Keskustelu rajautuu tietoihin, jotka ovat

tarpeellisia opetuksen tai tuen suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa. Keskustelun tarkoituksena on

varmistaa, että lapsi/oppilas saa oikea-aikaista ja riittävää tukea. Opettaja voi työnsä tueksi tarvita esimerkiksi

erityisopettajan tai koulupsykologin antamaa konsultaatiota.

Laki ei edellytä edellä kuvatun keskustelun kirjaamista asiakirjoihin, mutta joskus henkilökohtaisten

muistiinpanojen laatiminen on tarpeen. Jos jokin myöhempi toimenpide tai päätös pohjautuu asiantuntijan

näkemykseen, tulee se kuitenkin kirjata. Muistiinpanoja ei arkistoida, vaan ne hävitetään, kun niitä ei enää

tarvita. Jos kyse on konsultaatiosta, kirjaa esimerkiksi psykologi opettajalle antamansa konsultaation

tarvittaessa omaan potilasrekisteriinsä.

Esikoulun/Koulun henkilöstö on vaitiolovelvollinen tiedoista, jotka he työssään saavat lapsesta/oppilaasta ja perheestä.

Henkilöstö ei saa ilmaista näitä tietoja sivullisille. Sivullisia ovat esikoulun/koulun ulkopuolisten toimijoiden lisäksi ne

esikoulun/koulun henkilöstöön kuuluvat, jotka eivät työskentele lapsen/oppilaan kanssa. Vaitiolovelvollisuus säilyy myös sen

jälkeen, kun palvelussuhde on päättynyt.

19. Yleinen tuki

Laadukas esiopetus on perusta lapsen kasvulle, oppimiselle ja hyvinvoinnille. Vaikeuksia ehkäistään ennakolta esimerkiksi erilaisilla työtavoilla ja pedagogisilla menetelmillä, ryhmiä joustavasti muuntelemalla sekä opettajien keskinäisellä ja muun henkilöstön yhteistyöllä. Opetuksessa otetaan huomioon sekä ryhmän että yksittäisen lapsen tarpeet.

Yleinen tuki on ensimmäinen keino vastata lapsen tuen tarpeeseen. Tämä tarkoittaa yleensä yksittäisiä tukitoimia, joilla tilanteeseen vaikutetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Yleistä tukea annetaan heti tuen tarpeen ilmetessä, eikä tuen aloittaminen edellytä erityisiä tutkimuksia tai päätöksiä.

Tuen tarpeiden arviointi ja tarvittavan tuen antaminen kuuluvat kaikkiin kasvatus- ja opetustilanteisiin. Tuki järjestetään esiopetuksen opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Huoltajan ja lapsen kanssa tehdään tiivistä yhteistyötä. Yleisen tuen aikana lapsen tuen tarpeisiin vastataan käyttämällä esimerkiksi hänen yksilöllisiin tarpeisiinsa soveltuvia materiaaleja ja välineitä, esiopetukseen soveltuvia opetusohjelmia ja osa-aikaista erityisopetusta. Oppimissuunnitelmaa voidaan käyttää yleisen tuen aikana.

Esiopetuksen yleinen tuki Sipoossa

Yleisen tuen tasolla käytetään järjestelyjä, joissa ryhmiä pienennetään sekä muodostetaan uudenlaisia ryhmäkoonpanoja joustavasti. Opetuksen eriyttäminen yhtenä yleisen tuen muotona on hyvin tärkeää, jotta jokainen lapsi saisi omalle kehitystasolleen sopivaa toimintaa. Joustava ryhmittely tukee lapsen osaamistasoa. Erityisopettajaresurssia painotetaan esi- ja alkuopetukseen varhaisen puuttumisen varmistamiseksi. Järjestelyissä pyritään siihen, että samalla erityisopettajalla olisi vastuullaan tuen antaminen sekä esi- että alkuopetuksessa.

Käytännössä erityisopettaja ottaa lapsia yksilö- ja pienryhmäohjaukseen sekä osallistuu yhä enenevässä määrin samanaikaisopetuksessa ryhmätilanteisiin. Samanaikaisopetusta toteutetaan yhä enemmän myös luokanopettajien ja esiopettajien välillä. Erilaisilla ryhmittelyillä ja jakotuntien käyttöön otolla luodaan uusia ja joustavampia eriyttämismahdollisuuksia. Muita esimerkkejä tukimuodoista yleisellä tasolla on selkeä toiminnan strukturointi, apuvälineiden, kuten kuvien käyttö, sekä eriyttävä lisämateriaali.

Esi- ja perusopetuksen välisellä yhteistyöllä autetaan lapsen joustavaa siirtymistä kouluun. Yhteistyö on Sipoossa aluesidonnaista ja siitä on tarkempi kuvaus yksikkökohtaisissa työsuunnitelmissa. Kouluissa valittu yhdysopettaja/yhdysopettajat tekevät alueen esiopetuksesta vastaavien kanssa yhteistyösuunnitelman kullekin lukuvuodelle. Esikoululaiset vierailevat koulussa lukuvuoden aikana oman opettajansa kanssa. Muita yhteistyömuotoja voivat olla esimerkiksi koulun tilojen käyttö esiopetuksessa, kummiluokkatoiminta sekä yhteiset tapahtumat.

Jos lapsen oppiminen ei kuitenkaan etene toivotulla tavalla, tehdään pedagoginen arvio, joka käsitellään moniammatillisesti ja jonka pohjalta suunnitellaan tehostetun tuen määrä ja muodot. Kaikki toiminta tehdään yhteistyössä vanhempien kanssa.

Kaikilla 0-9 vuosiluokilla järjestetään kunnan yhteisesti ja esikoulu/koulukohtaisesti sovitulla tavalla erilaisia oppimisvalmiuksia ja – taitoja kartoittavia testejä ja seulontoja. Kuntatason linjaukset testien ja seulontojen osalta käyvät ilmi Kopo.- käsikirjasta.

Huoltajatapaamiset ja annettu tuki dokumentoidaan Wilmaan muistioon lapsen/oppilaan omalle sivulle Tuki- välilehdelle. Tapaamisissa osallistujille kerrotaan, että Sipoossa asiat kirjataan Wilman muistioon ja siihen laitetaan luku-oikeus paitsi kaikille osallistuneille, myös päiväkodinjohtajille/rehtoreille, jotta opetuksen järjestämisen kannalta tärkeät tiedot ovat käytettävissä myös mahdollisten opettajavaihdosten jälkeen.

Lasten/Oppilaiden tuen tarpeen kartoittamiseksi koulussa tarkistetaan päiväkodinjohtajan/rehtorin johdolla tai muulla sovitulla tavalla syksyllä hyvissä ajoin (ennen virallista tilastointipäivää), että kaikki asianosaiset ovat tietoisia kunkin lapsen/oppilaan tuen tarpeesta ja määrittelystä

tuen tasosta (yleinen, tehostettu ja erityinen tuki) ja tuen taso on asianmukaisesti merkitty Primukseen. Kasvun ja oppimisen/Oppimisen tuen ja opetusjärjestelyjen kartoittamiseksi voidaan käydä lapsi/oppilas- tai esikouluryhmä/luokkakohdaiset kolmiportaisen tuen (Kopo) käsittelyt. Esikoulussa/ Koulussa sovitusta käytänteistä tiedotetaan huoltajille sekä Wilmassa että erilaisissa tapaamisissa mm. vanhempainilloissa. Oppilashuollolliset asiat käsitellään erikseen lapsen/ oppilaan ja huoltajan luvalla siten, kun niistä on säädetty.

20. Tehostettu tuki

Lapselle, joka tarvitsee säännöllistä tukea tai samanaikaisesti useita tukimuotoja, on pedagogiseen arvioon perustuen annettava tehostettua tukea hänelle laaditun oppimissuunnitelman mukaisesti. Tehostettua tukea annetaan silloin, kun yleinen tuki ei riitä, niin kauan kuin lapsi sitä tarvitsee. Lapsen tehostettu tuki suunnitellaan kokonaisuutena. Se on luonteeltaan vahvempaa ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Lapsi tarvitsee yleensä myös useampia tukimuotoja. Tehostetun tuen aikana voidaan käyttää kaikkia esiopetuksen tukimuotoja lukuun ottamatta erityisen tuen päätöksen perusteella annettavaa erityisopetusta.

Tuki järjestetään opettajien ja muun henkilöstön yhteistyönä. Opettaja antaa palautetta lapselle ja huoltajalle lapsen edistymisestä sekä kuuntelee ja ottaa huomioon heidän näkemyksensä asiasta. Opettaja seuraa lapsen oppimista ja hyvinvointia säännöllisesti yhteistyössä huoltajan kanssa tehostetun tuen aikana. Mikäli arvioinnin perusteella todetaan tuen tarpeen muuttuneen tai annettu tuki ei hyödytä lasta, päivitetään oppimissuunnitelma vastaamaan uutta tilannetta.

Tehostettua tukea annetaan pääsääntöisesti esiopetuksen loppuun saakka. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen päätöksen tekeminen esiopetuksen aikana tehostettua tukea saavalle lapselle on harvoin tarpeen.

Pedagoginen arvio

Tehostetun tuen aloittaminen perustuu pedagogiseen arvioon. Kirjallisessa pedagogisessa arvioissa kuvataan

- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilanne esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama yleinen tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen kiinnostuksen kohteet, kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio tehostetun tuen tarpeesta.

Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta. Opettaja tai opettajat laativat yhdessä kirjallisen pedagogisen arvion. Tarvittaessa arvion laatimisessa käytetään muita asiantuntijoita. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Tehostetun tuen aloittaminen, järjestäminen ja tarvittaessa palaaminen takaisin yleisen tuen piiriin, käsitellään pedagogiseen arvioon perustuen moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Tähän käsittelyyn ei tarvita huoltajan suostumusta. Käsittelyä koskevat tiedot kirjataan opetuksen järjestäjän päättämällä tavalla, esimerkiksi kirjallisesti laadittuun pedagogiseen arvioon.

Oppimissuunnitelma tehostetun tuen aikana

Tehostetun tuen aikana lapselle järjestettävä tuki kirjataan lapsen oppimissuunnitelmaan. Oppimissuunnitelma on hyväksyttyyn opetussuunnitelmaan perustuva suunnitelma lapsen kasvun ja oppimisen tavoitteista, tarvittavista opetusjärjestelyistä sekä lapsen tarvitsemasta tuesta ja ohjauksesta.

Tavoitteena on turvata lapsen edellytykset saavuttaa hänelle asetetut tavoitteet. Tehostettua tukea varten tehtävä oppimissuunnitelma perustuu pedagogisessa arvioissa tuotettuun tietoon. Oppimissuunnitelma on laadittava, ellei siihen ole ilmeistä estettä, yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Oppimissuunnitelman laatimisen yhteydessä sovitaan tavoitteiden toteutumisen seurannasta ja suunnitelman tarkistamisen

aikataulusta. Lisäksi oppimissuunnitelma tarkistetaan vastaamaan tuen tarvetta aina lapsen tilanteen muuttuessa.

Tehostettua tukea varten laadittavan oppimissuunnitelman tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet
- lapsen oppimiseen, työskentely- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava osa-aikainen erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- esiopetukseen osallistumisen edellyttämät perusopetuslain mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa

Tuen seuranta ja arviointi

- oppimissuunnitelman tavoitteiden toteutumisen seuranta, toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- oppimissuunnitelman tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Oppimissuunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia.

-----

21. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan niille lapsille, joiden kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu riittävästi muuten. Lapsen edellytykset ovat voineet heikentyä esimerkiksi vamman tai vakavan sairauden vuoksi. Erityisen tuen tehtävänä on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista kasvun ja oppimisen tukea sekä edistää hänen oppimisedellytyksiään. Myös erityistä tukea saavan lapsen on saatava kokea onnistumisen ja oppimisen iloa. Näin vahvistetaan hänen itsetuntoaan ja oppimismotivaatiotaan.

Lapsen erityisestä tuesta voidaan päättää joko esiopetuksen aikana tai ennen esi- tai perusopetuksen alkamista. Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamman, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön taikka muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten.

Erityinen tuki muodostuu erityisopetuksesta ja muusta lapsen tarvitsemasta, perusopetuslain mukaan annettavasta tuesta. Erityisopetus ja lapsen saama muu tuki muodostavat järjestelmällisen kokonaisuuden. Käytettävissä ovat kaikki perusopetuslain mukaiset tukimuodot. Opetuksen järjestäjä huolehtii, että erityisen tuen toteuttamisessa on käytettävissä erityispedagogista osaamista.

Sellaiselle lapselle, jolle on tehty erityisen tuen päätös, annetaan erityisopetusta hänelle laaditun henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman mukaisesti. Erityisopetukseen sisältyvillä pedagogisilla ratkaisuilla pyritään ensisijaisesti turvaamaan lapsen oppiminen. Pedagogiset ratkaisut voivat liittyä esimerkiksi opetukseen ja työtapoihin tai valittaviin materiaaleihin ja välineisiin.

Oppimista tukevien erityisopetuksen pedagogisten ratkaisujen lisäksi erityistä tukea saavalla lapsella on oikeus myös muuhun esiopetuksen tukeen. Tällaista muuta tukea ovat esimerkiksi, yksilökohtainen oppilashuolto, tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä erityiset apuvälineet.

Pedagoginen selvitys

Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä esiopetuksen järjestäjän on tehtävä lapsesta pedagoginen selvitys. Opetuksen järjestäjän päättämä toimitus, viranhaltija tai työntekijä hankkii

- lapsen esiopetuksesta vastaavilta opettajilta kirjallisen selvityksen lapsen oppimisen etenemisestä
- oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa moniammatillisena yhteistyönä tehdyn kirjallisen selvityksen lapsen saamasta tehostetusta tuesta ja lapsen kokonaistilanteesta.

Näiden kahden selvityksen perusteella esiopetuksen järjestäjä tekee arvion lapsen erityisen tuen tarpeesta. Selvitysten ja niiden pohjalta laaditun arvion muodostamaa kokonaisuutta kutsutaan pedagogiseksi selvitykseksi.

Kirjallisessa pedagogisessa selvityksessä kuvataan

- lapsen oppimisen eteneminen
- lapsen kasvun ja oppimisen kokonaistilannetta esiopetuksen henkilöstön, huoltajan ja lapsen näkökulmista
- lapsen saama tehostettu tuki ja arvio eri tukimuotojen vaikutuksista
- lapsen vahvuudet ja kiinnostuksen kohteet, oppimisvalmiudet sekä lapsen kehitykseen ja oppimiseen liittyvät erityistarpeet
- arvio siitä, millaisilla pedagogisilla, oppimisympäristöön liittyvillä, ohjauksellisilla, oppilashuollollisilla tai muilla tukijärjestelyillä lasta voidaan tukea
- arvio erityisen tuen tarpeesta.

Pedagogisen selvityksen laatimisessa hyödynnetään lapsesta mahdollisesti aiemmin laadittua pedagogista arviota ja lapsen oppimissuunnitelmaa. Yhteistyö lapsen ja huoltajan kanssa on

tärkeää sekä lapsen tarpeiden selvittämisen että tuen suunnittelun ja onnistuneen toteuttamisen kannalta.

Pedagogisen selvityksen lisäksi erityisen tuen päätöksen valmistelemiseksi tulee tarvittaessa hankkia muita lausuntoja, kuten psykologinen tai lääketieteellinen lausunto tai vastaava sosiaalinen selvitys. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla.

Erityisen tuen päätös

Erityisen tuen antamiseksi esiopetuksen järjestäjän tulee tehdä kirjallinen päätös. Ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä opetuksen järjestäjän on kuultava lasta ja huoltajaa. Päätös tehdään hallintolain mukaisesti. Erityisen tuen päätöksessä tulee päättää lapsen pääsääntöinen opetusryhmä, mahdolliset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut tarvittavat palvelut sekä tarvittaessa lapsen esiopetuksen poikkeava järjestäminen. Päätökseen on liitettävä valitusosoitus, koska huoltajat voivat hakea siihen muutosta valittamalla. Päätös on aina perusteltava. Päätöksen perustelut sisältyvät yleensä pedagogiseen selvitykseen ja mahdollisiin lausuntoihin.

Erityisen tuen päätös voidaan tehdä ennen esi- tai perusopetuksen alkamista tai esi- tai perusopetuksen aikana ilman sitä edeltävää pedagogista selvitystä ja oppimisen tehostetun tuen antamista, jos psykologisen tai lääketieteellisen arvion perusteella ilmenee, että lapsen opetusta ei vamma, sairauden, kehityksessä viivästymisen tai tunne-elämän häiriön tai muun vastaavan erityisen syyn vuoksi voida antaa muuten. Yleensä erityisen tuen päätös tehdään aikaisintaan esiopetuksen alkaessa. Ainoastaan pidennettyä oppivelvollisuutta tarvitsevalle lapselle se tulee tehdä viisivuotiaana. Jos erityisen tuen päätös tehdään esiopetuksen aikana ilman tehostetun tuen antamista, tulee sen perustua lapsen tilanteen uudelleen arviointiin esimerkiksi onnettomuuden tai vakavan sairauden seurauksena.

Perusopetuslain mukaan erityisen tuen tarpeellisuus tarkistetaan aina lapsen tuen tarpeen muuttuessa sellaisissa asioissa, joista päätetään erityisen tuen päätöksessä. Tarkistaminen esiopetuksen aikana tarkoittaa yleensä jonkin erityisen tuen päätöksessä määrätyn asian muuttamista. Tällaisia ovat esimerkiksi muutos avustajapalvelussa tai erityisissä apuvälineissä. Tarkistamista varten lapsesta tehdään uusi pedagoginen selvitys. Mikäli lapsi ei enää tarvitse erityistä tukea, tulee tuen lopettamisesta tehdä päätös. Tällöin lapselle ryhdytään antamaan tehostettua tukea. Koska tuen vaikutuksia ei voida yleensä todeta lyhyessä ajassa, erityisen tuen lopettaminen esiopetuksen aikana on harvinaista.

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

Erityistä tukea koskevan päätöksen toimeenpanemiseksi lapselle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS). Suunnitelmasta tulee ilmetä lapsen erityistä tukea koskevan päätöksen mukaisen opetuksen ja muun tuen antaminen. Se on kirjallinen suunnitelma lapsen esiopetuksen ja oppimisen tavoitteista, sisällöistä, käytettävistä pedagogisista menetelmistä ja lapsen tarvitsemasta tuesta.

Erityistä tukea varten tehtävä HOJKS perustuu pedagogisessa selvityksessä tuotettuun tietoon. Henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevan suunnitelman laatimisessa hyödynnetään lapselle mahdollisesti aiemmin laadittua oppimissuunnitelmaa. Mikäli lapsella on varhaiskasvatussuunnitelma, kuntoutussuunnitelma tai muita lapsen esiopetuksen toteuttamista tukevia suunnitelmia, hyödynnetään niitä huoltajan luvalla. Lapsen opettajat laativat suunnitelman yhteistyössä lapsen ja huoltajan kanssa, ellei siihen ole ilmeistä estettä. Laatimiseen osallistuvat tarvittaessa myös muut asiantuntijat.

Erityistä tukea varten laadittavan HOJKSin tulee sisältää seuraavat tiedot sen mukaan kuin lapsen esiopetuksen ja tuen järjestäminen edellyttää:

Lapsen hyvinvointiin, kasvuun ja oppimisen liittyvät tavoitteet

- lapsen näkemys tavoitteistaan ja kiinnostuksen kohteistaan
- lapsen kasvuun ja oppimiseen liittyvät vahvuudet, oppimisvalmiudet ja erityistarpeet

- lapsen oppimiseen, työskentelytaitoihin sekä kehitykseen liittyvät tavoitteet, kuten tiedolliset, sosiaaliset, motoriset, kielelliset ja emotionaaliset tavoitteet

Pedagogiset ratkaisut

- oppimisympäristöihin liittyvät ratkaisut
- lapsen tukeen liittyvät ratkaisut, kuten joustavat ryhmittelyt, samanaikaisopetus, opetusmenetelmät, työskentelytavat ja kommunikointitavat
- lapselle tarjottava erityisopetus
- lapsen ohjaukseen liittyvät tavoitteet ja toimenpiteet

Tuen edellyttämä yhteistyö ja palvelut

- oppilashuollon ja muiden asiantuntijoiden antama tuki ja eri toimijoiden vastuunjako
- erityistä tukea koskevan päätöksen mukaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut, erityiset apuvälineet sekä eri toimijoiden vastuunjako
- yhteistyön toteuttaminen lapsen ja huoltajan kanssa, huoltajan tarjoama tuki
- lapsen mahdollinen osallistuminen muuhun varhaiskasvatukseen ja kuvaus yhteistyöstä toiminnan järjestäjän kanssa
- kuvaus lapsen esiopetuksen kuljetusten järjestelyistä ja vastuista sekä kuljetusta odottavan lapsen ohjatusta toiminnasta ja valvonnasta

Tuen seuranta ja arviointi

- lapsen ja huoltajan kanssa yhdessä tehtävä arvio lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen kokonaistilanteesta
- HOJKSin tavoitteiden toteutumisen seuranta ja toimenpiteiden vaikuttavuuden arviointi sekä arviointiajankohdat
- HOJKSin tarkistaminen ja sen ajankohta
- suunnitelman laatimiseen osallistuneet henkilöt

Henkilökohtaisessa opetuksen järjestämistä koskevassa suunnitelmassa ei kuvata lapsen henkilökohtaisia ominaisuuksia. HOJKSiin voidaan liittää huoltajan antamat yksilöidyt tiedonsiirtoluvat.

HOJKS tulee tarkistaa tarvittaessa, kuitenkin vähintään kerran lukuvuodessa, lapsen tarpeiden mukaiseksi. Sitä muutetaan aina lapsen tuen tarpeen tai opetuksen tavoitteiden muuttuessa. Jos erityisen tuen antaminen päätetään lopettaa, lapselle laaditaan oppimissuunnitelma tehostetun tuen antamiseksi.

Pidennetty oppivelvollisuus

Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, alkaa oppivelvollisuus vuotta perusopetuslaissa säädettyä aikaisemmin. Oppivelvollisuus päättyy, kun perusopetuksen oppimäärä on suoritettu tai kun pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevan oppilaan oppivelvollisuuden alkamisesta on kulunut 11 vuotta. Esiopetus voi pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalle lapselle annettavassa esiopetuksessa kestää yhden tai kaksi vuotta. Tarkoitus on vahvistaa lapsen valmiuksia niin, että hän selviytyisi opiskelustaan perusopetuksessa mahdollisimman hyvin.

Pidennetyt oppivelvollisuuden piiriin kuuluvat vaikeasti vammaiset lapset. Myös vaikea sairaus voi olla syynä pidennettyyn oppivelvollisuuteen. Päätös pidennetyistä oppivelvollisuudesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Lapselle tehdään tällöin myös päätös erityisestä tuesta. Lapselle laaditaan HOJKS esiopetuksen alkaessa. Lapsella on oppivelvollisuuden alkamista edeltävänä vuonna oikeus saada esiopetusta. Pidennetyt oppivelvollisuuden piirissä olevalla lapsella tämä oikeus esiopetukseen alkaa sen vuoden syyslukukauden alussa, jolloin lapsi täyttää viisi vuotta. Päätös oppivelvollisuuden pidentämisestä tarvitaan ennen esiopetuksen alkua, jotta oikeus siihen voi toteutua.

Lapsen ohjautuminen riittävän varhain tuen piiriin edellyttää yhteistyötä eri hallintokuntien välillä. Lapsen huoltajalle tulee antaa ajoissa tietoa pidennetyin oppivelvollisuuden eri vaihtoehdoista ja valinnan vaikutuksista. Huoltaja päättää, osallistuuko lapsi oppivelvollisuutta edeltävään esiopetukseen. Esiopetuksen kesto ja perusopetuksen aloittaminen tulee suunnitella lapsen edistymisen, tuen tarpeen ja kokonaistilanteen perusteella.

Pidennetyin oppivelvollisuuden piirissä olevien lasten esiopetus voidaan järjestää vaihtoehtoisesti kolmella eri tavalla:

- Lapsi aloittaa oppivelvollisuutta edeltävässä esiopetuksessa sinä vuonna, kun hän täyttää viisi vuotta, jatkaa toisen vuoden oppivelvollisuuden suorittamiseen kuuluvassa esiopetuksessa ja aloittaa tämän jälkeen perusopetuksen.
  - Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa yhden vuoden, minkä jälkeen hän aloittaa perusopetuksen.
  - Lapsi aloittaa pidennettyyn oppivelvollisuuteen kuuluvan esiopetuksen sinä vuonna, kun hän täyttää kuusi vuotta ja opiskelee esiopetuksessa kaksi vuotta. Tällöin lapsi aloittaa perusopetuksen vuotta säädettyä myöhemmin eli sinä vuonna, kun hän täyttää 8 vuotta. Perusopetuksen myöhemmästä aloittamisesta on tehtävä erillinen hallintopäätös.
-

22. Perusopetuslaissa säädetyt tukimuodot

Osa-aikainen erityisopetus

Lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai koulunkäynnissään, on oikeus saada osa-aikaista erityisopetusta muun esiopetuksen ohessa. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan lapsille, joilla on esimerkiksi kielellisiin, matemaattisiin tai motorisiin taitoihin liittyviä vaikeuksia, vaikeuksia oman toiminnan ohjauksessa, tarkkaavaisuudessa tai vuorovaikutustaidoissa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteena on vahvistaa lapsen oppimisedellytyksiä ja ehkäistä kehityksen ja oppimisen vaikeuksia. Osa-aikaista erityisopetusta annetaan kaikilla tuen tasoilla.

Osa-aikaista erityisopetusta annetaan joustavin järjestelyin samanaikaisopetuksena, pienryhmässä tai yksilöopetuksena. Osa-aikaisen erityisopetuksen toteuttamistavoista esiopetuksessa tiedotetaan kaikille huoltajille. Sen toteuttamista suunnitellaan ja sen tarvetta ja vaikutuksia arvioidaan opettajien keskinäisenä yhteistyönä sekä yhdessä lapsen ja huoltajan kanssa. Osa-aikaisen erityisopetuksen tavoitteet ja sisällöt nivelletään lapsen saamaan muuhun opetukseen.

Opetukseen osallistumisen edellyttämät palvelut ja erityiset apuvälineet

Lapsella on oikeus saada maksutta opetukseen osallistumisen edellyttämät tulkitsemis- ja avustajapalvelut, muut opetuspalvelut ja erityiset apuvälineet kaikilla tuen tasoilla. Tarkoituksena on turvata lapselle kasvun ja oppimisen perusedellytykset, esteettömyys ja mahdollisuus vuorovaikutukseen kaikissa oppimisympäristöissä.

Lapselle järjestetään tarvittaessa tulkitsemista esimerkiksi kuulovamman tai kielellisen erityisvaikeuden takia. Hän voi tarvita myös puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiokeinoja, kuten erilaisia symbolijärjestelmiä. Viittomakieltä käyttävien lasten kommunikaation tukena voidaan tarvittaessa käyttää viittomakielen tulkkia tai viittomakielentaitoista avustajaa. Eriasteisesti kuulovammaisten lasten kohdalla tulkkauksen menetelmä saattaa olla myös jokin muu kuin viittomakielen tulkkaus. Lapsen kielellisen erityisvaikeuden takia käytetään puhevammaisten tulkkia tai puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä hallitsevaa avustajaa. Myös opettaja voi tukea lasta kommunikoinnissa viittomien tai muiden symbolien avulla.

Avustajan antama tuki edistää lapsen itsenäistä selviytymistä ja omatoimisuutta sekä myönteisen itsetunnon kehittymistä. Avustajan antama tuki voidaan suunnata yksittäiselle lapselle tai opetusryhmälle. Opettajan tehtävänä on suunnitella, opettaa, antaa tukea sekä arvioida lapsen ja koko ryhmän oppimista ja työskentelyä. Avustaja ohjaa ja tukee lasta päivittäisissä tilanteissa ja tehtävien suorittamisessa opettajan tai muiden tuen ammattihenkilöiden ohjeiden mukaisesti. Opettajat ja avustajat suunnittelevat ja arvioivat työtään yhdessä sekä tarvittaessa esiopetuksen muun henkilöstön kanssa.

Eryisten apuvälineiden tarve voi liittyä näkemiseen, kuulemiseen, liikkumiseen tai muuhun fyysiseen tarpeeseen. Se voi liittyä myös oppimisen erityistarpeisiin. Tällöin käytetään esimerkiksi erilaisia tietoteknisiä sovelluksia, äänikirjoja, matematiikan havainnollistamisen välineitä tai keskittymistä tukevia apuvälineitä. Lapsen kanssa työskentelevät perehtyvät riittävästi opetukseen osallistumisen edellyttämien apuvälineiden käyttöön sekä ohjaavat lasta ja huoltajaa näiden käytössä yhteistyössä tuen muiden ammattihenkilöiden kanssa. Apuvälineitä käytetään suunnitelmallisesti, niiden käyttöä ja tarvetta arvioidaan säännöllisesti.

Lapsen kanssa työskentelevät suunnittelevat yhdessä opetukseen osallistumisen edellyttämien palvelujen ja apuvälineiden käytön eri oppimistilanteissa hyödyntäen tarvittaessa muita asiantuntijoita. Lapsen tukeminen voi edellyttää erityisosaamista, jota esiopetusyksikön omalla henkilöstöllä ei ole riittävästi. Tällöin hyödynnetään esimerkiksi oppimis- ja ohjauskeskusten lapsille tarjoamia palveluja ja henkilöstölle suunnattua koulutusta ja konsultaatiota.

Opetuksen järjestäjä päättää tulkitsemis- ja avustajapalveluista sekä muista opetuspalveluista ja erityisistä apuvälineistä. Lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve ja määrä arvioidaan

lapsen opettajien ja oppilashuollon henkilöstön yhteistyönä hyödyntäen lapsen ja huoltajan antamia tietoja sekä mahdollisten esiopetuksen ulkopuolisten asiantuntijoiden lausuntoja. Tehostettua tukea saavan lapsen palveluiden ja apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa arviossa. Erityistä tukea saavan lapsen palveluiden ja erityisten apuvälineiden tarve arvioidaan pedagogisessa selvityksessä ja niistä päätetään erityisen tuen päätöksessä. Yleistä ja tehostettua tukea saavalle lapselle tehdään lapsen tarvitsemista palveluista ja erityisistä apuvälineistä hallintopäätös. Palveluiden ja apuvälineiden käyttö kuvataan oppimissuunnitelmassa tai HOJKSissa.

-----

23. Oppilashuolto

Oppilashuolto

Perusopetuksen oppilashuollosta ja siihen liittyvistä suunnitelmista säädetään myös oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Tämän lain mukaan oppilashuollon tarkoituksena on:

- 1) edistää lasten/oppilaiden oppimista, terveyttä ja hyvinvointia sekä osallisuutta ja ehkäistä ongelmien syntymistä
- 2) edistää esiopetustyhteisön /kouluyhteisön ja esiopetusympäristön /kouluympäristön hyvinvointia, terveellisyttä ja turvallisuutta, esteettömyyttä, yhteisöllistä toimintaa sekä kodin ja esiopetustyksikön /koulun välistä yhteistyötä
- 3) turvata varhainen tuki sitä tarvitseville
- 4) turvata lasten/oppilaiden tarvitsemien oppilashuoltopalvelujen yhdenvertainen saatavuus ja laatu
- 5) vahvistaa opiskeluhuollon toteuttamista ja johtamista toiminnallisena kokonaisuutena ja monialaisena yhteistyönä.

Lasten ja nuorten kehitysympäristön ja esiopetuksen toimintaympäristön muuttuessa oppilashuollosta on tullut yhä tärkeämpi osa esiopetustyksikön/koulun perustoimintaa. Oppilashuolto liittyy läheisesti esiopetustyksikön/koulun kasvatus- ja opetustehtävään. Esiopetustyksikössä/koulussa oppilashuolto on kaikkien esiopetustyhteisössä/kouluyhteisössä työskentelevien ja oppilashuoltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä. Oppilashuoltoon sisältyvät opetuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut.

Lapsella on oikeus saada maksutta sellainen oppilashuolto, jota opetukseen osallistuminen edellyttää. Oppilashuollolla tarkoitetaan lapsen hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetustyhteisössä/kouluyhteisössä. Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetustyhteisöä/kouluyhteisöä tukevana yhteisöllisenä oppilashuoltona. Tämän lisäksi lapsilla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen oppilashuoltoon. Monialainen yhteistyö on oppilashuollossa keskeistä. Oppilashuoltotyötä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen ja huoltajaan sekä heidän osallisuutensa tukeminen. Oppilashuoltotyössä otetaan huomioon lapsen edun ensisijaisuus (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989).

Oppilashuolto Sipoossa

Sipoon esiopetuksessa toteutetaan opetussuunnitelman mukaista oppilashuoltoa. Oppilashuolto kuuluu esiopetuksen henkilöstön kasvatus- ja opetustehtävään. Esiopetustyksikön yhteisöllistä oppilashuoltotyötä johtaa päiväkodinjohhtaja/rehtori. Oppilashuollon palveluja ovat koulupsykologi- ja koulukuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut. Näiden asiantuntijoiden tehtävät liittyvät niin yksilöön, yhteisöön kuin yhteistyöhön kotien sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa. Eri ammattiryhmiin kuuluvien työntekijöiden keskinäinen konsultaatio on tärkeä työmenetelmä oppilashuollossa.

Palveluja tarjotaan lapsille ja huoltajille siten, että ne ovat helposti saatavilla: Sipoossa koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuollon palvelut ovat esiopetustyksiköiden käytettävissä. Esiopetuksen henkilöstön on mahdollista myös konsultoida oppilashuollon työntekijöitä.

Oppilashuoltoryhmät Sipoossa - oppilashuollon ohjausryhmä, yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät, tapauskohtaiset asiantuntijaryhmät

Opetuksen järjestäjä asettaa oppilashuollon ohjausryhmän ja yksikkökohtaiset oppilashuoltoryhmät. Yksittäistä lasta koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisesti koottavassa

asiantuntijaryhmässä. Jokaisella kolmella ryhmällä on omat tehtävät ja niiden perusteella määräytyvä kokoonpano. Kaikki oppilashuoltoryhmät ovat monialaisia.

Sipoon oppilashuollon ohjausryhmä vastaa kunnan oppilashuollon yleisestä suunnittelusta, kehittämisestä, ohjauksesta ja arvioinnista. Oppilashuolto järjestetään monialaisessa yhteistyössä opetustoimen ja sosiaali- ja terveystoimen kanssa siten, että siitä muodostuu toimiva ja yhtenäinen kokonaisuus. Ryhmän puheenjohtajana toimii johtava viranhaltija koulutuspalveluista (sivistysjohtaja, opetusjohtaja tai johtava koulupsykologi). Ryhmän jäsenet edustavat terveydenhuoltoa, sosiaalitoimen lasten, nuorten ja perheiden palveluja, varhaiskasvatusta, oppilashuollon palveluja, rehtoreita ja erityisopetusta.

Jokaisessa Sipoon esiopetusyksikössä toimii oppilashuoltoryhmä, joka vastaa oppilashuollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Ryhmän keskeinen tehtävä on esiopetusyhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Ryhmä kokoontuu säännöllisesti ja laatii yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman.

Esiopetusyksikön oppilashuoltoryhmä on monialainen ja sitä johtaa päiväkodinjohtaja/rehtori tai apulaisrehtori. Ryhmään kuuluvat henkilöstön, lasten ja huoltajien edustajat sekä tarvittaessa oppilashuollon edustajia. Oppilashuoltoryhmä voi tarvittaessa kuulla asiantuntijoita. Ryhmän kokoonpano vaihtelee Sipoon esiopetusyksiköissä, koska esiopetusyksiköiden koko ja tarpeet ovat erilaisia.

Yksittäistä lasta tai lapsiryhmää koskevat asiat käsitellään tapauskohtaisissa asiantuntijaryhmissä. Asiantuntijaryhmä kootaan yksittäisen lapsen tai lapsiryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Myös huoltaja voivat pyytää asiantuntijaryhmän kokoamista. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan. Jäsenten nimeäminen edellyttää huoltajan suostumusta. Huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai lapsen läheisiä. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön. Ryhmän jäsenillä on lisäksi oikeus pyytää neuvoa lapsen asiassa tarpeelliseksi katsomiltaan asiantuntijoilta.

Yksittäistä lasta koskevan asian käsittelystä asiantuntijaryhmässä laaditaan oppilashuoltokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö kirjaa yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot oppilashuoltokertomukseen. Kirjauksia voivat tehdä myös muut asiantuntijaryhmän jäsenet. Kertomus laaditaan jatkuvaan muotoon, joka etenee aikajärjestyksessä. Kertomukseen kirjataan oppilashuoltolain § 20 säädetyt asiat. Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta/oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin.

Esiopetusyksikössä voi edellisten lisäksi olla pedagoginen ryhmä, jonka tehtävänä on käsitellä kolmivaiheisen tuen pedagogisia asiakirjoja ja niihin liittyviä prosesseja. Tätä ryhmää johtaa rehtori, apulaisrehtori tai opetusjohtajan nimeämä viranhaltija.

Yhteisöllinen oppilashuolto

Oppilashuolto on tärkeä osa esiopetuksen toimintakulttuuria. Yhteisöllisessä oppilashuoltotyössä seurataan, arvioidaan ja kehitetään koko esiopetusyhteisön/kouluuyhteisön ja lapsi-/oppilasryhmien hyvinvointia. Lisäksi huolehditaan esiopetusympäristön/kouluympäristön terveellisyydestä, turvallisuudesta ja esteettömyydestä. Yhteisöllisten toimintatapojen kehittämisessä tehdään yhteistyötä lasten, huoltajien sekä lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien viranomaisten ja toimijoiden kanssa.

Lasten ja huoltajien osallisuus ja kuulluksi tuleminen on yhteisöllisessä oppilashuollossa tärkeää ja hyvinvointia vahvistavaa. Oppilashuolto luo yhteisössä edellytyksiä yhteenkuuluvuudelle, huolenpidolle ja avoimelle vuorovaikutukselle. Osallisuutta lisäävät toimintatavat edesauttavat myös ongelmien ennalta ehkäisyä, niiden varhaista tunnistamista ja tarvittavan tuen järjestämistä.

Lapsella on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen turvallisuus. Suunnitelma lapsen suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on osa yksikkökohtaista oppilashuoltosuunnitelmaa.

Yksilökohtainen oppilashuolto

Yksilökohtaisella oppilashuollolla tarkoitetaan lapselle annettavia kouluterveydenhuollon palveluja, oppilashuollon psykologi- ja kuraattoripalveluja sekä yksittäistä lasta/oppilasta koskevaa monialaista oppilashuoltoa.

Yksilökohtaisen oppilashuollon tavoitteena on seurata ja edistää lapsen kokonaisvaltaista kehitystä, terveyttä, hyvinvointia ja oppimista. Tärkeätä on myös varhaisen tuen turvaaminen ja ongelmien ehkäisy. Lasten yksilölliset edellytykset, voimavarat ja tarpeet otetaan huomioon sekä oppilashuollon tuen rakentamisessa että esiopetuksen arjessa.

Yksilökohtainen oppilashuolto perustuu huoltajan suostumukseen. Huoltajan osallisuutta tuetaan ja mielipiteitä kuullaan lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon toteuttamisessa. Lapsen osallisuus, omat toivomukset ja mielipiteet otetaan huomioon häntä koskevissa toimenpiteissä ja ratkaisuisissa hänen ikänsä, kehitystasonsa ja muiden henkilökohtaisten edellytystensä mukaisesti. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista. Oppilashuoltotyössä noudatetaan tietojen luovuttamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

Oppilashuoltokertomukset sekä muut oppilashuollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä lasta koskevat asiakirjat tallennetaan oppilashuoltorekisteriin. Rekisteriin kirjataan myös mahdollinen tietojen luovuttaminen ja sen peruste. Opetuksen järjestäjä vastaa henkilötietojen käsittelystä ja ylläpitää edellä mainittua rekisteriä. Oppilashuoltorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä lasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Kouluterveydenhuollon henkilöstö ja koulupsykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetysti potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti oppilashuollon kuraattorit kirjaavat asiakastiedot kuraattorin asiakaskertomukseen.

Lapsen yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseen ja toteuttamiseen osallistuvilla on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä oppilashuollosta vastaavalle viranomaiselle sellaiset tiedot, jotka ovat välttämättömiä yksilökohtaisen oppilashuollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Lisäksi heillä on oikeus saada ja luovuttaa toisilleen sekä lapsen opettajalle, päiväkodinjohtajalle/rehtorille ja opetuksen järjestäjälle lapsen opetuksen asianmukaisen järjestämisen edellyttämät välttämättömät tiedot. Vaikka tiedon luovuttamiselle olisikin edellä todettu lain tarkoittama peruste, yhteistyön ja luottamuksen turvaamiseksi pyritään Sipoossa aina ensisijaisesti hankkimaan huoltajan suostumus salassa pidettävän tiedon luovuttamiseen.

Jos lapsi siirtyy toisen opetuksen järjestäjän opetukseen, aikaisemman opetuksen järjestäjän on pyydettävä huoltajan suostumus siihen, että uudelle opetuksen järjestäjälle voidaan siirtää oppilashuollon asiakasrekisteristä sellaiset salassa pidettävät tiedot, jotka ovat tarpeellisia oppilashuollon jatkuvuuden kannalta.

Sen sijaan opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot toimitetaan salassapidon estämättä viipymättä toiselle opetuksen järjestäjälle. Vastaavat tiedot voidaan antaa myös uuden opetuksen järjestäjän pyynnöstä.

Oppilashuoltosuunnitelmat – lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskeva osuus, yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat.

Sipoossa oppilashuollon suunnitelmien kokonaisuus muodostuu kolmesta suunnitelmasta, jotka yhdessä ohjaavat oppilashuollon suunnittelua ja toteutusta. Suunnitelmat valmistellaan monialaisessa yhteistyössä. Suunnitelmat ovat:

- 1) Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma johon kirjataan oppilashuoltoa koskeva osuus
- 2) Sipoon opetussuunnitelmaan sisältyvä kuvaus oppilashuollosta

3) yksikkökohtaiset oppilashuoltosuunnitelmat

Sipoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä muut kunnan lasten ja nuorten hyvinvointia ja turvallisuutta koskevat linjaukset otetaan huomioon valmisteltaessa paikallisen opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevaa osuutta sekä yksikkökohtaisia oppilashuoltosuunnitelmia.

Opetussuunnitelma laaditaan oppilashuollon osalta monialaisena yhteistyönä sosiaali- ja terveysosaston kanssa siten että oppilashuollon ohjausryhmä osallistuu opetussuunnitelman oppilashuoltoa koskevan osuuden laatimiseen. Ohjausryhmä vastaa siitä, että oppilashuoltoa koskeva sisältö on yhdenmukainen opetussuunnitelmassa ja lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa. Ohjausryhmä ohjaa yksikkökohtaisten oppilashuoltosuunnitelmien laatimista.

Opetussuunnitelma vahvistetaan Sipoon suomenkielisessä ja ruotsinkielisessä koulutusjaostossa. Esiopetussyksikkökohtainen/Koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma

Sipoon esiopetussyksiköissä laaditaan oppilashuollon toteuttamista, arviointia ja kehittämistä varten yksikkökohtainen oppilashuoltosuunnitelma. Oppilashuoltosuunnitelma voi olla myös kahden tai useamman esiopetussyksikön tai esiopetuksen ja koulun yhteinen. Suunnitelma tehdään oppilashuollon ohjausryhmän linjausten mukaisesti ja se laaditaan yhteiselle suunnitelmapohjalle, jossa on yksikkökohtaisen oppilashuoltosuunnitelman perusrakenne ja osa suunnitelmaan sisältyvistä asioista. Yhteisiä osuuksia täsmennetään ja täydennetään yksikkökohtaisesti. Näin varmistetaan suunnitelmien riittävä yhdenmukaisuus.

Suunnitelma laaditaan yhteistyössä esiopetuksen henkilöstön, oppilashuollon työntekijöiden, lasten ja huoltajien kanssa. Oppilashuoltosuunnitelmaa laadittaessa sovitaan myös menettelytavoista, joilla esiopetussyksikön henkilöstö, lapset ja huoltajat sekä tarvittavilta osin yhteistyötahot perehdytetään suunnitelmaan. Samalla sovitaan suunnitelmasta tiedottamisesta edellä mainituille.

Suunnitelma tarkistetaan vuoden kuluessa siitä, kun Sipoon lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on tarkistettu. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma hyväksytään kunnanvaltuustossa ja tarkistetaan vähintään kerran neljässä vuodessa.

Sipoossa yksikkökohtaiseen oppilashuoltosuunnitelmaan sisältyvät seuraavat osat:

1. Oppilashuollon kokonaistarve ja käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut

Oppilashuoltosuunnitelmaan sisällytetään arvio käytettävissä olevista oppilashuoltopalveluista, joita ovat kouluterveydenhuolto- sekä psykologi- ja kuraattoripalvelut. Lisäksi suunnitelmassa kuvataan oppilashuollon palveluiden järjestäminen ja sen edellyttämä työn- ja vastuunjako sekä palvelujen toteuttamisessa tarvittava yhteistyö sekä oppilashuollon palveluiden kohdentaminen yksittäisiin lapsiin, yhteisöön ja yhteistyöhön liittyviin tehtäviin sekä oppilashuollon kehittämiseen ja seurantaan.

Sipoossa kaikilla esiopetussyksiköillä on käytettävissä ja nimettynä kouluterveydenhoitaja, koulukuraattori ja koulupsykologi. Kukin esiopetussyksikkö arvioi ja kuvaa, miten käytettävissä olevat oppilashuoltopalvelut vastaavat kokonaistarvetta. Esiopetussyksikkö hyödyntää arvioinnissaan henkilöstöä, oppilashuollon työntekijöitä, lapsia ja huoltajia, asiantuntijoita, lasten terveyttä ja hyvinvointia koskevia seurantatietoja sekä asiakaspalautetta. Lisäksi huomioidaan esiopetusyhteisön ja -ympäristön tarpeet, asuinalueen erityispiirteet sekä tehostettua ja erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä esiopetuksessa.

Esiopetussyksikkö tuo oppilashuoltopalvelun kehittämistarpeet ohjausryhmälle tiedoksi.

2. Yhteisöllinen oppilashuolto ja sen toimintatavat

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksikön yhteisöllisen oppilashuollon kokonaisuus, josta ilmenee yhteisöllisen oppilashuollon järjestäminen ja sen toimintatavat esiopetusyhteisön ja – ympäristön terveellisyys, turvallisuuden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yksikkökohtaisen oppilashuoltoryhmän toimintatavat ja käytännöt,
- oppilashuollon yhteistyö muun varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen kanssa sekä erityisesti esiopetuksen siirtymävaiheissa
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten lasten ja nuorten hyvinvointia edistävien tahojen kanssa yhteisöllisen oppilashuollon kehittämisessä,
- kun esiopetus järjestetään koulussa, otetaan myös esiopetus huomioon kouluympäristön terveellisyyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa
- tapaturmien ehkäiseminen sekä ensiavun järjestäminen ja hoitoonohjaus,
- esiopetuskuljetusten odotusaikoja ja turvallisuutta koskevat ohjeet,
- suunnitelma lasten/oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä
- toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Seuraavassa määritellään kahden viimeksi mainitun suunnitelman tarkempi sisältö:

a. Suunnitelma lasten/oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä laaditaan suunnitelma. Siinä otetaan huomioon sekä lasten keskinäiset että lasten ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet esiopetuksessa.

Suunnitelmassa kuvataan:

- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja siihen puuttuminen,
- edellä mainittujen asioiden käsittely yhteisö-, ryhmä- ja yksilötasolla,
- yksilöllinen tuki, tarvittava hoito, muut toimenpiteet ja jälkiseuranta sekä teon tekijän että sen
- kohteena olevan osalta,
- yhteistyö huoltajien kanssa,
- yhteistyö tarvittavien viranomaisten kanssa,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille sekä
- suunnitelman päivittäminen, seuranta ja arviointi.

b. Toiminta äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa

Oppilashuoltosuunnitelmassa määritellään toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa.

Kriisisuunnitelma valmistellaan yhteistyössä tarvittavien viranomaisten kanssa ottaen huomioon muut uhka-, vaara ja kriisitilanteita koskevat ohjeistukset kuten pelastussuunnitelma.

Suunnitelmassa kuvataan:

- kriisitilanteiden ehkäisy, niihin varautuminen ja toimintatavat äkillisissä kriisitilanteissa,
- johtamisen periaatteet, yhteistyö sekä työn- ja vastuunjako kriisitilanteissa ja niihin varautumisessa,
- sisäisen ja ulkoisen sekä esiopetuksen ja opetuksen järjestäjän välisen tiedottamisen ja viestinnän periaatteet,
- psykososiaalisen tuen ja jälkihoidon järjestäminen,
- suunnitelmaan perehdyttäminen ja siitä tiedottaminen henkilöstölle, lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille,
- toimintavalmiuksien harjoittelu sekä
- suunnitelman arviointi ja päivittäminen

Oppilashuollon tavoitteena on lisätä yhteisön ja lapsiryhmien hyvinvointia. Yhteisöllisiä toimintatapoja lisätään ja kehitetään järjestelmällisesti ja monialaisesti. Lasten ja huoltajien osallisuutta edistetään suunnitelmallisesti. Kasvatuskumppanuudessa toimitaan suunnitelmallisesti lasten hyvinvointia turvaten luottamuksen ja kunnioituksen ilmapiirissä.

Opetus- ja kasvatustyö ohjaa lapsia myönteiseen vuorovaikutukseen ja ongelmatilanteiden ratkaisemiseen. Tavoitteena on ratkaista ristiriitatilanteita positiivisin keinoin. Esiopetusyksiköissä voi olla käytössä erilaisia ohjelmia tukemassa vuorovaikutusta ja ongelmatilanteiden ratkaisuja.

Oppilashuollon tavoitteet, tehtävät ja toteuttamisen periaatteet muodostavat esiopetuksesta toisen asteen koulutukseen ulottuvan jatkumon. Esiopetuksen ja muun varhaiskasvatuksen sekä perusopetuksen välinen vuorovaikutus on tärkeää pohdittaessa oppilashuollon toimintaa. Yhtenäiset käytännöt nivel- ja siirtymävaiheissa tukevat lapsen terveyttä, hyvinvointia ja oppimista.

3. Yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuus josta ilmenee yksilökohtaisen oppilashuollon järjestäminen lapsen kehityksen, hyvinvoinnin ja oppimisen seuraamiseksi ja edistämiseksi sekä yksilöllisten tukitoimien toteuttamiseksi.

Tämän lisäksi oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan

- yhteistyö kouluterveydenhuollon laajoissa terveystarkastuksissa, 6-vuotistarkastus
- lapsen sairauden vaatiman hoidon, erityisruokavalion tai lääkityksen järjestäminen esiopetusyksikössä/koulussa,
- yhteistyö tehostetun ja erityisen tuen, joustavan perusopetuksen sekä sairaalaopetuksen yhteydessä,
- esiopetuksen oppilashuollon tuki lapsen elämäntilanteesta johtuvissa vaikeuksissa kuten perhe- ja lähisuhdeväkivalta tai päihde- ja mielenterveysongelmat
- asiantuntijaryhmän kokoaminen ja suostumuksen hankkiminen sekä ryhmän yhtenäiset
- menettelytavat yksittäistä lasta koskevan asian käsittelyssä,
- oppilashuoltokertomusten laatiminen ja säilytys sekä
- yhteistyö esiopetuksen ulkopuolisten palvelujen ja yhteistyökumppaneiden kanssa kuten liikunta-, kirjasto- ja kulttuuripalvelut, perhetyö ja perheneuvonta, lastensuojelu, erikoissairaanhoido ja poliisi.

4. Oppilashuollon yhteistyön järjestäminen lasten ja huoltajien kanssa

Oppilashuoltoa toteutetaan hyvässä ja avoimessa yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa.

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan lapsen ja huoltajan osallisuus yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa sekä yhteisöllisen ja yksilökohtaisen oppilashuollon periaatteista ja menettelytavoista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja yhteistyötahoille.

Lapsille ja heidän huoltajilleen annetaan tietoa käytettävissä olevasta oppilashuollosta ja heitä ohjataan hakemaan tarvitsemiaan oppilashuollon palveluja. Lapsen ja huoltajan osallisuus oppilashuollossa, suunnitelmallinen yhteistyö ja oppilashuollosta tiedottaminen lisää oppilashuollon tuntemusta ja edesauttaa palveluihin hakeutumista. Esiopetusyksikön vastuulla on lapsen ja huoltajan tiedottaminen ja ohjaaminen oppilashuollon palveluihin.

Oppilashuollosta tiedotetaan lapsille ja huoltajille esiopetusyksiköiden yhteisissä tilaisuuksissa, haku- ja tuontitilanteissa, keskusteluissa, Wilmassa, tiedotteissa ja kotisivuilla.

5. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen

Oppilashuoltosuunnitelmassa kuvataan toimenpiteet suunnitelman toteuttamiseksi ja seuraamiseksi: seurannasta vastuussa oleva taho esiopetusyksikössä, seurattavat asiat ja käytettävät menetelmät tietojen kokoamiseksi sekä seurannan aikataulu. Lisäksi kuvataan seurantatietojen käsittely ja hyödyntäminen esiopetusyksikön oppilashuollon kehittämisessä sekä keskeisistä tuloksista tiedottaminen lapsille, huoltajille ja tarvittaville yhteistyötahoille.

Oppilashuollon ohjausryhmä seuraa vuosittain esiopetusyksiköiden oppilashuoltosuunnitelmien toteutumista. Oppilashuollon kehittäminen ja vaikuttavuuden arviointi edellyttävät oppilashuollon suunnitelmallista ja säännöllistä seurantaa. Oppilashuoltosuunnitelman toteuttaminen ja seuraaminen on osa opetuksen järjestäjän omavalvontaa koskevaa tehtävää.

23.1. Oppilashuollon ja kolmiportaisen tuen ryhmät kunta- ja esikoulutasolla Sipoossa

OPPILASHUOLLON JA KOLMIPORTAISEN TUEN RYHMÄT KUNTA- JA KOULUTASOLLA SIPOOSSA

Oppilashuoltoon liittyvät ryhmät

RYHMÄ	PERUSTAMISVAIKUTUKSET	TEHTÄVÄT	JÄSENET	MUUTA
Oppilashuollon ohjausryhmä	Opetuksen järjestäjällä	Kunnan oppilashuollon yleinen suunnittelu, kehittäminen, ohjaus ja arviointi	Opetus- , sosiaali- ja terveystoimen edustajia. Puheenjohtajuus koulutuspalveluilla	Ryhmä laatii muistion ja ohjaa oppilashuoltotyötä mm. vuosittaisilla painopiste-ehdotuksilla
Esikoulu/ Koulukohtainen oppilashuoltoryhmä	Opetuksen järjestäjällä	Koulun oppilashuollon suunnittelu, kehittäminen, toteuttaminen ja arviointi. Koulun hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen ja muun yhteisöllisen oppilashuollon toteuttaminen ja kehittäminen.	Ryhmän toimintaa johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opettajien, oppilaiden ja huoltajien edustajat sekä koulupsykologi, -kuraattori ja kouluterveydenhoitaja.	Tehtävänä laatia vuosittain esikoulu/ koulukohtainen oppilashuoltosuunnitelma osana työsuunnitelmaa
Tapauskohtainen moniammatillinen asiantuntijaryhmä	Sillä opetushenkilöstön tai oppilashuollon palveluiden edustajalla, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu. Oppilas ja huoltaja voivat pyytää ryhmän kokoamista.		Ryhmän on oltava moniammatillinen Oppilaan tai huoltajan yksilöidyllä kirjallisella suostumuksella asian käsittelyyn voi osallistua tarvittavia oppilashuollon yhteistyötahoja tai oppilaan läheisiä.	Tapauskohtaisesti koottavan asiantuntijaryhmän työssä kertyvät tiedot kirjataan oppilashuoltokertomukseen. Kirjataan myös mahdollinen tietojen luovuttaminen ja sen peruste. Rekisterin ylläpitäjä on opetuksen järjestäjä ja tiedot ovat salassa pidettäviä.

Kolmivaiheiseen tukeen liittyvä ryhmä

RYHMÄ	PERUSTAMISVASTUUT	TOTEUTAVAT	JÄSENET	MUUTA
Kolmiportaisen/ - vaiheisen tuen ryhmä (kopo)	Rehtorilla, apulaisrehtorilla tai muulla opetusjohtajan nimeämällä henkilöllä	Kolmivaiheisen tuen prosessien toteuttamisen, valvonnan ja arvioinnin suunnittelu ja vastuu. Pedagogisten asiakirjojen käsittely. Luokkakohtainen käsittely tuen tarpeiden kartoittamiseksi	Perustajan nimeämät henkilöt	Lapsen/ Oppilaan saama tuki kirjataan pedagogisiin asiakirjoihin, jotka ovat salassa pidettäviä. Tietoja voivat saada vain kyseistä lasta/ oppilasta opettavat opettajat ja muut tietoja työtehtävissään tarvitsevat henkilöt. Tietoja voi saada vain siinä laajuudessa, kuin niitä työtehtävissään tarvitsee.

Yhteistyössä moniammatillisesti oppilashuoltohenkilöstön kanssa silloin, kun

- **tehostetun tuen aloittaminen ja järjestäminen** käsitellään moniammatillisesti yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa (poL 16a§, 30.12.2013/ 1288)
- **ennen erityistä tukea koskevan päätöksen tekemistä** 1) selvitys oppilaan saamasta tehostetusta tuesta 2) oppilaan kokonaistilanteesta (PoL 17§) ja näiden perusteella 3) arvio erityisen tuen tarpeesta. Nämä kolme muodostavat pedagogisen selvityksen. Prosessilla ja pedagogisella asiakirjalla on siis sama nimitys.

Salassapito ja konsultatiivinen keskustelu oppilashuoltoon liittyen

Kaikki oppilashuollolliset asiat ovat salassa pidettäviä. Yksittäistä lasta/oppilasta koskevia asioita voi käsitellä ainoastaan lapsen/oppilaan luvalla.

Opettaja saa keskustella lapsen/oppilaan asiasta muiden opettajien tai niiden asiantuntijoiden kanssa, joiden

työtehtäviin lapsen/oppilaan tuen suunnittelu tai antaminen liittyy. Keskustelu rajautuu tietoihin, jotka ovat

tarpeellisia opetuksen tai tuen suunnittelussa ja käytännön toteuttamisessa. Keskustelun tarkoituksena on

varmistaa, että lapsi/oppilas saa oikea-aikaista ja riittävää tukea. Opettaja voi työnsä tueksi tarvita esimerkiksi

erityisopettajan tai koulupsykologin antamaa konsultaatiota.

Laki ei edellytä edellä kuvatun keskustelun kirjaamista asiakirjoihin, mutta joskus henkilökohtaisten

muistiinpanojen laatiminen on tarpeen. Jos jokin myöhempi toimenpide tai päätös pohjautuu asiantuntijan

näkemykseen, tulee se kuitenkin kirjata. Muistiinpanoja ei arkistoida, vaan ne hävitetään kun niitä ei enää

tarvita. Jos kyse on konsultaatiosta, kirjaa esimerkiksi psykologi opettajalle antamansa konsultaation

tarvittaessa omaan potilasrekisteriinsä.

Esikoulun/Koulun henkilöstö on vaitiolovelvollinen tiedoista, jotka he työssään saavat lapsesta/oppilaasta ja perheestä.

Henkilöstö ei saa ilmaista näitä tietoja sivullisille. Sivullisia ovat esikoulun/koulun ulkopuolisten toimijoiden lisäksi ne

esikoulun/koulun henkilöstöön kuuluvat, jotka eivät työskentele lapsen/oppilaan kanssa. Vaitiolovelvollisuus säilyy myös sen

jälkeen, kun palvelussuhde on päättynyt.